

Projekt

UCHWAŁA NR
RADY MIEJSKIEJ W CHOROSZCZY

z dnia 2018 r.

**zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz na lata
2017-2023**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875, poz. 2232, z 2018 r. poz. 130) uchwała się, co następuje:

§ 1. Załącznik do uchwały Nr XXXII/304/2017 Rady Miejskiej w Choroszczy z dnia 13 grudnia 2017 r. w sprawie przyjęcia „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Choroszcz na lata 2017 – 2023” otrzymuje brzmienie ustalone w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Choroszczy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Choroszczy

mgr Beata Marlena Jeżerys

Załącznik Nr 1 do uchwały Nr XXXIV/2018

Rady Miejskiej w Choroszczu

z dnia 2018 r.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz na lata 2017 - 2023

Choroszcz 2017

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz na lata 2017 - 2023

Opracowanie:

Instytut Zrównoważonego Rozwoju Sp. z o. o.
ul. Elewatorska 17 lok. 1
15-620 Białystok
www.izr.pl

Choroszcz 2017

Spis treści

1. Wstęp	5
2. Metodyka prac nad dokumentem.....	6
2.1. Założenia wstępne i definicje	6
2.2. Źródła danych i metody analizy.....	9
2.3. Wyznaczenie obszarów zdegradowanych i obszaru rewitalizacji	13
3. Diagnoza sytuacji i analiza potencjałów	14
3.1. Położenie i system osadniczy gminy Choroszcz	14
3.2. Środowisko przyrodnicze.....	15
3.3. Sfera społeczna.....	18
3.4. Sytuacja gospodarcza	28
3.5. Turystyka	35
3.6 Sfera infrastruktury technicznej	38
Sieć gazownicza	42
4. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych.....	43
4.1. Zjawiska społeczne	43
4.1.1. Bezrobocie	43
4.1.2. Ubóstwo	44
4.1.3. Alkoholizm	46
4.1.4. Pomoc społeczna	47
4.1.5. Przestępczość	49
4.1.6. Udział w życiu społecznym i kulturalnym	50
4.1.7. Kapitał społeczny	52
4.1.8. Zjawiska społeczne ogółem	54
4.2. Zjawiska gospodarcze.....	55
4.3. Czynniki środowiskowe	58
4.4. Czynniki przestrzenno-funkcjonalne	61
4.5. Czynniki techniczne	66
5. Wyznaczenie obszarów zdegradowanych i rewitalizacji oraz zasięgi przestrzenne	75
6. Wizja obszaru	80
7. Pogłębiona diagnoza OR, cele rewitalizacji i przedsięwzięcia rewitalizacyjne	81
7.1 Pogłębiona analiza obszaru rewitalizacji.....	81

7.1.1. Sposób analizy	81
7.1.2. Zjawiska społeczne i gospodarcze	82
7.1.3. Czynniki środowiskowe	87
7.1.4. Czynniki przestrzenno-funkcjonalne i techniczne	88
7.1.5. Idea rewitalizacji i powiązania pomiędzy projektami.....	91
7.2. Cele i kierunki działań.....	94
7.3. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne i logika rewitalizacji, efekty synergiczne	95
7.4. Synchronizacja efektów oddziaływania projektów rewitalizacyjnych na sytuacje kryzysowe	101
8. Indykatywne ramy finansowe	103
9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności.....	107
9.1. Komplementarność przestrzenna	107
9.2. Komplementarność problemowa.....	107
9.3. Komplementarność proceduralno-instytucjonalna	107
9.4. Komplementarność międzyokresowa	108
9.5. Komplementarność źródeł finansowania.....	109
9.6. Kompleksowość programu rewitalizacji.....	110
9.7. Koncentracja działań rewitalizacyjnych.....	110
10. Mechanizmy włączenia interesariuszy	111
11. System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji	114
12. System monitoringu i oceny skuteczności działań	116
12.1. Monitoring.....	116
12.2. System wprowadzania modyfikacji	117
12.3. Ewaluacja.....	117
13. Zgodność z dokumentami strategicznymi	121
14. Załącznik – mapy	127

1. Wstęp

Niniejszy dokument powstał jako wynik projektu pn. „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz na lata 2017 – 2023” dofinansowanego z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020, w wyniku dotacji uzyskanej przez Gminę Choroszcz w ramach konkursu ogłoszonego przez Zarząd Województwa Podlaskiego i Ministra Rozwoju na działania wspierające gminy w zakresie przygotowania programów rewitalizacji na terenie Województwa Podlaskiego.

Program został opracowany w oparciu o art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446), w związku z tym do Programu, jego zawartości, procedury opracowania nie stosuje się co do zasady zapisów Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015.

W związku z tym Program opracowano zgodnie z Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministra Rozwoju z 2016 roku (zwane dalej jako Wytyczne Ministra Rozwoju) oraz w szczególności zgodnie z Regulaminem konkursu i Załącznikiem 1 do Regulaminu konkursu zawierającym cechy i elementy programów rewitalizacji.

2. Metodyka prac nad dokumentem

2.1. Założenia wstępne i definicje

Lokalny Program Rewitalizacji stanowi ważny dokument strategiczny do zarządzania rozwojem gminy w zakresie wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez powiązane ze sobą działania społeczne, gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne. Program pozwala na prowadzenie wieloletniego procesu rewitalizacji w sposób skoordynowany, zintegrowany, zgodny z potrzebami i oczekiwaniami interesariuszy.

Na potrzeby tworzenia niniejszego dokumentu przyjęto następującą definicję **programu rewitalizacji**: jest to inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Na potrzeby tworzenia niniejszego dokumentu przyjęto definicję rewitalizacji wg Ustawy o rewitalizacji: **rewitalizacja** stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

Zgodnie z Wytycznymi Ministra Rozwoju **stan kryzysowy** to stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- a. gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- b. środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
- c. przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),

d. technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Obszar zdegradowany to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy.

Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji wyznaczono tak, że nie jest większy niż 20% powierzchni gminy oraz nie jest zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji został podzielony na dwa podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji – treść zawierająca opisową charakterystykę gminy, analizę szczegółowych danych dotyczących sytuacji społecznej oraz w zależności od uwarunkowań lokalnych sytuacji gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej w podziale na jednostki analityczne, wyróżnienie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wraz z przedstawieniem zastosowanej metody ich wyznaczenia.

Do prowadzenia rewitalizacji zgodnie z wymaganiami Wytycznych Ministra Rozwoju wymagane są:

- a. uwzględnienie rewitalizacji jako istotnego elementu całościowej wizji rozwoju gminy,
- b. pełna diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru rewitalizacji wskazanego w programie rewitalizacji oraz analizie dotyczących go problemów; diagnoza obejmuje kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe,
- c. ustalenie hierarchii potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych,
- d. właściwy dobór narzędzi oraz interwencji do potrzeb i uwarunkowań danego obszaru,
- e. zsynchronizowanie działań w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej, środowiskowej,
- f. koordynacja prowadzonych działań oraz monitorowanie i ewaluacja skuteczności rewitalizacji,
- g. realizacja zasady partnerstwa polegającej na włączeniu partnerów (w szczególności lokalnych społeczności, przedsiębiorców, a także innych interesariuszy procesu rewitalizacji i ekspertów) w procesy programowania i realizacji działań rewitalizacyjnych

oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć.

Wszystkie powyższe elementy uwzględniono przy opracowywaniu niniejszego dokumentu.

Program rewitalizacji opracowano uwzględniając co najmniej elementy wymagane jako minimalny zakres:

- a) opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy,
- b) diagnozę czynników i zjawisk kryzysowych oraz skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych,
- c) zasięgi przestrzenne obszaru/obszarów rewitalizacji,
- d) wizję stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji (planowany efekt rewitalizacji),
- e) cele rewitalizacji oraz odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym kierunki działań mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk,
- f) listę planowanych, podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z ich opisami zawierającymi, w odniesieniu do każdego projektu/przedsięwzięcia rewitalizacyjnego, co najmniej: nazwę i wskazanie podmiotów go realizujących, zakres realizowanych zadań, lokalizację (miejsce przeprowadzenia danego projektu), szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji,
- g) charakterystykę pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych realizujących kierunki działań, mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową,
- h) mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji,
- i) indykatywne ramy finansowe w odniesieniu do przedsięwzięć, o których mowa w lit. f oraz g, z indykatywnymi wielkościami środków finansowych z różnych źródeł (także spoza funduszy polityki spójności na lata 2014-2020 – publiczne i prywatne środki krajowe w celu realizacji zasady dodatkowości środków UE),
- j) mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji,
- k) system realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji,
- l) system monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu.

2.2. Źródła danych i metody analizy

W celu wyznaczenia obszarów zdegradowanych na terenie gminy Choroszcz, zaangażowani zostali mieszkańcy gminy (w tym przedsiębiorcy), organizacje pozarządowe, sołtysi, radni, jednostki organizacyjne gminy, w szczególności Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (MGOPS).

Na potrzeby wyznaczenia obszarów zdegradowanych, badania i analizy przeprowadzono z podziałem na poszczególne jednostki delimitacyjne. Jako podstawową jednostkę delimitacyjną przyjęto sołectwo, przy czym ze względu na niewielkie zaludnienie pewnych sołectw i zbliżone problemy, dokonano w kilku przypadkach agregacji mniejszych jednostek z większymi:

- Złotoria, Złotoria Kolonia, Złotoria Podlesie, jako obszar delimitacyjny Złotoria,
- Kolonia Rogowo i Rogowo jako obszar delimitacyjny Rogowo,
- Rogówek i Majątek Rogowo jako obszar delimitacyjny Rogówek,
- Kolonia Porosły i Porosły jako obszar delimitacyjny Porosły,
- miasto Choroszcz podzielono na 4 obszary delimitacyjne.

W ten sposób uzyskano 30 obszarów delimitacyjnych:

Mapa gminy z jednostkami delimitacyjnymi

Źródło: opracowanie własne

Jednostki delimitacyjne

Lp.	Jednostka	Liczba mieszkańców [Mk]	Powierzchnia [ha]
1	Babino	91	430
2	Barszczewo	490	565
3	Czaplino	155	635
4	Dzikie	278	430
5	Gajowniki	144	306
6	Izbiszczce	299	1100
7	Jeroniki	100	100
8	Klepacze	1749	830
9	Krupniki	680	180
10	Konowały	149	355
11	Kościuki	110	720
12	Kruszewo	192	1650
13	Łyski	410	290
14	Mińce	123	350
15	Ogrodniki	96	196
16	Oliszki	268	270
17	Pańki	335	845
18	Porosły	916	410
19	Rogówek	154	800
20	Rogowo	277	810
21	Ruszczany	161	507
22	Sienkiewiczze	178	220
23	Śliwno	155	180
24	Zaczerlany	150	420
25	Złotora	887	880
26	Żółtki	441	507
27	Choroszcz 1	1688	53
28	Choroszcz 2	1781	464
29	Choroszcz 3	620	672
30	Choroszcz 4	1514	492
	SUMA	14 591	15667

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Choroszczy

Informacje dotyczące poszczególnych jednostek gromadzone były z następujących źródeł:

- w formie ankiet (przeprowadzono badania na grupie mieszkańców gminy, w tym liderów społecznych: radnych, sołtysów, wg jednostek delimitacyjnych z uwzględnieniem każdej z jednostek delimitacyjnych), badania przeprowadzono w dwóch etapach: pierwsze badania w roku 2016 na potrzeby sporządzenia wstępnej

diagnozy delimitacyjnej, drugie badanie w okresie czerwiec-lipiec 2017 roku w okresie sporządzania programu rewitalizacji; wyniki badań zagregowano; przy czym na potrzeby delimitacji obszarów nie wykorzystano wyników badań ankietowych; wykorzystano je tylko na potrzeby pogłębionej analizy obszaru rewitalizacji. Wykorzystano zatem tylko tę część ankiet, która dotyczyła wyznaczonego obszaru rewitalizacji,

- dane o liczbie osób i liczbie rodzin korzystających z pomocy Gminno-Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Choroszczu, z różnych tytułów uzyskania świadczeń,
- Krajowego Rejestru Sądowego,
- Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa prowadzona przez Policję,
- Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej,
- wyników wyborów w zakresie frekwencji wyborczej z Państwowej Komisji Wyborczej,
- danych z Urzędu Miejskiego w Choroszczu,
- dostępnych publicznie baz danych: GUS BDL, baza azbestowa, inne,
- dostępnych publicznie raportów i analiz.

Uzyskane dane dotyczyły następujących sfer: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Uzyskane cząstkowe dane pozwoliły na określenie wielu cząstkowych wskaźników zjawisk we wszystkich branżach pod uwagę sferach. Pod uwagę brano następujące zjawiska:

- ✓ społeczne:
 - bezrobocie,
 - ubóstwo,
 - korzystanie z pomocy społecznej z innych powodów niż bezrobocie, ubóstwo, alkoholizm i narkomania,
 - alkoholizm,
 - przestępczość,
 - udział w życiu społecznym,
 - kapitał społeczny i poziom edukacji,
- ✓ gospodarcze:
 - liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy,
- ✓ środowiskowe:
 - występowanie azbestu na budynkach,
- ✓ przestrzenno-funkcjonalne:
 - zjawiska przestrzenno-funkcjonalne wg Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa,
 - dostępność do obiektów kultury w najbliższym otoczeniu,
 - dostępność do obiektów edukacji w najbliższym otoczeniu,
- ✓ techniczne:
 - zły stan techniczny budynków użyteczności publicznej,
 - liczba zabytków.

W zależności od posiadanych danych z różnych źródeł, wskaźniki cząstkowe budowano w oparciu o kilka lub tylko jedno źródło danych. Szczegółowy sposób budowania poszczególnych wskaźników został opisany w części diagnostycznej, przy określaniu każdego ze wskaźników i analizie wyników.

2.3. Wyznaczenie obszarów zdegradowanych i obszaru rewitalizacji

Szczegółowa analiza została zaprezentowana w diagnozie.

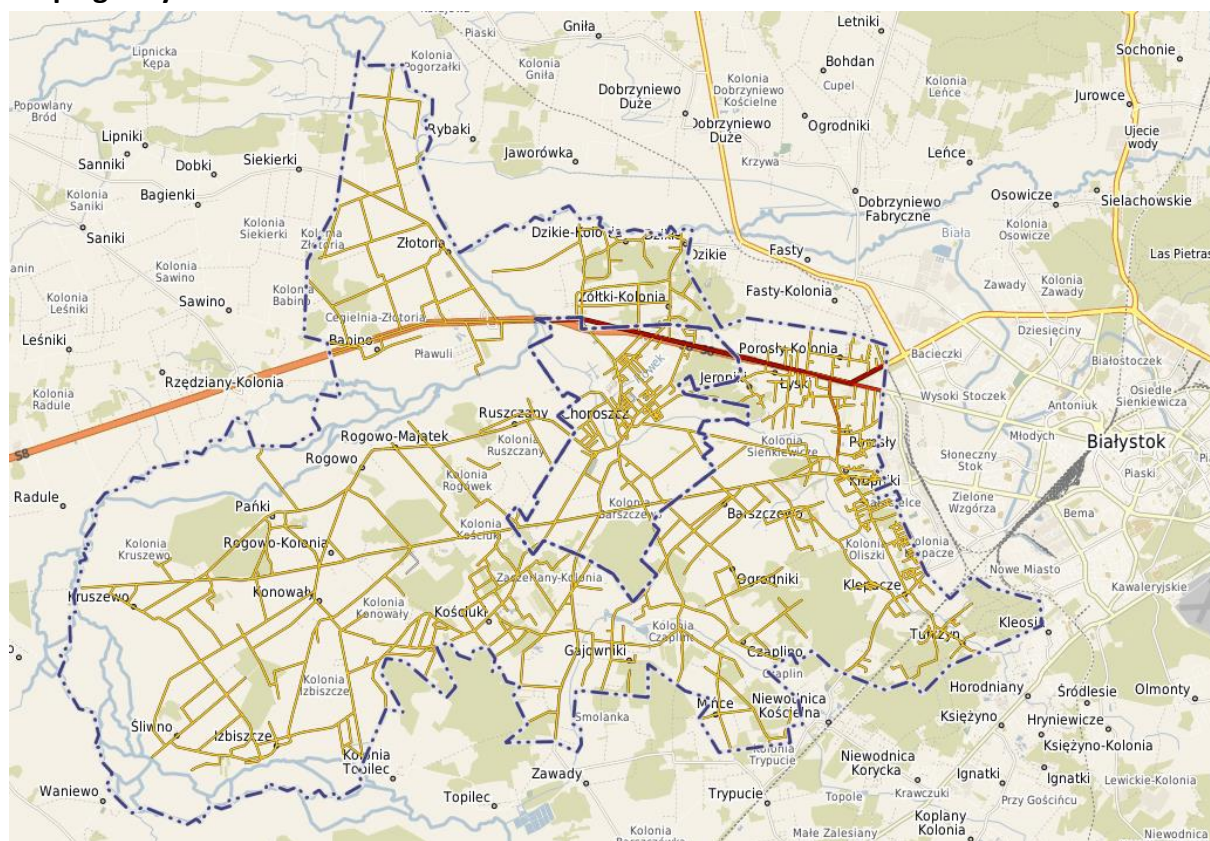
3. Diagnoza sytuacji i analiza potencjałów

Diagnoza sytuacji w gminie i analiza potencjałów została przygotowana w roku 2016 w ramach prac nad Zintegrowaną Strategią Rozwoju Gminy Choroszcz. W niniejszym rozdziale dokonano podsumowania diagnozy oraz jej uaktualnienia.

3.1. Położenie i system osadniczy gminy Choroszcz

Gmina Choroszcz jest położona w środkowej części województwa podlaskiego oraz zachodniej części powiatu białostockiego, przy ważnym drogowym szlaku komunikacyjnym Warszawa–Białystok (droga ekspresowa S8) oraz planowanej Południowej Obwodnicy Białegostoku (S19, Via Carpatia).

Mapa gminy Choroszcz

Źródło: www.choroszcz.e-mapa.net.

Gmina Choroszcz wchodzi w skład Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego (BOF), obejmującego miasto Białystok i gminy ościenne, tworzące zintegrowaną, funkcjonalną całość. BOF, w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020, został uznany za tak zwany „Obszar Strategicznej Interwencji” i wyróżniony jako najsilniejszy biegun wzrostu, który

oddziałuje na cały region. Ważnym wymiarem rozwoju tego obszaru jest współpraca Białegostoku z gminami otoczenia, tak więc również z gminą Choroszcz.

Od wschodu gmina Choroszcz graniczy z miastem Białystok oraz gminą Juchnowiec Kościelny, od południa z gminami: Łapy i Turośń Kościelna, od zachodu z gminami: Kobylin-Borzymy i Sokoły, a od północy z gminami: Tykocin i Dobrzyniewo Duże. Zachodnia granica gminy biegnie bagienną doliną Narwi, wśród labiryntu wodnego „polskiej Amazonii” Narwiańskiego Parku Narodowego. Park, wraz z otuliną, jest Obszarem Specjalnej Ochrony Ptaków w ramach europejskiej sieci Natura 2000.

Powierzchnia gminy Choroszcz wynosi ok. 164 km², w tym miasto Choroszcz zajmuje obszar 16,8 km². Miasto Choroszcz – siedziba władz gminy, oddalone jest o ok. 14 km od stolicy województwa – Białegostoku. Na terenie gminy Choroszcz znajdują się także 33 miejscowości wiejskie.

Miejscowości położone we wschodniej części gminy Choroszcz są silnie powiązane przestrzennie, infrastrukturalnie i funkcjonalnie z Białymstokiem i są nimi: Turczyn, Klepacze, Oliszki, Sienkiewiczze, Krupniki. Wsie z północno-wschodniej części gminy, wraz z innymi położonymi wzdłuż drogi S8, a mianowicie: Kolonia Porosły, Porosły, Łyski, Jeroniki, Żółtki, Żółtki Kolonia i Babino stanowią obszar lokacji wielu przedsiębiorstw, rozwoju usług obsługi transportu i turystyki tranzytowej.

Na północ od drogi S8 usytuowane są miejscowości: Dzikie, Dzikie Kolonia, Złotoria i Złotoria Cegielnia.

Z kolei w części zachodniej i południowo-zachodniej gminy Choroszcz znajdują się miejscowości leżące w dolinie rzeki Narew, są to: Izbiszczce, Śliwno, Rogowo Kolonia, Majątek Rogowo, Pańki, Rogówek, Rogowo, Ruszczany, Kruszewo. Część środkową i południową gminy zajmują: Konowały, Kościuki, Zaczerlany, Czaplino, Gajowniki, Mińce, Ogrodniki, Barszczewo i miasto Choroszcz.

System osadniczy gminy Choroszcz i powiązania przestrzenne oraz funkcjonalne miejscowości i obszarów gminy są wynikiem nakładania się czynników przyrodniczych i usytuowania jednostki przy granicy ze stolicą regionu oraz na szlakach transportowych.

3.2. Środowisko przyrodnicze

Na terenie gminy Choroszcz można wyróżnić dwa, istotnie różniące się charakterystyką przyrodniczą, obszary. Pierwszy jest związany z dorzeczem rzeki Narew i leży w obrębie Narwiańskiego Parku Narodowego, na terenach objętych ochroną Natura 2000. Obszar ten obejmuje zachodnią, południowo-zachodnią i północno-zachodnią część gminy, i cechuje się bogatym środowiskiem naturalnym, mało zmienionym przez człowieka.

Drugi obszar obejmuje tereny znajdujące się w południowej, wschodniej i północno-wschodniej części gminy Choroszcz, zmienione przez człowieka w dużym stopniu, w wyniku prowadzonej przez niego działalności gospodarczej i osadnictwa.

Wyraźny podział gminy Choroszcz na dwa wspomniane obszary wpływa na jej rozwój społeczny i gospodarczy.

Gmina Choroszcz posiada gleby średnio korzystne do rozwoju produkcji rolnej, ponieważ 31,3% gleb użytkowanych rolniczo jest wytworzonych z piasków gliniastych naglinowych, 27,4% to gleby organiczne, 25,5% powierzchni zajmują gleby najłabsze, wytworzone z piasków luźnych i słabo gliniastych; pozostałe gleby zajmują niewielki obszar. Większość gruntów rolnych na obszarze gminy Choroszcz posiada gleby klas IVa i IVb, natomiast w użytkach zielonych przeważają łąki i pastwiska klasy IV. Zawartość próchnicy w glebach na terenie gminy Choroszcz waha się w granicach 1,17%-1,29% w dominujących kompleksach glebowych w strukturze gleb gminy.

Klasa większości gruntów rolnych, struktura gleb użytkowanych rolniczo, niska zawartość próchnicy w glebach oraz warunki klimatyczne panujące na tym obszarze, świadczą o niskim potencjale gminy w zakresie tradycyjnej produkcji rolnej. Jednak sąsiedztwo Narwiańskiego Parku Narodowego, użytki zielone o wysokich walorach przyrodniczych umożliwiają prowadzenie rolniczej produkcji ekologicznej i niszowej.

Cały obszar gminy Choroszcz znajduje się na terenie dorzecza rzeki Narew, dopływu Wisły. Stan wód powierzchniowych na terenie gminy Choroszcz nie jest zadowalający. Ocena jakości wód podziemnych jest realizowana w ramach oceny stanu jednolitych części wód podziemnych (JCWPd). Gmina Choroszcz znajduje się w ramach JCWPd pod nrem 55; wody tego obszaru określane są jako wody dobrej jakości. Wody podziemne zgromadzone są w obrębie udokumentowanego głównego zbiornika wód podziemnych pod nazwą „Pradolina rzeki Supraśl” (GZW 218). Jakość wód charakteryzuje się dużą wrażliwością na spływy powierzchniowe, a zbiornik wód odznacza się niską odnawialnością.

Wody podziemne na obszarze gminy Choroszcz charakteryzują się stosunkowo dobrą jakością, jednak ze względu na wrażliwość i niską odnawialność, wymagają szczególnej ochrony w aspekcie ilościowym i jakościowym.

Na terenie gminy Choroszcz występuje wiele obiektów prawnie chronionych, ściśle związanych z krajobrazem tworzonym przez rzekę Narew.

Narwiański Park Narodowy (NPN), który wraz z otuliną, jest kluczowym elementem w systemie przyrodniczym gminy. Obejmuje on zachodnią część gminy Choroszcz, a na jego terenie występują liczne gatunki fauny i flory.

Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Narwi (OCK Dolina Narwi), zajmuje północno-zachodnią część terenu gminy Choroszcz (szczególnie malowniczo rozciągają się rozlewiska rzeki wokół miejscowości Złotoria), obejmuje tereny o łącznej powierzchni 1 810 ha i stanowi

jeden z największych w Europie Środkowej kompleksów mokradeł. Obszar ten kształtowany przez coroczne wylewy rzeki Narew i uznawany jest za siedlisko o najbogatszej różnorodności biologicznej w strefie klimatu umiarkowanego.

Narwiańskie Bagna (specjalny obszar ochrony siedlisk PLH200002) – to obszar posiadający dobrze zachowane rodzaje siedlisk przyrodniczych, z czego najcenniejsze to starorzecza, torfowiska i bory bagienne. Obszar jest ważny dla zachowania gatunków kręgloustych i ryb, w tym: minoga ukraińskiego, piskorza i różanki. Występują tu obfite populacje bobra i wydry.

Bagienna Dolina Narwi (obszar specjalnej ochrony ptaków PLB200001) – obejmuje obszar rozciągający się przez dolinę Narwi, pomiędzy Surazem i Żółtkami, w obrębie Narwiańskiego Parku Narodowego. Rzeka ma tu naturalny, wielokorytowy charakter i płynie doliną o szerokości od 300 nawet do 4000 metrów.

Ostoja Narwiańska (specjalny obszar ochrony siedlisk PLH200024) – to obszar obejmujący dolinę Narwi na odcinku pomiędzy ujściem Szkwy i ujściem Supraśli. Należy do nielicznych w kraju dolin cechujących się mało zmienionym systemem rzeczny, z licznymi meandrami i starorzeczami. Na terenie gminy Choroszcz znajduje się niewielki fragment tego obszaru w okolicach wsi Złotoria i Siekierki.

Tereny Natura 2000 zajmują w gminie Choroszcz ok. 50% powierzchni obszaru.

Ponadto na terenie gminy Choroszcz istnieje 20 zarejestrowanych pomników przyrody.

Do podstawowych problemów środowiskowych na terenie gminy Choroszcz należą:

- niezadawalający stan wód powierzchniowych, na co negatywny wpływ ma stan wód zlewni (rzeki Narew),
- zagrożenia dotyczące jakości stanu wód podziemnych związane z bezpośrednim wpływem spływów powierzchniowych, niedostatecznym stanem skanalizowania sanitarnego terenów w gminie Choroszcz;
- zagrożenia powierzchni gruntów, wywołane zanieczyszczeniami (nawozami, pestycydami, odpadami), jak również erozją wietrzną i wodną,
- zmiana stosunków wodnych oraz zaprzestanie koszenia łąk i wypasu zwierząt domowych na pastwiskach, co powoduje ekspansję trzciny.

Dodatkowo, ze względu na położenie gminy Choroszcz i szlaki komunikacyjne, na jej obszarze występują zagrożenia związane z zanieczyszczeniami powietrza – głównie w obszarze miasta i wschodniej części gminy, oraz zagrożenia związane z emisją hałasu wywołanego przez transport kołowy i kolejowy.

3.3. Sfera społeczna

Demografia

Na terenie gminy Choroszcz zameldowanych jest ok. 14,6 tys. osób. W mieście Choroszcz mieszka 5,6 tys. osób, czyli blisko 39% mieszkańców całej gminy.

Zgodnie z danymi za rok 2016, gęstość zaludnienia na terenie gminy Choroszcz wynosiła ok. 90 osób na km², przy czym w mieście wskaźnik ten wynosił 346, a na wsi 61.

Na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się systematyczny wzrost liczby mieszkańców gminy o ok. 130 osób średniorocznie.

Liczba ludności gminy Choroszcz (według stałego miejsca zameldowania na dzień 31 XII 2016)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Ogółem	14 303	14 504	14 579	14 713	14 823
Mężczyźni	7 152	7 246	7 277	7 354	7 424
Kobiety	7 151	7 258	7 302	7 359	7 399
Miasto	5 728	5 782	5 759	5 789	5 815
Mężczyźni	2 837	2 868	2 854	2 874	2 903
Kobiety	2 891	2 914	2 905	2 915	2 912
Wieś	8 575	8 722	8 820	8 924	9 008
Mężczyźni	4 315	4 378	4 423	4 480	4 521
Kobiety	4 260	4 344	4 397	4 444	4 487

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Obok miasta Choroszcz, większymi skupiskami ludności w gminie są następujące miejscowości: Klepacze, Złotoria, Krupniki, Porosły, Barszczewo, Łyski, Żółtki, Pańki. Wspomniany wyżej wzrost liczby mieszkańców gminy Choroszcz dotyczy głównie miejscowości zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Białystok (Klepacze, Krupniki), a także miejscowości położonych wzdłuż drogi nr 8 (Porosły, Złotoria, Łyski).

Analizując ruch naturalny ludności gminy Choroszcz, na przestrzeni ostatnich lat zauważyć można było utrzymujący się mniej więcej na tym samym poziomie ujemny przyrost naturalny oscylujący w granicach -11, jednak w roku 2016 przyrost był dodatni.

Ruch naturalny ludności miasta i gminy Choroszcz w latach 2012-2016

Lata	Małżeństwa	Urodzenia	Zgony		Przyrost naturalny
			Ogółem	w tym niemowląt	
2012	80	137	150	0	-13
2013	59	132	140	2	-8
2014	72	125	137	2	-13
2015	68	133	141	1	-8
2016	72	154	152	0	2

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Saldo migracji na terenie gminy Choroszcz jest dodatnie. Szczególnie wysoki wskaźnik salda migracji odnotowuje się w miejscowościach sąsiadujących bezpośrednio z granicą miasta Białystok.

Saldo migracji wewnętrznych na 1 000 osób w gminie Choroszcz

Nazwa	saldo migracji wewnętrznych na 1000 ludności				
	ogółem				
	2012	2013	2014	2015	2016
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Choroszcz	12,8	16,2	9,1	11,8	10,7
Choroszcz - miasto	2,3	8,2	3,5	9,7	7,9
Choroszcz - obszar wiejski	19,9	21,6	12,8	13,2	12,5

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Odsetek mieszkańców gminy Choroszcz w wieku produkcyjnym utrzymuje się na podobnym poziomie, zarówno w mieście, jak i na wsi. Warto jednak podkreślić różnicę jaka występuje pomiędzy miastem a pozostałymi miejscowościami gminy Choroszcz w zakresie udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej strukturze ludności. Odsetek ten w mieście Choroszcz wynosi 19,3%, natomiast na pozostałym obszarze gminy – 16%. Jest to efekt napływu nowych mieszkańców, będących głównie w wieku produkcyjnym.

Struktura wiekowa mieszkańców miasta i gminy Choroszcz

Nazwa	w wieku przedprodukcyjnym	w wieku produkcyjnym	w wieku poprodukcyjnym
Choroszcz	18,4	63,9	17,8
Choroszcz - miasto	17,0	63,0	20,0
Choroszcz - obszar wiejski	19,3	64,4	16,3

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Oświata

W chwili obecnej na terenie miasta i gminy Choroszcz funkcjonują następujące placówki oświatowe:

- Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Choroszczy i Publiczne Gimnazjum im. Ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Choroszczy, które zostało od 1.09.2017 r. włączone w strukturę szkoły podstawowej aż do jego wygaśnięcia zgodnie z reformą oświaty,
- Szkoła Podstawowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Kruszewie,
- Szkoła Podstawowa w Złotorii,
- Przedszkole Samorządowe im. Jana Pawła II w Choroszczy z oddziałami w: Złotorii, Barszczewie, Łyskach, Kruszewie i Klepaczach.
- żłobek Samorządowy nr 1 w Choroszczy.

Opiekę przedszkolną na terenie gminy prowadzi Przedszkole Samorządowe im. Jana Pawła II w Choroszczy. Przedszkole to posiada również punkty zamiejscowe w Barszczewie, Łyskach, Złotorii, Kruszewie i Klepaczach. Na koniec roku 2016 objętych zostało opieką 326 dzieci.

Do szkół podstawowych na terenie gminy Choroszcz roku szkolnym 2015/2016 uczęszczało 640 dzieci (wraz z dziećmi z oddziałów zerowych), przy czym 521 to uczniowie Szkoły Podstawowej w Choroszczy. Do Szkoły Podstawowej w Kruszewie uczęszczało 54 dzieci, do placówki w Złotorii – 65. Liczba uczniów szkół podstawowych w gminie Choroszcz w ciągu ostatnich 3 lat wzrosła o blisko 80 osób, co jest efektem dodatniego salda migracji na teren gminy.

Nauka na poziomie gimnazjalnym w gminie Choroszcz jest prowadzona w ramach Szkoły Podstawowej w Choroszczy. Działalność gimnazjów jest wygaszana od 2016 r. w związku z reformą oświaty. Obecnie do klas gimnazjalnych uczęszczają dwa ostatnie roczniki, które ukończą je w roku 2019. Na koniec roku szkolnego 2016/2017 284 uczniów uczęszczało a 100 osób ukończyło gimnazjum.

Od 31 sierpnia 2017 r. Publiczne Liceum Ogólnokształcące w Choroszczy zakończyło działalność. Zgodnie z Uchwałą Rady Miejskiej w Choroszczy było wygaszane od 2015 r.

Kultura, sport i rekreacja

Głównym animatorem życia kulturalnego w gminie Choroszcz jest Miejsko-Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszczy. Centrum prowadzi różnorodną działalność kulturalno-artystyczną, edukacyjną i wydawniczą, której celami są m.in.: wspieranie kultury lokalnej, integrowanie mieszkańców, dbanie o pamięć i szacunek dla wielokulturowej tradycji gminy Choroszcz.

Centrum oferuje rozbudowaną ofertę zajęć, w tym m.in.: lekcje gry na pianinie, zajęcia plastyczne, lekcje tańca towarzyskiego i nowoczesnego, a także zajęcia biblioteczne.

W Centrum odbywają się próby śpiewu solistek i solistów, zespołów muzycznych, folklorystycznych i chórów. Przy Centrum działają: zespół wokalny „Rytmy Czasu”, Chór Kameralny, a także zespoły folklorystyczne: „Klepaczanki” oraz „Narwianki”.

Centrum organizuje szereg imprez kulturalnych, w tym również imprezy cykliczne, których marka jest znana nie tylko społeczności gminy, ale także w regionie, w kraju i za granicą. Wśród imprez tych należy wymienić: Dni Choroszczy, Jarmark Dominikański organizowany w drugą niedzielę sierpnia na terenie parku przy Muzeum Wnętrz Pałacowych w Choroszczy, a także Międzynarodowy Dzień Ogórka w Kruszewie (organizowany w drugą niedzielę września). Ponadto do cyklicznych wydarzeń należą: Festiwal Pieśni Patriotycznej i Religijnej oraz Jam Session w Stajni. Poza wspomnianymi imprezami, Centrum organizuje również coroczne majówki (w tym uroczyste obchody uchwalenia Konstytucji 3 Maja, czy reaktywowany po latach w 2015 roku Dzień Flagi), obchody święta Wojska Polskiego i rocznice powstania styczniowego, a także wernisaże, przeglądy artystyczne, zajęcia dla dzieci, młodzieży i dorosłych oraz konkursy. Średniorocznie, w kalendarzu wydarzeń kulturalnych Miejsko-Gminnego Centrum Kultury i Sportu w Choroszczy zarejestrowanych jest ponad 230 imprez.

Statystyki dotyczące imprez kulturalnych i ich uczestników w gminie Choroszcz

Liczba imprez	Liczba uczestników imprez	Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice ogółem	Zespoły artystyczne	Członkowie zespołów artystycznych
231	35 445	1	9	117

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Miejsko-Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszczy prowadzi również działalność wydawniczą, będąc wydawcą „Gazety w Choroszczy” (obecnie w formie bezpłatnego dwumiesięcznika). Wydaje także informatory turystyczne, książki i reprodukcje twórców lokalnych oraz płyty grup muzycznych z terenu gminy. Na bieżącą działalność wydawniczą składają się liczne wydawnictwa akcydensowe – plakaty, ulotki i zaproszenia promujące wydarzenia kulturalne.

Przy Centrum w Choroszczy działa również Biblioteka Publiczna w Choroszczy z filiami w Barszczewie i Klepaczach. Przy Bibliotece Publicznej w Choroszczy działa Dyskusyjny Klub Książki, natomiast miłośnicy kina spotykają się w ramach Dyskusyjnego Klubu Filmowego „Fabryka Moesa”.

Księgozbiór bibliotek na terenie gminy Choroszcz liczy ponad 34 tysiące woluminów. W 2016 roku w bibliotekach na terenie gminy Choroszcz zarejestrowanych było 950 czytelników.

Statystyki dotyczące placówek bibliotecznych na terenie miasta i gminy Choroszcz

Jednostka terytorialna	Placówki biblioteczne [l. obiektów]	Księgozbiór [wol.]	Czytelnicy w ciągu roku [osoba]	Wypożyczenia na zewnątrz [wol.]
Choroszcz	3	34 457	950	28 491

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Realizując swoje zadania, Miejsko-Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszczy współpracuje ze szkołami, wspólnotami wyznaniowymi oraz organizacjami pozarządowymi.

Miejsko-Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszczy realizuje również działania gminy z zakresu upowszechniania aktywności fizycznej, sprawując nadzór nad następującymi obiektami sportowymi: boiskiem „Orlik” (w skład którego wchodzi: boisko do piłki nożnej, siatkówki oraz koszykówki, a w okresie zimowym: boisko do piłki nożnej i okresowo czynne lodowisko), Stadionem Miejskim, a także strzelnicą pneumatyczną prowadzoną przez Stowarzyszenie Pamięć i Tożsamość „Skala”, który to obiekt znajduje się w Zespole Szkół w Choroszczy. Od 2015 roku w Choroszczy reaktywowano listopadowe Biegi Niepodległości.

Według danych Banku Danych Lokalnych, rejestrowanych przez Główny Urząd Statystyczny, na terenie gminy Choroszcz funkcjonują 2 kluby sportowe, w których ćwiczy ogółem 77 osób. Pod względem liczby klubów sportowych gmina Choroszcz wypada słabo.

Liczba oficjalnie zarejestrowanych klubów sportowych, ich członków i ćwiczących

Jednostka terytorialna	2016			
	Kluby [szt.]	Członkowie [osoba]	Ćwiczący [osoba]	Sekcje [szt.]
Choroszcz	2	28	77	2

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

W oficjalnej statystyce nie uwzględniono jednak faktu istnienia w gminie Choroszcz 10 piłkarskich Ludowych Zespołów Sportowych. Należą do nich: „Narew” Żółtki, Siekierki, LZS Choroszcz, „Piorun” Pańki, Zaczerlany, „Promil” Barszczewo, „Lambada” Choroszcz oraz Izbiszcz, które rywalizowały w Gminnej Lidze 2017.

Podczas analizy aktywności kulturalno-sportowej mieszkańców gminy Choroszczy należy także wspomnieć o tym, że na terenie gminy istnieją świetlice wiejskie, w których mieszkańcy realizują samodzielnie zadania z zakresu kultury. Znajdują się one w następujących miejscowościach: Żółtki, Pańki, Rogowo, Rogówek, Klepacze, Barszczewo, Oliszki, Izbiszcz, a także Konowały. Świetlice wiejskie są przede wszystkim miejscami, które mieszkańcy wykorzystują na przykład do organizacji zabaw karnawałowych czy spotkań sołeckich. Liczba wydarzeń organizowanych w miejscowościach posiadających świetlice zależy od potrzeb lokalnych społeczności; w największych miejscowościach oscyluje ona od 4 do 5 w ciągu roku. Niejednokrotnie organizatorzy tych wydarzeń uzyskują doraźne wsparcie logistyczne od

Miejsko-Gminnego Centrum Kultury i Sportu w Choroszczy (np. w postaci nagłośnienia, budowy sceny, przygotowania druków plakatów, ulotek).

Działalność organizacji pozarządowych

Na terenie gminy Choroszcz funkcjonuje 46 organizacji pozarządowych, (stan na koniec 2016 roku). Większość z nich zarejestrowana jest na terenie miasta. Organizacje pozarządowe w gminie Choroszcz stanowią ok. 10% wszystkich tego typu podmiotów działających w powiecie białostockim i ok. 1% funkcjonujących w województwie podlaskim.

Zakres działania organizacji pozarządowych na terenie gminy Choroszcz jest zróżnicowany, począwszy od upowszechniania sportu, promocję zdrowia, poprzez ochronę tożsamości kulturowej, aż po integrację społeczną. Zestawienie najbardziej aktywnych organizacji pozarządowych na terenie gminy Choroszcz ukazano w poniższej tabeli.

Najbardziej aktywne organizacje pozarządowe z terenu miasta i gminy Choroszcz

Lp.	Nazwa organizacji	Profil działania
1.	Miejsko-Gminny Klub Sportowy NAREW Choroszcz	- popularyzowanie, rozwój i upowszechnianie sportu, zwłaszcza piłki nożnej
2.	Stowarzyszenie Mieszkańców Otuliny Parku Narwiańskiego	- integracja środowiskowa właścicieli nieruchomości położonych na terenie gminy, mająca na celu ochronę środowiska naturalnego
3.	Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Badminton Choroszcz”	- popularyzowanie, rozwój i upowszechnianie sportu, zwłaszcza badmintona
4.	Towarzystwo Przyjaciół Choroszczy	- kontynuowanie tradycji historycznych, - rozwijanie kultury - pobudzanie i popieranie twórczości artystycznej, działalności naukowej, popularyzatorskiej i oświatowej związanej z regionem
5.	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Barszczewo w Barszczewie	- wspieranie rozwoju społecznego, kulturalnego, gospodarczego wsi Barszczewo i okolic - wspieranie demokracji i budowanie społeczeństwa obywatelskiego
6.	Stowarzyszenie „Warzywa Narwiańskie” w Śliwnie	- wspieranie rozwoju obszarów wiejskich, w tym wspieranie aktywności obywateli - promocja lokalnych i regionalnych produktów
7.	Stowarzyszenie „Kruszewskie Warzywa Herbowe” w Kruszewie	- wspieranie rozwoju obszarów wiejskich, w tym wspieranie aktywności obywateli - promocja lokalnych i regionalnych produktów
8.	Stowarzyszenie „Narwiańskie Przysmaki” w Kościukach	- wspieranie rozwoju obszarów wiejskich, w tym wspieranie aktywności obywateli - promocja lokalnych i regionalnych produktów
9.	Stowarzyszenie Aktywizacji Mieszkańców Wsi „4R”	- rozwój obszarów wiejskich - zachowanie i ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego wsi - aktywizacja mieszkańców
10.	Stowarzyszenie Forum Inicjatyw Gminnych	- zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców - działania na rzecz demokracji i społeczeństwa obywatelskiego

11.	Ochotnicze Straże Pożarne (Choroszcz, Żółtki, Złotoria, Klepacze, Rogówek, Pańki, Izbiszcz, Kruszewo, Rogowo, Barszczewo)	- ochrona życia, zdrowia i mienia przed pożarem, klęską żywiołową lub innym miejscowym zagrożeniem
12.	Stowarzyszenie Honorowych Dawców Krwi w Białymstoku – Oddział w Choroszczy	- organizowanie i wspieranie działań służących krwiodawstwu, pomoc honorowym dawcom krwi, propagowanie idei honorowego krwiodawstwa
13.	Związek Emerytów i Rencistów Koło Nr 15 w Choroszczy	- integracja środowiska emerytów i rencistów mająca na celu pomoc w odnalezieniu się w nowej rzeczywistości
14.	Związek Sybiraków Koło Terenowe Nr 15 w Choroszczy	- upamiętnianie losów zesłańców polskich - reprezentowanie i ochrona interesów członków
15.	Stowarzyszenie Pamięć i Tożsamość „SKAŁA”	- kształtowanie świadomości historycznej i kulturowej społeczeństwa - pielęgnowanie tradycji oraz dóbr kultury i obyczaju polskiego
16.	Fundacja „Choroszcz w Działaniu”	- działanie na rzecz dzieci i młodzieży - wspieranie rozwoju, edukacji oraz promowanie aktywności dzieci zdolnych, rozwijanie talentów
17.	Stowarzyszenie Gospodyń Domowych „KUMOSZKI”	- promocja obszarów wiejskich - propagowanie i podejmowanie działań na rzecz środowiska
18.	Stowarzyszenie „LAMBADA” Choroszcz	- promocja aktywności fizycznej poprzez sport – piłkę nożną

Źródło: Urząd Miejski w Choroszczy.

Pomoc społeczna

Zadania z zakresu pomocy społecznej na rzecz mieszkańców Gminy Choroszcz realizuje Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Choroszczy.

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w ich wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Zadaniem pomocy społecznej jest także przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia się oraz integracji ze środowiskiem lokalnym. Dotyczy to zarówno pojedynczych osób, jak i całych rodzin. Spektrum oferowanych form pomocy i wsparcia jest związane z zaistnieniem przynajmniej jednego z następujących problemów czy dysfunkcji: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze, trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizm lub narkomania, zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe, klęski żywiołowe i ekologiczne.

Rodzaj, forma i rozmiary świadczeń pomocy społecznej powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy oraz powinny odpowiadać celom i mieścić się w możliwościach organu świadczącego pomoc.

Liczba gospodarstw i osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Choroszcz w latach 2014-2016

Nazwa	Ogółem - gospodarstw			Ogółem - korzystających		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
	[gosp.]	[gosp.]	[gosp.]	[os.]	[os.]	[os.]
Choroszcz	376	356	364	987	931	1005

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Według opinii pracowników M-GOPS w Choroszczy, większość mieszkańców korzystających z pomocy, wielu trudnych sytuacji życiowych doświadczą po raz kolejny, co powoduje utrwalanie się określonych problemów. Co więcej, dotykający daną rodzinę czy konkretną osobę problem rodzi następne. Na przykład, długotrwałe ubóstwo wymusza zmianę stylu życia rodziny, powoduje wzrost poczucia beznadziejności i negatywnie wpływa na kierunek

podejmowanych decyzji. Często może oznaczać rezygnację z zakupu niezbędnych dóbr, co w rezultacie powoduje pogłębienie się zaistniałych trudności, a te wymagają kolejnych nakładów finansowych. Brak możliwości rekompensowania kolejnych potrzeb powoduje drastyczny spadek poziomu życia rodziny, prowadzi do powstawania zaniedbań w sprawach wychowawczych i opiekuńczych. Może to powodować powstawanie kolejnych niekorzystnych zjawisk: alkoholizmu, przemocy w rodzinie, osłabienia więzi rodzinnych czy nawet przestępczości. Niepokojącym zjawiskiem jest też dziedziczenie biedy i negatywnych wzorców. W gminie Choroszcz, według danych M-GOPS, układ przyczyn zgłaszania się po pomoc społeczną praktycznie nie ulga zmianie. Ten fakt może być wskazówką do podejmowania określonych przedsięwzięć, aby zapobiegać lub minimalizować te negatywne zjawiska w przyszłości.

Zadania pomocy społecznej realizowane przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Choroszczy polegają w szczególności na: przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń, organizowaniu pracy socjalnej, prowadzeniu i rozwijaniu infrastruktury socjalnej, analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej, realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych, rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb. Przypisane ustawowo zadania M-GOPS z zakresu pomocy społecznej są albo zadaniami własnymi lub zadaniami zleconymi.

Ochrona zdrowia

Gmina Choroszcz, jako jeden z wielu elementów systemu ochrony zdrowia w Polsce, wspiera swoich mieszkańców w podejmowaniu prozdrowotnych decyzji, by potęgować wartość jaką jest zdrowie oraz w pełni wykorzystywać je jako środek do osiągnięcia lepszej jakości życia.

O zdrowie mieszkańców gminy Choroszcz zabiega również sama społeczność lokalna – na terenie gminy zarejestrowane są dwie organizacje pozarządowe, których obszar działalności dotyczy ochrony zdrowia psychicznego. Są to: Fundacja Zrozumienie oraz Stowarzyszenie na rzecz Rehabilitacji Psychiatrycznej „Szansa”. Ponadto w gminie działa grupa Amazonki z Choroszczy oraz oddział terenowy Stowarzyszenia Honorowych Dawców Krwi.

Współczesne analizy skuteczności działań podejmowanych w obszarze ochrony zdrowia, w odniesieniu do ponoszonych nakładów finansowych jednoznacznie wskazują, iż większe korzyści w dłuższej perspektywie czasowej, jednocześnie przy niższych kosztach przynoszą działania zapobiegawcze, a nie naprawcze. Lokalna polityka zdrowotna prowadzona przez Urząd Miejski w Choroszczy ma charakter profilaktyczny. Głównie w tym zakresie podejmowane są zadania dotyczące prewencji wczesnej i pierwotnej. W placówkach oświatowych gminy, na wszystkich etapach edukacji, wprowadzane są zajęcia edukacyjne poruszające tematykę zdrowia. Realizowana jest edukacja dietetyczna, z zakresu higieny jamy ustnej, a od 2016 roku również z zakresu profilaktyki nowotworowej, opartej na Europejskim kodeksie walki z rakiem. Co roku, na początku sezonu grypowego, organizowane są akcje szczepień przeciw grypie wśród populacji geriatrycznej; bezpłatne szczepienia przysługują osobom powyżej 65. roku życia. Urząd Miejski w Choroszczy włącza się także w coroczne

obchody Światowego Dnia Zdrowia, organizując spotkania promujące zdrowy styl życia (np. Dzień dla Zdrowia), zachęcające do wykonywania badań przesiewowych. W ramach profilaktyki trzeciej fazy, na wniosek mieszkanek Choroszczy, wspierano zajęcia usprawniające dla kobiet będących po zabiegu mastektomii.

Urząd Miejski w Choroszczy ma świadomość, że pomimo iż efekty działań podejmowanych obecnie nie będą mierzalne w sposób bezpośredni oraz będą oddalone w czasie, jednak polityka zdrowotna powinna mieć charakter długookresowy, a poszczególne działania powinny być konsekwentnie wdrażane w kolejnych latach.

Opieka medyczna w gminie Choroszcz zapewniana jest przez szereg świadczeniodawców.

Świadczenia z rodzaju podstawowej opieki zdrowotnej, refundowane ze środków Narodowego Funduszu Zdrowia, aktualnie (stan na 5 września 2017 r.) udzielane są przez:

- Niepubliczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej MEDICUS s.c. w Choroszczy,
- Niepubliczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej DUO-MED Beata Czerwińska w Konowalach,
- Niepubliczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej DUO-MED Beata Czerwińska w Złotorii.

W 2016 roku wspomniane podmioty opieki zdrowotnej udzieliły łącznie 28 209 porad mieszkańcom gminy, podobnie jak w roku 2015, ale mniej niż w 2014 (28 935 porad).

Z większości porad skorzystano na terenie miasta - 24 035, z pozostałych 4 174 w placówkach w Konowalach i Złotorii. Liczba udzielonych porad na terenie wiejskim nieznacznie wzrosła w porównaniu do roku 2015.

Ambulatoryjną Opiekę Specjalistyczną, finansowaną ze środków publicznych na terenie gminy zapewnia Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej RADIOLOGICA. W podmiocie tym, w trybie ambulatoryjnym, udzielane są świadczenia z zakresu rezonansu magnetycznego oraz tomografii komputerowej.

Świadczenia z rodzaju leczenia stomatologicznego w ramach NFZ udzielane są przez 2 podmioty.

Usługi szpitalne na terenie gminy Choroszcz są świadczone przez Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. dr. Stanisława Deresza. Realizuje on świadczenia z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień oraz świadczenia neurologiczne. Do dyspozycji placówki pozostaje 108 lekarzy, 287 pielęgniarek oraz 205 osób innego personelu medycznego.

Szpital w roku 2016 przyjął łącznie 16 446 osób, w tym:

- 7165 osób na leczenie stacjonarne (5347 psychiatria + 1753 neurologia+ 65 rehabilitacja), oraz odmowy z Izby przyjęć tzw. porady w Izbie przyjęć: 3 849 razem, w tym 2460 neurologiczna i 1389 psychiatryczna);
- 329 osób świadczenia w leczeniu ambulatoryjnym (zespół leczenia środowiskowego i oddziały dzienne);
- 5103 osób Poradnie (pzp, alkoholowa i padaczki).

4.4 Sytuacja gospodarcza

Działalność gospodarcza

W gminie Choroszcz w 2016 roku do rejestru REGON było wpisanych 1 348 podmiotów gospodarczych. Większość z nich (866) to podmioty zlokalizowane na obszarze wiejskim gminy.

Analizując ich strukturę według grup rodzaju działalności PKD 2007 należy zauważyć, że ok. 74% podmiotów klasyfikowanych było w grupie – „pozostała działalność”, natomiast 25% w grupie – przemysł i budownictwo. Zaledwie 1,5% stanowiły podmioty w grupie rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według grup rodzaju działalności PKD 2007 w gminie Choroszcz w latach 2013-2016

Grupa rodzaju działalności PKD 2007	Choroszcz				Choroszcz – miasto				Choroszcz – obszar wiejski			
	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
Ogółem	1 237	1 284	1 299	1 348	458	490	473	482	779	794	826	866
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	32	22	19	19	7	5	5	5	25	17	14	14
Przemysł i budownictwo	311	321	320	329	106	112	106	106	205	209	214	223
Pozostała działalność	894	941	960	1 000	345	373	362	371	549	568	598	629

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS 2017.

W porównaniu z 2013 rokiem, nastąpił wzrost zarejestrowanych podmiotów o ponad 100 jednostek, głównie ze względu na wzrost liczby podmiotów sklasyfikowanych w grupie „pozostała działalność”. W grupie „pozostała działalność”, szczególne znaczenie w gminie Choroszcz mają podmioty przypisane do sekcji G – handel hurtowy i detaliczny.

W latach 2013-2016 regularny spadek był notowany wśród podmiotów działających w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie.

Dominacja podmiotów gospodarczych w gminie Choroszcz na terenach wiejskich jest związana z przebiegiem drogi krajowej S8, która prowadzi przez wsie: Porosty, Łyski, Jeroniki, Żółtki, Złotorię, Babino, omijając miasto Choroszcz, a wzdłuż której zlokalizowana jest znaczna liczba przedsiębiorstw.

Jednym z mierników wskazujących na poziom przedsiębiorczości mieszkańców danego obszaru, jest wskaźnik liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców.

Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców

Nazwa	podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności		
	2014	2015	2016
	[-]	[-]	[-]
PODLASKIE	825	835	842
Powiat białostocki	835	850	861
Choroszcz	881	883	909
Choroszcz - miasto	851	817	829
Choroszcz - obszar wiejski	900	926	961
Juchnowiec Kościelny	1 049	1 055	1 101
Wasilków	1 023	1 053	1 054
Zabłudów	676	705	740

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Poziom tego wskaźnika w gminie Choroszcz przewyższa zarówno poziom dla województwa podlaskiego, jak i powiatu białostockiego. W 2016 roku na 10 tys. mieszkańców województwa przypadały 842 podmioty, natomiast w gminie Choroszcz – 909 jednostek. Wskaźnik ten był wyższy na obszarach wiejskich – 961, a niższy w mieście – 829. Jednak na tle wybranych do analizy gmin powiatu białostockiego: Juchnowca Kościelnego i Wasilkowa, w gminie Choroszcz przypadało mniej podmiotów na 10 tys. mieszkańców.

Na dynamikę i tempo zmian podmiotów gospodarczych wskazują także dwa kolejne wskaźniki: liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności oraz liczba jednostek wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. ludności. W 2016 roku w województwie podlaskim na 10 tys. osób zarejestrowano 68 podmiotów, natomiast w powiecie białostockim 75. W zakresie tego miernika, mieszkańcy gminy Choroszcz wykazują się wyższym poziomem aktywności gospodarczej niż przeciętny mieszkaniec województwa i powiatu. Wskaźnik likwidacji podmiotów gospodarczych w gminie Choroszcz wzrósł w 2016 roku w porównaniu z rokiem 2013 o 20 podmiotów na 10 tys. ludności.

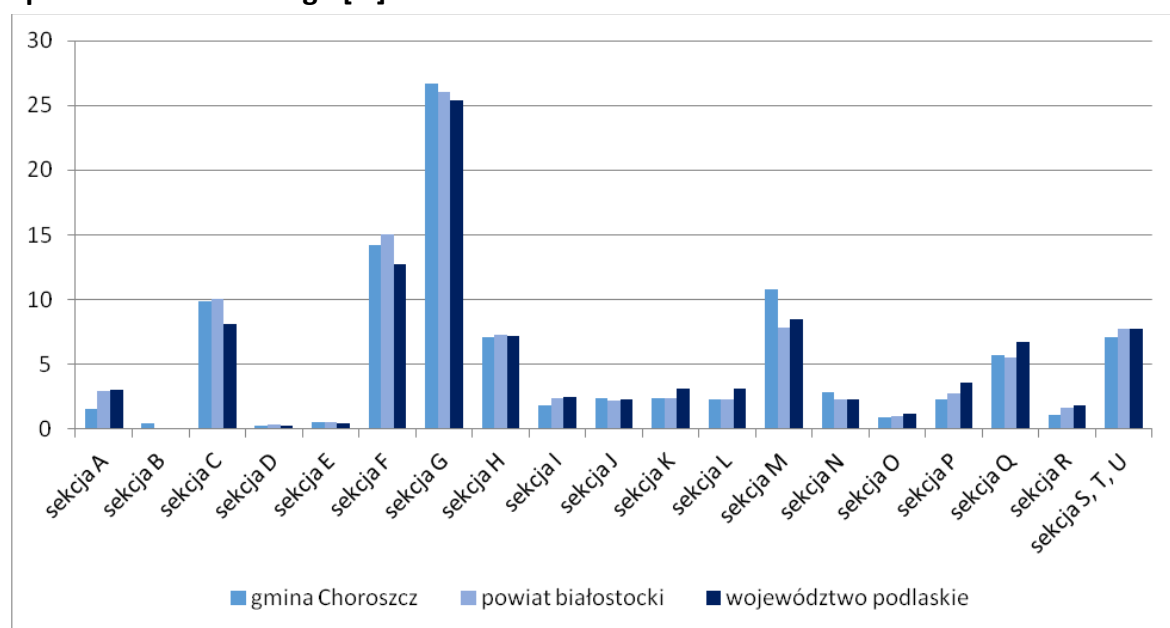
Wskaźniki podmiotów gospodarki narodowej w latach 2013-2016

Jednostka terytorialna	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności				Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności				Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności			
	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
Województwo podlaskie	808	825	835	842	73	77	72	68	58	58	61	60
Powiat białostocki	804	835	850	861	80	87	79	75	57	61	65	67
Choroszcz	853	881	883	909	82	102	72	93	51	79	67	71
Choroszcz – miasto	792	851	817	829	52	119	57	88	38	73	83	79
Choroszcz – obszar wiejski	893	900	926	961	102	91	82	97	59	83	56	66

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Struktura podmiotów wpisanych do rejestru REGON według sekcji wskazuje, że w gminie Choroszcz utrzymuje się podobna tendencja jak w całym województwie podlaskim oraz powiecie białostockim. Największy udział mają podmioty z sekcji G – handel hurtowy i detaliczny. W następnej kolejności plasują się podmioty z sekcji F – budownictwo. Znacznym udziałem podmiotów, zarówno w gminie Choroszcz, jak i w województwie oraz powiecie, charakteryzuje się przetwórstwo przemysłowe, jak również działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.

Podmioty według sekcji PKD w gminie Choroszcz na tle województwa podlaskiego i powiatu białostockiego [%]

Źródło: wyliczenia własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, GUS 2016.

Istotną kwestią determinującą sytuację ekonomiczną w danej gminie jest struktura podmiotów według klas wielkości. W polskiej gospodarce dominują podmioty najmniejsze, zatrudniające do 9 osób. Gmina Choroszcz wyróżnia się pod względem nasycenia małymi przedsiębiorstwami zatrudniającymi od 10 do 49 osób. Znaczny udział przedsiębiorstw,

zatrudniających od 10 do 49 osób na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie Choroszcz może wynikać z tego, iż firmy zlokalizowane na terenie gminy (głównie wzdłuż drogi krajowej nr 8) są to często oddziały białostockich lub krajowych przedsiębiorstw z większym potencjałem zatrudnieniowym. Jednocześnie mieszkańcy Choroszczy, pracując w stolicy województwa, niejednokrotnie korzystają z usług białostockich mikroprzedsiębiorstw, co ogranicza zapotrzebowanie na te usługi w samej gminie Choroszcz.

Podsumowując, można stwierdzić, że rozwój przedsiębiorczości w gminie Choroszcz jest zdeterminowany przebiegiem drogi S8 oraz bezpośrednim położeniem gminy przy granicy z Białymstokiem. Stanowi to niewątpliwą atut w budowaniu potencjału gospodarczego gminy. Potencjał Choroszczy w kontekście bliskości Białegostoku, wydaje się jednak jak dotąd w niewystarczającym stopniu wykorzystany.

Rynek pracy

Gmina Choroszcz charakteryzuje się dobrą sytuacją na rynku pracy. W latach 2012-2016 liczba pracujących w gminie wzrosła o 36%, przy czym wzrost ten dotyczył głównie mieszkańców obszaru wiejskiego gminy Choroszcz, gdzie liczba pracujących zwiększyła się aż o 67% (na obszarze miejskim gminy liczba pracujących wzrosła o 21%). Dla porównania, w całym województwie, w analizowanym okresie, nastąpił wzrost liczby pracujących zaledwie o 6% (podobnie jak na poziomie całego kraju – 7%), natomiast w powiecie białostockim o 19%.

Pracujący według płci w gminie Choroszcz w latach 2012-2016

Jednostka terytorialna	Ogółem					Dynamika zmian (2012=100%)	Udział mężczyzn w ogólnej liczbie zatrudnionych [%]	Udział kobiet w ogólnej liczbie zatrudnionych [%]
	2012	2013	2014	2015	2016	2012-2016	2016	2016
POLSKA	8589779	8 681 877	8 864 415	8 935 102	9 225 051	1,07	49,80%	50,20%
Województwo podlaskie	207905	210 183	214 815	214 690	220 742	1,06	47,80%	52,20%
Powiat białostocki	16774	17 559	18 668	18 303	19 940	1,19	55,90%	44,10%
Choroszcz	2951	3 108	3 503	2 904	4 001	1,36	57,50%	42,50%
Choroszcz – miasto	1995	2 021	2 152	1 506	2 405	1,21	46,30%	53,70%
Choroszcz – obszar wiejski	956	1 087	1351	1 398	1 596	1,67	74,50%	25,50%

Źródło: wyliczenia własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, GUS 2017

Na koniec 2016 roku liczba pracujących w gminie Choroszcz wynosiła 4001 osób, z czego większość, bo 57,5% stanowili mężczyźni. Ta zależność jest odwrotna w mieście Choroszcz, gdzie występuje przewaga pracujących kobiet (53,7%). Wynika to zapewne ze specyfiki zatrudnieniowej największego pracodawcy w mieście – Szpitala Psychiatrycznego w Choroszczy i feminizacją zatrudnienia w tego typu placówkach. Należy zaznaczyć, że pracownikami szpitala są też, w znacznym stopniu, mieszkańcy Białegostoku. Na obszarach

wiejskich gminy Choroszcz występuje natomiast zdecydowana przewaga pracujących mężczyzn – 74,5%. Wskazuje to na specyfikę oferty zatrudnieniowej przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenach wiejskich gminy Choroszcz (w tym wzdłuż drogi S8). Reprezentują one w znacznym stopniu branżę motoryzacyjną, logistyczną, przetwórstwo rolno-spożywcze, stwarzając miejsca pracy głównie dla mężczyzn (zarówno mieszkańców Białegostoku, jak i gminy Choroszcz).

Dane zawarte w tabeli poniżej wskazują, w jakim stopniu kapitał społeczny danej jednostki terytorialnej jest wykorzystany na danym obszarze. Służy do tego wskaźnik pracujących na 1000 ludności. Pozytywną tendencją w analizowanym okresie był wzrost liczby pracujących na 1000 osób, co jest zgodne z tendencją występującą w całym kraju, w tym w województwie podlaskim oraz w powiecie białostockim.

Istotnym zjawiskiem determinującym sytuację na rynku pracy jest bezrobocie i reprezentacja osób bezrobotnych w zasobie ludności w wieku produkcyjnym. Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Choroszcz w latach 2013-2016 był niższy w relacji do poziomu tego wskaźnika dla kraju, województwa podlaskiego i powiatu białostockiego. Miernik ten w gminie Choroszcz w 2016 roku wyniósł 4,8%, natomiast w Polsce – 5,6%, a w województwie podlaskim – 6,5%, zaś w powiecie białostockim – 6,4%.

Na niski udział zarejestrowanych bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Choroszczy oddziałuje bliskość Białegostoku. Stolica województwa niejednokrotnie bowiem stanowi miejsce pracy dla mieszkańców gminy. Z jednej strony, oferta zatrudnieniowa Białegostoku poprawia sytuację na lokalnym rynku pracy, jednak z drugiej – stwarza zagrożenie trwałego odpływu znacznej części zasobu siły roboczej (w tym osób młodych).

Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym według płci w gminie Choroszcz w latach 2013-2016 [%]

Jednostka terytorialna	Ogółem				Mężczyźni				Kobiety			
	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
POLSKA	8,8	7,5	6,5	5,6	8,2	6,9	5,9	5,0	9,5	8,2	7,2	6,4
Województwo podlaskie	9,3	8	7,3	6,5	9,6	8,2	7,5	6,6	9	7,8	7,1	6,4
Powiat białostocki	9,5	8,2	7,4	6,4	10,2	8,7	7,8	6,7	8,7	7,8	6,9	6,1
Choroszcz	7,6	7	6	4,8	8,2	7,8	6,3	4,8	6,9	6,1	5,6	4,8

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS 2017.

W 2014 roku, w gminie Choroszcz, zarejestrowanych było 452 osób bezrobotnych, w tym 54,6% mężczyzn i 45,4% kobiet.

Bezrobotni zarejestrowani według płci w gminie Choroszcz w latach 2012-2016

Jednostka terytorialna	Ogółem					Dynamika zmian 2012-2016	Udział mężczyzn w ogólnej liczbie bezrobotnych 2016	Udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych 2016
	2012	2013	2014	2015	2016			
POLSKA	2136815	2 157 883	1825180	1 563 339	1 335 155	62,5%	46,7%	53,3%
Województwo podlaskie	68705	70 889	60 394	55 019	48 361	70,4%	54,4%	45,6%
Powiat białostocki	8658	8 788	7 639	6 845	5 949	68,7%	56,1%	43,9%
Choroszcz	724	711	661	565	452	62,4%	54,6%	45,4%

Źródło: wyliczenia własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, GUS.

W ciągu ostatnich lat, podobnie jak średnio w kraju, województwie podlaskim i powiecie białostockim, odnotowano spadek liczby osób bezrobotnych, z tym, że z różnym nasileniem w poszczególnych jednostkach. W Polsce liczba bezrobotnych spadła o 62,5%, w województwie podlaskim o 70,4%, zaś w powiecie białostockim o 68,7%, natomiast w gminie Choroszcz o 62,4%,. Wśród osób bezrobotnych we wszystkich jednostkach w województwie podlaskim przeważali mężczyźni, w Polsce - kobiety.

Podsumowując analizę mierników rynku pracy, można stwierdzić, że sytuacja w gminie Choroszcz jest dobra. Potwierdzają to także ekspertyzy dotyczące Atrakcyjności Inwestycyjnej Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Dobra sytuacja na rynku pracy w gminie Choroszcz związana jest, między innymi, z bliskością Białegostoku i wykorzystaniem przez mieszkańców Choroszczy jego potencjału zatrudnieniowego.

Rolnictwo

Gmina Choroszcz posiada średnio korzystne warunki do rozwoju produkcji rolnej: 31,3% gleb użytkowanych rolniczo w gminie Choroszcz jest wytworzonych z piasków gliniastych naglinowanych, 27,4% to gleby organiczne, 25,5% powierzchni zajmują gleby najszabsze, wytworzone z piasków luźnych i słabogliniastych całkowitych. Pozostałe gleby zajmują niewielki obszar.

Wśród gruntów rolnych dominują gleby klas IVa i IVb. Wśród użytków zielonych przeważają łąki i pastwiska klasy IV. Procentowy udział poszczególnych klas bonitacyjnych na terenie gminy przedstawia się następująco:

- grunty orne: klasa IIIa – 9%, IIIb – 22%, IVa – 25%, IVb – 30%, V – 12%, VI – 2%,
- użytki zielone: klasa III – 3,17%, IV – 49,01%, V – 35,82%, VI – 12%.

W gminie Choroszcz średnia powierzchnia gruntów wynosi 5,48 ha, natomiast użytków rolnych 4,36 ha (w tym 4,01 ha użytków rolnych w dobrej kulturze). Powierzchnie te są dużo niższe niż poziom dla województwa podlaskiego i powiatu białostockiego.

Jednym ze wskaźników oceny poziomu rozwoju rolnictwa jest struktura obszarowa gospodarstw. Okazuje się, że w gminie Choroszcz nie jest ona korzystna: zaledwie 58% gospodarstw rolnych posiada powierzchnie powyżej 1 ha. Udział gospodarstw małych, czyli od 1 do 5 ha, często nierynkowych, wynosi 30%. Gminę cechuje niski udział gospodarstw dużych.

Ponadto w gminie Choroszcz, na tle pozostałych gmin oraz województwa i kraju, należy zauważyć relatywnie wysoki udział warzyw gruntowych w strukturze zasiewów. Wieloletnią tradycją na terenie gminy jest uprawa warzyw w gruncie i pod osłonami, skupiona w kilku wsiach (Śliwno, Kruszewo, Izbiszczce i Pańki). Produkcja powyższa wymaga jednak rozwoju przetwórstwa tych produktów na terenie gminy. Znaczenie pozostałych roślin uprawnych w gospodarce rolnej gminy jest marginalne.

Dobre warunki przyrodnicze oraz sąsiedztwo Narwiańskiego Parku Narodowego tworzą możliwości dla powstawania gospodarstw produkujących żywność ekologiczną.

Wśród gospodarstw zajmujących się hodowlą zwierząt w gminie Choroszcz do największych specjalizacji można zaliczyć chów bydła mlecznego (25,1% gospodarstw posiadało tę specjalizację, porównywalnie z poziomem dla kraju, jednak poniżej miernika dla województwa i powiatu), hodowlę trzody chlewnej (20,5% – poziom nieco niższy niż w kraju i województwie, jednak porównywalny z wielkością dla powiatu białostockiego) oraz drobiu (39,1% – poziom niższy dla odsetka w kraju, jednak wyższy niż w województwie podlaskim i powiecie białostockim).

Obecnie, według informacji Referatu **Geodezji, Rolnictwa i Gospodarki Komunalnej** Urzędu Miejskiego w Choroszczy, wiodącym kierunkiem działalności rolniczej jest chów bydła mlecznego – czym zajmuje się ok. 100 gospodarstw, w tym 65 gospodarstw posiada stado krów powyżej 10 sztuk. Hodowlę trzody chlewnej prowadzi 10 gospodarstw, a hodowlę drobiu – 5 gospodarstw.

Gmina Choroszcz posiada potencjał rolny w zakresie uprawy warzyw gruntowych, a także uprawy zbóż, ziemniaków oraz hodowli bydła mlecznego, trzody chlewnej i drobiu. Gospodarstwa o wysokim poziomie produkcji, dążąc do zwiększenia konkurencyjności i zasięgu swojej działalności, powinny jednak podejmować działania zmierzające do tworzenia grup producenckich mięsa czy warzyw.

Z drugiej strony, w gminie Choroszcz można zidentyfikować szereg problemów w obszarze rolnictwa, wśród których należy wyróżnić:

- duże rozdrobnienie gospodarstw,
- braki infrastrukturalne – brak dobrych dróg dojazdowych do posiadłości rolniczych,
- brak kanalizacji wiejskich,

- nieefektywną meliorację – obecna pochodzi z 1972 roku,
- niewystarczającą skalę sprzedaży bezpośredniej produktów regionalnych od rolników oraz niedostateczną jej promocję,
- brak funduszy na inwestycje,
- małą rentowność w chowie zwierząt i w uprawach rolnych, niskie ceny sprzedaży artykułów rolnych oraz drożące środki zakupu (tj. nawozy mineralne, środki ochrony roślin, paliwo, maszyny rolnicze),
- niską kwasowość gleb.

4.5. Turystyka

Gmina Choroszcz charakteryzuje się interesującymi walorami z punktu widzenia rozwoju turystyki. Walory te mają charakter zarówno przyrodniczy, jak i kulturowo-historyczny.

Do najcenniejszych zabytków zlokalizowanych na terenie miasta Choroszcz należą: późnobarokowy kościół pw. św. Jana Chrzciciela i św. Szczepana Męczennika z 1756 roku, położona przy kościele kaplica barokowa z XVIII wieku, barokowy klasztor poddominikański z drugiej połowy XVIII wieku, cerkiew prawosławna pw. Opieki Matki Bożej w stylu neobizantyjskim z drugiej połowy XIX wieku.

Turystyczną atrakcją stanowi również zespół pałacowo-parkowy Branickich, na który składają się: barokowy pałac hetmana Jana Klemensa Branickiego i Izabeli Branickiej z Poniatowskich z połowy XVIII wieku, a także rozległy park. Obecnie w pałacu mieści się Muzeum Wnętrz Pałacowych (filia Muzeum Podlaskiego w Białymstoku).

Z punktu widzenia historii, wartość turystyczną przedstawiają budynki po fabryce włókienniczej Moesa z połowy XIX wieku, w których od 1930 roku mieści się szpital psychiatryczny. Obiektem zabytkowym jest również rynek w Choroszczy, obudowany parterowymi domami z XIX wieku.

Do turystycznych atrakcji należy również zerwany most nieopodal Kruszewa i rzeźba Światowida zlokalizowana na Babiej Górze, obok wsi Kościuki¹.

Korzystając ze szlaków turystycznych i rowerowych, odwiedzający gminę Choroszcz mogą zwrócić uwagę na następujące obiekty zabytkowe zlokalizowane na terenach wiejskich: drewniany wiatrak paltrak z 1928 roku w Gajownikach, murowana kapliczka z XIX wieku w Kościukach, murowana kaplica z przełomu XVII i XVIII wieku w Kruszewie, ruina wiatraku holenderskiego z 1936 roku w Kruszewie, zespół dworski z XIX wieku w Choroszczy przy ul. Warszawskiej (dawne Nowosiółki), a także murowany dom asesorii straży granicznej Imperium Rosyjskiego i Królestwa Polskiego z XIX wieku w Żótkach.

Do atrakcji turystycznych należą walory rzeki Narwi, która płynie jednocześnie wieloma korytarzami rozdzielonymi roślinnością. Malowniczy obszar rozgałęziającej się rzeki nazywany

¹ Choroszcz, dodatek specjalny, 4 sierpnia 2011 rok.

jest Polską Amazonią. Na rozlewiskach powstała kładka turystyczno-edukacyjna łącząca Śliwno i Waniewo, o długości 1050 metrów. Stanowi ona jedno z miejsc wypraw pieszych i rowerowych mieszkańców gminy i turystów.

Dla turystów pieszych wyznaczono na terenie gminy Choroszcz trzy szlaki piesze²:

- Szlak pieszy im. Zygmunta Glogera – na szlaku walory przyrodniczo-krajobrazowe przeplatają się z walorami historyczno-kulturowymi. Szlak prowadzi przez dolinę środkowej Narwi i Narwiański Park Narodowy, ponadto daje możliwość poznania miejsc związanych z postacią Zygmunta Glogera. Szlak prowadzi przez: Białystok (Starosielce), a na terenie gminy Choroszcz przez: Krupniki, Sienkiewiczze, Choroszcz, Ruszczany, Rogówek, Rogowo, Pańki, następnie przez Rzędziany, Leśniki, Sanniki, Tykocin, Łopuchowo, Jeżewo Nowe, Jeżewo Stare. Szlak ma długość 48 km, oznaczany jest kolorem zielonym;
- Szlak pieszy Nadnarwiański – szlak łączy Białystok z Narwiańskim Parkiem Narodowym, prowadząc przez pięknie położone tereny odznaczające się wyjątkową fauną i florą. Szlak prowadzi przez: Białystok, Niewodnicę, Trypucie, Zawady, Topilec, a na terenie gminy Choroszcz przez: Izbiszczce, Kruszewo i Pańki. Szlak ma długość 30 km, oznaczany jest kolorem żółtym;
- Szlak pieszy Włókniarzy – umożliwia poznanie włókienniczych tradycji okolic Białegostoku. Szlak pełen jest pięknych krajobrazów nadnarwiańskich i wiedzie obrzeżami otuliny Narwiańskiego Parku Narodowego. Szlak biegnie przez: Fasty, a na terenie gminy Choroszcz przez: Dzikie, Żółtki, Choroszcz, Kościuki, i dalej przez: Niewodnicę Kościelną, Tołcze, Dobrowodę, Bojary, Suraż, Zawyki, Doktorce, Strablę. Szlak ma długość 60 km, oznaczany jest kolorem niebieskim.

Ponadto przez teren gminy przebiegają również szlaki rowerowe:

- Szlak rowerowy Światowida – jest to szlak łączący Białystok z Narwiańskim Parkiem Narodowym. Jego długość wynosi 20 km. Oznaczony kolorem zielonym, przecina się z Obwodnicą Narwiańskiego Parku Narodowego oraz oznakowanym kolorem niebieskim Szlakiem Włókniarzy. Przemierzając szlak odwiedza się miejscowości: Białystok oraz dalej na terenie gminy Choroszcz: Krupniki, Sienkiewiczze, Oliszki, Barszczewo, Zaczerlany, Kościuki, Rogowo, Pańki, Konowały i Kruszewo;
- Obwodnica Rowerowa Narwiańskiego Parku Narodowego – to szlak o długości 90 km, znakowany kolorem niebieskim, przeznaczony na dwudniową wycieczkę. Obwodnica prowadzi drogami wokół Narwiańskiego Parku Narodowego. Wykorzystywana jest także przez turystów zmotoryzowanych, jako obwodnica turystyczna Narwiańskiego Parku Narodowego. Biegnie, między innymi, przez: Choroszcz, Tykocin, Kurowo, Waniewo, Suraż i inne. Obwodnica krzyżuje się z pieszymi szlakami turystycznymi, dają możliwość wyboru różnorodnych wariantów zwiedzania obszaru Narwiańskiego Parku Narodowego;

² Materiały Urzędu Miejskiego w Choroszczy.

- Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo – szlak wiedzie przez pięć województw wschodniej Polski (warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, podkarpackie i świętokrzyskie), w województwie podlaskim jego przebieg obejmuje m.in. Narwiański Park Narodowy. Na terenie gminy Choroszcz szlak biegnie od ul. Popiełuszki w Białymstoku drogą powiatową przez Krupniki, Barszczewo, Konowały, Pańki aż do zapory wodnej na Narwi.

Przez gminę Choroszcz prowadzą dwa szlaki wodne:

- Szlak kajakowy Sptyw Narwią – biegnie pomiędzy Zaporą w Rybołach, a mostem w Zegrzu. Łączna długość szlaku to 415,3 km. Jest to szlak o bogatych walorach przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych, prowadzący wzdłuż rzeki Narew, gdzie znajduje się wiele obiektów związanych z bogatą historią regionu. Od Suraża do Rzędzian, na odcinku ok. 50 km, przepływamy przez Narwiański Park Narodowy;
- Szlak kajakowy Sptyw Supraślą – łączna długość wynosi 62 km. Szlak pozbawiony jest ukrytych w wodzie przeszkód. Trasa biegnie m.in. przez Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej.

Przez teren gminy Choroszcz przebiega jeden szlak konny:

- Szlak Konny Doliny Górnej Narwi – oznaczony kolorem pomarańczowym o długości 110 km. Przebieg trasy: Wiktorzyn – Samułki – Suraż – Dołki – Turośń Kościelna – Pomigacze – Zalesiany – Trypucie – i na terenie gminy Choroszcz, przez: Mińce – Barszczewo – Choroszcz.

Ponadto na bazie Narwiańskiego Ośrodka Narciarskiego, w Dzikich opracowane są również nieoznakowane trasy dla nart śladowych.

Do bazy towarzyszącej turystyce na terenie gminy Choroszcz można zaliczyć również boiska zlokalizowane w niektórych wsiach oraz w samym mieście Choroszcz, z których korzystają miejscowe społeczności, a także mogą korzystać również turyści. Dla turystyki duże znaczenie mają również ośrodki zdrowia w takich miejscowościach jak: Choroszcz, Konowały, Złotoria, posterunek policji w Choroszczy.

Na terenie gminny funkcjonuje baza noclegowa o zróżnicowanym standardzie. Słabo rozwinięte jest natomiast zaplecze gastronomiczne, niezbędne do rozwoju turystyki.

Od 2016 roku w Choroszczy otwarto wielofunkcyjne tereny rekreacyjne wokół tzw. Kominowego Bajora (tereny wyposażone są w boisko do siatkówki, ławeczki, wiatę oraz plac zabaw dla dzieci). Od 2015 roku w gminie Choroszcz funkcjonuje także pierwszy w Polsce Aglomeracyjny System Rowerów Miejskich – BiKeR, pozwalający na dogodną komunikację rowerową z miastem Białystok, jak również umożliwiający swobodne przemieszczanie się po gminie Choroszcz.

4.6 Sfera infrastruktury technicznej

Sieć wodociągowa

Woda dostarczana jest mieszkańcom gminy Choroszcz przez Zakład Energetyki Ciepłej, Wodociągów i Kanalizacji w Chroszczy sp. z o. o. (ZECWiK). Wyjątek stanowią: miejscowość Babino, do której wodę dostarcza Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tykocinie, oraz Klepacze, części wsi Krupniki i Oliszki, dokąd woda jest zakupywana z Wodociągów Białostockich³. Eksploatacja ujęć wód w gminie, ze względu na duże odległości pomiędzy miejscowościami, odbywa się kilkoma Stacjami Uzdatniania Wody, zlokalizowanymi w: Chroszczy, Rogowie, Złotorii i Barszczewie.

Długość sieci wodociągowej w gminie Choroszcz wynosi 162,8 km. Do sieci wodociągowej podłączonych jest 2 818 obiektów mieszkalnych. Woda dostarczana jest do 11 837 mieszkańców, co stanowi 81,9% ogółu ludności gminy. Istnieje duże zróżnicowanie w dostępie do sieci wodociągowej na terenie miasta Choroszcz oraz na obszarach wiejskich gminy. Do sieci wodociągowej podłączonych jest 90,8% mieszkańców miasta i 76,1% mieszkańców terenów wiejskich.

System sieci wodociągowej w gminie Choroszcz wymaga rozbudowy celem uzupełnienia infrastruktury na całym obszarze miasta Choroszcz oraz na obszarach wiejskich gminy. Rozbudowa sieci wodociągowej będzie wymagała także rozbudowy i modernizacji wszystkich Stacji Uzdatniania Wody, wraz z budową nowych studni w celu zwiększenia wydajności i jakości dostarczanej wody.

W 2015 roku zostały podjęte działania zmierzające do zmodernizowania istniejących stacji. W wyniku modernizacji, stacje zwiększą swoją wydajność o 30%, a proces uzdatniania wody zostanie w pełni zautomatyzowany. Wybudowane zbiorniki terenowe pozwolą na lepszą optymalizację ujęć wody i zapewnią stałe ciśnienie wody dostarczanej do sieci wodociągowej. Planowany czas zakończenia inwestycji to luty 2018 roku.

Trwają też prace nad projektem modernizacji SUW w Chroszczy oraz budową nowych studni, które pozwolą na zwiększenie wydajności stacji o ok. 35%.

Sieć kanalizacyjna

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Choroszcz wynosi 44,4 km. Do sieci kanalizacyjnej podłączonych jest 1 041 budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Ludność korzystająca z sieci stanowiła 39,9% ogółu mieszkańców gminy Choroszcz.

Na terenach, gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest nieopłacalna lub niemożliwa z powodów technicznych, w gminie Choroszcz eksploatowane są bezodpływowe zbiorniki wodne i przydomowe oczyszczalnie ścieków, które są coraz bardziej popularne.

³ Dane Zakładu Energetyki Ciepłej, Wodociągów i Kanalizacji w Chroszczy sp. z o. o.

Ogólnie rzecz biorąc, sieć kanalizacyjna w gminie Choroszcz wymaga dużych nakładów inwestycyjnych, głównie w postaci rozbudowy i budowy nowych odcinków sieci na terenach wiejskich gminy, zwłaszcza w miejscowościach położonych przy granicy miasta Białegostoku. Dotyczy to m.in. takich miejscowości jak: Krupniki, Łyski, Porosły, Jeroniki, Klepacze, Barszczewo i innych. Obszar miasta Choroszcz także wymaga uzupełnienia sieci kanalizacyjnej oraz wymiany części starych sieci.

Energetyka

Odbiorców w ciepło na terenie miasta Choroszcz zasila ZECWiK sp. z o.o. Źródłem ciepła, które posiada zakład, jest kotłownia opalana gazem ziemnym oraz biomasą. W skład kotłowni wchodzi: kotły gazowe Viessmann HW 200 – 1 szt. o mocy 2,5 MW oraz 1 szt. o mocy 4 MW, kocioł Eurobiomass Integra WH 3 – 1 szt. o mocy 4 MW. Na terenie gminy Choroszcz występuje sieć cieplna o łącznej długości 5,743 km.

Sieć komunikacyjna

Obszar gminy Choroszcz tworzy następująca sieć komunikacyjna:

- ok. 12 km dróg krajowych (odcinek drogi S8 i drogi nr 8),
- 700-metrowy odcinek drogi wojewódzkiej nr 676,
- ponad 85 km dróg powiatowych,
- ponad 73 km dróg gminnych publicznych.

Podstawowym zewnętrznym układem komunikacyjnym w gminie Choroszcz jest ciąg drogowy położony w jej centralno-północnej części i stanowiący odcinek drogi ekspresowej S8 (przebiegający od zachodniej granicy gminy do miejscowości Jeroniki), drogi krajowej nr 8 (przebiegający od Jeronik do ul. gen. F. Kleeberga w Białymstoku) oraz drogi wojewódzkiej nr 676 (przebiegający od drogi krajowej nr 8 do al. Jana Pawła II w Białymstoku).

W przyszłości na terenie gminy Choroszcz ma zostać również wybudowany odcinek drogi ekspresowej S19 (*Via Carpatia*), w swoim nowym przebiegu, który na wysokości miejscowości Jeroniki będzie krzyżować się z drogą S8, tworząc węzeł „Białystok Zachód”. Droga ma połączyć granicę polsko-białoruską w Kuźnicy z Białymstokiem, Lublinem, Rzeszowem i granicą słowacką, a na obszarze gminy Choroszcz będzie tworzyć obwodnicę Białegostoku. Trasa ma zostać zrealizowana do roku 2025⁴.

Gmina Choroszcz, ze względu na bliskie położenie wobec stolicy województwa i przebieg dróg krajowych, charakteryzuje się bardzo dobrą dostępnością komunikacyjną z punktu widzenia inwestorów, rozwoju firm transportowych i turystyki tranzytowej.

⁴ Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.), Załącznik do uchwały Rady Ministrów z dnia 8 września 2015 roku.

Podstawowy układ komunikacyjny w gminie Choroszcz stanowi sieć dróg powiatowych i gminnych publicznych.

W gminie Choroszcz zlokalizowanych jest 19 odcinków dróg powiatowych o łącznej długości ponad 85 km, w ciągu których znajduje się 10 mostów i 1 kładka dla ścieżki rowerowej.

Stan techniczny dróg powiatowych przebiegających przez obszar gminy Choroszcz jest, ogólnie rzecz biorąc, niezadowolający, a często bardzo zły. Ponad 20% z nich posiada nawierzchnię żwirową i na nielicznych odcinkach – brukową. Nawierzchnie dróg bitumicznych w większości przypadków posiadają, z różnym nasileniem, uszkodzenia w postaci: pęknięć siatkowych, łat, wybojów, ubytków ziaren i lepiszcza, kolein i deformacji.

Na koniec 2016 roku w gminie Choroszcz było 73,3 km dróg gminnych publicznych, z czego:

- 26,75 km – o nawierzchni bitumicznej,
- 32,12 km – o nawierzchni żwirowej,
- 3,96 km – z kostki betonowej,
- 7,4 km – o nawierzchni gruntowej, wzmocnionej żwirem lub żuzłem,
- 0,79 km – o nawierzchni brukowej,
- 1,09 km – o nawierzchni gruntowej,
- 0,99 km – o nawierzchni tłuczniowej.

Stan techniczny dróg gminnych publicznych w gminie Choroszcz jest zróżnicowany i ogólnie niezadowolający.

Uzupełniającą sieć drogową w gminie stanowią drogi gminne wewnętrzne i drogi prywatne. Są to najczęściej drogi żwirowe lub gruntowe.

Na podstawie przedstawionej diagnozy stanu sieci komunikacyjnej w gminie Choroszcz można stwierdzić, że infrastruktura drogową gminną i powiatową w gminie Choroszcz, z niewielkimi wyjątkami, znacząco odbiega od obowiązujących standardów użytkowych. Sytuacja ta wynika głównie z powodu wieloletnich zaniedbań związanych z niewystarczającym poziomem finansowania tego rodzaju inwestycji. Stan obecny, który określić można jako niedorozwój lokalnej sieci drogowej, zdecydowanie obniża standard życia mieszkańców, wpływa na bezpieczeństwo ruchu drogowego oraz stanowi istotną barierę rozwoju gospodarczego i społecznego (mieszkalnictwa) gminy Choroszcz. Dodatkowo, wiąże się z ponoszeniem wysokich kosztów bieżącego, całorocznego utrzymania dróg.

Komunikacja zbiorowa

Na obszarze gminy Choroszcz komunikacja zbiorowa jest realizowana poprzez:

1) autobusy Białostockiej Komunikacji Miejskiej, w tym:

- linię 103 – przebiegającą na trasie Białystok (al. J. Piłsudskiego) – Choroszcz (cmentarz przy ul. Kościukowskiej); autobusy kursują średnio raz na godzinę, wzdłuż drogi krajowej nr 8, umożliwiając dojazd do centrum Białegostoku mieszkańcom następujących miejscowości: Choroszczy, Żółtek, Łysek, Jeronik i Porostów Kolonii;

- linię 107 – przebiegającą na trasie Białystok (ul. Boh. Monte Cassino, dworzec PKS) – Klepacze (ul. Niewodnicka);

2) linię PKS – kursującą z Białegostoku przez Barszczewo, drogę 1535B, Konowały, Izbiszczę do Kruszewa;

3) linię TMPBus Mariusza Półkośnika – kursującą z Choroszczy przez: Ruszczany, Rogowo, Pańki – do Kruszewa.

Rosnące oczekiwania mieszkańców gminy Choroszcz wskazują na potrzebę rozwoju nowych połączeń komunikacji zbiorowej, zwłaszcza Białostockiej Komunikacji Miejskiej. Brakuje, między innymi, prostego połączenia wsi Porosty i Krupniki z zachodnią częścią stolicy województwa.

Komunikacja rowerowa

Alternatywnym, uzupełniającym środkiem transportu dla komunikacji samochodowej, cieszącym się w ostatnich latach coraz większą popularnością wśród mieszkańców większych miast, jak również terenów podmiejskich, jest rower. Od 2015 roku w Choroszczy, przy Rynku 11 Listopada, funkcjonuje stacja umożliwiająca wypożyczenie rowerów w ramach Białostockiej Komunikacji Rowerowej (BiKeR). Gmina Choroszcz, jako pierwsza gmina w Polsce, dołączyła do komunikacji rowerowej, tworząc system aglomeracyjnego roweru miejskiego. Gmina Choroszcz zajmuje drugie miejsce, po Białymstoku, wśród gmin BOF, pod względem długości dróg rowerowych. Są one zlokalizowane głównie wzdłuż drogi krajowej i drogi powiatowej nr 1535B. Jednak sieć szlaków rowerowych w gminie Choroszcz jest niepełna i wymaga uzupełnienia oraz rozbudowy. Zgodnie ze Strategią BOF, uporządkowanie infrastruktury dróg rowerowych przyczyni się do integracji całego obszaru BOF oraz umożliwi szybki, sprawny i bezpieczny przejazd pomiędzy poszczególnymi celami podróży, a w konsekwencji wpłynie na poprawę warunków życia mieszkańców, jak również innych osób odwiedzających gminę Choroszcz.

Sieć energetyczna

Na terenie gminy Choroszcz odbiorcy zasilani są w energię elektryczną liniami NN wychodzącymi ze stacji SN/NN, które powiązane są liniami SN wychodzącymi ze stacji 110/15 kV RPZ6, 110/15 kV RPZ8, 110/15 kV Fasty, 110/15 kV Łapy.

Przez teren gminy przebiega 15 138 m linii wysokiego napięcia, 158 205 m linii średniego napięcia i 238 032 m linii niskiego napięcia.

Sieć gazownicza

Długość sieci gazowej na terenie gminy wynosi 10,4 km, znajduje się w miejscowościach: Klepacze, Krupniki, Porosły Kolonia, Dzikie oraz w mieście Choroszcz. Liczba odbiorców osiągnęła poziom 199 podmiotów, z czego 191 to gospodarstwa domowe, 2 – przemysł, a 6 – inne jednostki. Dostawcą gazu na terenie gminy Choroszcz jest PSG Oddział w Warszawie. Do roku 2020 planowana jest budowa gazociągów dystrybucyjnych średniego ciśnienia, w tym na trasie Krupniki–Choroszcz, oraz przyłączy gazowych.

Praktycznie cały obszar gminy Choroszcz ma dostęp do internetu za pośrednictwem zarówno łączy kablowych w technologii XDSL, jak i łączy bezprzewodowych w technologii LTE, HSPA i 3G. Niestety, możliwości techniczne w niektórych obszarach ograniczają prędkość transferu do 10Mb/s. Część gminy Choroszcz została objęta dofinansowaniem dla dostawców usług internetowych na budowę infrastruktury w technologii FTTH w ramach programu PO RPW 2007-2013 działanie II.1 Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej. Zasięg terytorialny zakończonych projektów nie obejmuje jednak miejscowości bardziej oddalonych od miasta Choroszcz (z reguły mniej zaludnionych).

Zagospodarowanie przestrzenne

Gmina Choroszcz, jako jedna z niewielu jednostek samorządu terytorialnego w kraju, posiada miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego na całej powierzchni gminy. Od 2015 roku plan ten jest aktualizowany w kierunku wyznaczenia terenów pod: rzemiosło, usługi, przemysł, handel oraz budownictwo mieszkaniowe.

W planach zagospodarowania przestrzennego miasto Choroszcz, tereny wschodnie i północno-wschodnie gminy przeznaczone są głównie na cele mieszkaniowe, usługi społeczne i produkcyjno-usługowe. Dominacja funkcji produkcyjnej i usługowej jest najbardziej widoczna wzdłuż drogi S8. Wschodnia część gminy stanowi tereny podmiejskie Białegostoku.

Północno-zachodnia, zachodnia oraz południowo-zachodnia część gminy to obszar tradycyjnej produkcji rolniczej i osadnictwa wiejskiego. Obszar NPN, co oczywiste, to tereny przeznaczone pod ochronę przyrody. Zachód gminy Choroszcz stanowi też obszar ekologicznej produkcji rolniczej.

Posiadany miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego stanowi istotny atut w procesie pozyskiwania inwestorów i nowych mieszkańców. Dodatkowymi atrybutami gminy w tym kontekście jest bliskie sąsiedztwo Białegostoku, dobrze rozwijająca się komunikacja z miastem wojewódzkim przez krajową drogę ekspresową S8 oraz dobre zaplecze infrastrukturalne.

4. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych

4.1. Zjawiska społeczne

4.1.1. Bezrobocie

Do sparametryzowania zjawiska bezrobocia posłużono się danymi o liczbie osób korzystających z pomocy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Choroszczy, z tytułu bezrobocia. Wartość liczbowa może być ułamkowa ponieważ do wyliczenia wskaźników użyto średniej z dwóch lat (2015-2016). Przyjęto założenie, że liczba osób korzystających z pomocy MGOPS z tytułu bezrobocia odzwierciedla realne problemy tego zjawiska w danej jednostce delimitacyjnej.

Wskaźnik bezrobocia według danych MGOPS dla poszczególnych jednostek obliczono jako liczbę osób korzystających z pomocy z tytułu bezrobocia, w przeliczeniu na liczbę 100 mieszkańców danej jednostki.

Na podstawie danych z MGOPS, średni wskaźnik bezrobocia wynosi 1,57 osób na 100 mieszkańców. Przyjęto, że zjawisko kryzysowe (problem) istnieje w tych jednostkach delimitacyjnych, w których poziom bezrobocia jest wyższy niż 150% średniej dla gminy. Zastosowano kryterium 150% ze względu na fakt, iż na terenach małych gmin, bezrobotni są mobilni w obszarze danej gminy, tzn. fakt że w jakiejś wsi jest tylko nieco wyższy wskaźnik bezrobocia nie oznacza, że istnieje dokuczliwy problem bezrobocia. W małych sołectwach pojedyncze dane mogą też zmienić istotnie wartość wskaźnika, dlatego do oceny, że zjawisko występuje zastosowano kryterium 150% średniej dla gminy.

Obszarami o największej koncentracji problemu bezrobocia są zatem jednostki: Babino, Czaplino, Izbiszczce, Krupniki, Kruszewo, Zaczerlany, Choroszcz 1.

Bezrobocie

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Liczba mieszkańców	Korzystający z pomocy MGOPS z tytułu bezrobocia [liczba osób]	Wskaźnik bezrobocia wg MGOPS [liczba osób/100 Mk]	Czy problem występuje? (ponad 150% średniej)
1	Babino	91	2,5	2,75	TAK
2	Barszczewo	490	10,5	2,14	
3	Czaplino	155	8	5,16	TAK
4	Dzikie	278	1,5	0,54	
5	Gajowniki	144	2	1,39	
6	Izbiszczce	299	13,5	4,52	TAK
7	Jeroniki	100	0	0,00	
8	Klepacze	1749	36,5	2,09	
9	Krupniki	680	16,5	2,43	TAK
10	Konowały	149	0	0,00	
11	Kościuki	110	0	0,00	
12	Kruszewo	192	19,5	10,16	TAK
13	Łyski	410	0,5	0,12	
14	Mińce	123	0	0,00	
15	Ogrodniki	96	0	0,00	
16	Oliszki	268	1	0,37	
17	Pańki	335	0,5	0,15	
18	Porosły	916	9	0,98	
19	Rogówek	154	2,5	1,62	
20	Rogowo	277	0	0,00	
21	Ruszczany	161	0	0,00	
22	Sienkiewiczze	178	1	0,56	
23	Śliwno	155	0	0,00	
24	Zaczerlany	150	4	2,67	TAK
25	Złotoria	887	9	1,01	
26	Żółtki	441	0,5	0,11	
27	Choroszcz 1	1688	64	3,79	TAK
28	Choroszcz 2	1781	24,5	1,38	
29	Choroszcz 3	620	0	0,00	
30	Choroszcz 4	1514	2	0,13	
Razem	Gmina	14591	229	1,57	

Źródło: Opracowanie własne

4.1.2. Ubóstwo

Wskaźnik ubóstwa w poszczególnych jednostkach obliczono w sposób analogiczny do wskaźnika bezrobocia. Posłużono się danymi o liczbie osób korzystających z pomocy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, z tytułu ubóstwa, na 100 mieszkańców danej jednostki delimitacyjnej. Wartość liczbowa może być ułamkowa ponieważ do wyliczenia wskaźników użyto średniej z dwóch lat (2015-2016).

Przyjęto założenie, że liczba osób korzystających z pomocy MGOPS z tytułu ubóstwa odzwierciedla realne problemy tego zjawiska w danej jednostce delimitacyjnej.

Ubóstwo

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Liczba mieszkańców	Korzystający z pomocy MGOPS z tytułu ubóstwa [liczba osób]	Wskaźnik ubóstwa wg MGOPS [korzystający/100 Mk]	Czy problem występuje? (ponad 150% średniej)
1	Babino	91	0	0,00	
2	Barszczewo	490	4,5	0,92	
3	Czaplino	155	3	1,94	TAK
4	Dzikie	278	0	0,00	
5	Gajowniki	144	2	1,39	
6	Izbiszczce	299	15,5	5,18	TAK
7	Jeroniki	100	0	0,00	
8	Klepacze	1749	35	2,00	TAK
9	Krupniki	680	8,5	1,25	
10	Konowaty	149	1	0,67	
11	Kościuki	110	0	0,00	
12	Kruszewo	192	10,5	5,47	TAK
13	Łyski	410	0,5	0,12	
14	Mińce	123	0	0,00	
15	Ogrodniki	96	0	0,00	
16	Oliszki	268	0,5	0,19	
17	Pańki	335	1	0,30	
18	Porosty	916	2,5	0,27	
19	Rogówek	154	2,5	1,62	
20	Rogowo	277	9	3,25	TAK
21	Ruszczany	161	0	0,00	
22	Sienkiewiczze	178	0,5	0,28	
23	Śliwno	155	2,5	1,61	
24	Zaczerlany	150	4	2,67	TAK
25	Złotoria	887	6	0,68	
26	Żółtki	441	0	0,00	
27	Choroszcz 1	1688	47,5	2,81	TAK
28	Choroszcz 2	1781	9,5	0,53	
29	Choroszcz 3	620	0,5	0,08	
30	Choroszcz 4	1514	1	0,07	
Razem	Gmina	14591	167,5	1,15	

Źródło: Opracowanie własne

Przyjęto założenie, że zjawisko niekorzystne występuje na terenie danej jednostki delimitacyjnej, jeśli wartość wskaźnika końcowego na tym obszarze, jest wyższa niż 150% średniej dla gminy. Obszarami o największej koncentracji problemu ubóstwa są zatem jednostki: Czaplino, Izbiszczce, Klepacze, Kruszewo, Rogowo, Zaczerlany, Choroszcz 1.

4.1.3. Alkoholizm

Problemy alkoholizmu w jednostkach delimitacyjnych na terenie gminy Choroszcz oceniono postępując się danymi:

- o liczbie osób korzystających z pomocy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z tytułu zjawiska alkoholizmu (wartość liczbowa może być ułamkowa ponieważ do wyliczenia wskaźników użyto średniej z dwóch lat (2015-2016),
- o liczbie zgłoszeń nielegalnego spożywania alkoholu zgodnie z Krajową Mapą Zagrożeń Bezpieczeństwa prowadzoną przez Policję⁵.

Wskaźnik zagregowany stanowi sumę w/w danych w przeliczeniu na 100 mieszkańców każdej jednostki delimitacyjnej.

Alkoholizm

Lp.	Sołectwo	Korzystający z pomocy MGOPS z tytułu alkoholizmu [liczba osób]	Liczba zgłoszeń nielegalnego spożywania alkoholu zgodnie z Krajową Mapą Zagrożeń Bezpieczeństwa [szt.]	Wskaźnik zagregowany [liczba osób + liczba zdarzeń na 100 Mk]	Czy problem występuje? (ponad 150% średniej)
1	Babino	0,00	0,00	0,00	
2	Barszczewo	0,00	0,00	0,00	
3	Czaplino	0,00	0,00	0,00	
4	Dzikie	0,00	0,00	0,00	
5	Gajowniki	0,00	0,00	0,00	
6	Izbiszczce	0,50	1,00	0,50	
7	Jeroniki	0,00	0,00	0,00	
8	Klepacze	3,00	0,00	0,17	
9	Krupniki	0,00	0,00	0,00	
10	Konowaty	0,00	0,00	0,00	
11	Kościuki	0,00	0,00	0,00	
12	Kruszewo	3,00	0,00	1,56	TAK
13	Łyski	0,00	0,00	0,00	
14	Mińce	0,00	0,00	0,00	
15	Ogrodniki	0,00	0,00	0,00	
16	Oliszki	0,00	0,00	0,00	
17	Pańki	0,00	0,00	0,00	
18	Porosty	1,00	0,00	0,11	
19	Rogówek	0,00	0,00	0,00	
20	Rogowo	0,00	0,00	0,00	
21	Ruszczany	1,50	0,00	0,93	TAK
22	Sienkiewiczze	0,00	0,00	0,00	

⁵ <https://mapy.geoportal.gov.pl/iMapLite/KMZBPublic.html>, stan na 10.02.2018.

Lp.	Sołectwo	Korzystający z pomocy MGOPS z tytułu alkoholizmu [liczba osób]	Liczba zgłoszeń nielegalnego spożywania alkoholu zgodnie z Krajową Mapą Zagrożeń Bezpieczeństwa [szt.]	Wskaźnik zagregowany [liczba osób + liczba zdarzeń na 100 Mk]	Czy problem występuje? (ponad 150% średniej)
23	Śliwno	0,00	0,00	0,00	
24	Zaczerlany	0,00	0,00	0,00	
25	Złotoria	0,00	0,00	0,00	
26	Żółtki	0,00	0,00	0,00	
27	Choroszcz 1	7,50	27,00	2,04	TAK
28	Choroszcz 2	1,00	2,00	0,17	
29	Choroszcz 3	0,00	0,00	0,00	
30	Choroszcz 4	0,00	3,00	0,20	
Razem	Gmina	17,50	33,00	0,35	

Źródło: Opracowanie własne

Przyjęto założenie, że zjawisko niekorzystne występuje na terenie danej jednostki delimitacyjnej, jeśli wartość wskaźnika końcowego na tym obszarze, jest wyższa niż 150% średniej dla gminy.

Obszarami o największej koncentracji problemu są zatem jednostki: Kruszewo, Ruszczany, Choroszcz 1.

4.1.4. Pomoc społeczna

Umowny wskaźnik pomocy społecznej obliczono na podstawie danych z MGOPS w Choroszczy. Wskaźnik problemów społecznych w poszczególnych jednostkach wyrażony został jako liczba osób korzystających ze wsparcia MGOPS ze względu na problemy inne niż bezrobocie, ubóstwo, alkoholizm, czy narkomania (wartość liczbowa może być ułamkowa ponieważ do wyliczenia wskaźników użyto średniej z dwóch lat 2015-2016).

Wśród powodów przyznania pomocy społecznej objętych wskaźnikiem pomoc społeczna, pod uwagę wzięto:

- niepełnosprawność,
- długotrwałą lub ciężką chorobę,
- bezradność opiekuńczo-wychowawczą w rodzinach wielodzietnych i niepełnych,
- potrzebę ochrony macierzyństwa lub wielodzietność,
- inne.

Pomoc społeczna

Lp.	Sołectwo	Liczba mieszkańców	Korzystający z pomocy MGOPS [liczba osób]	Wskaźnik pomocy społecznej wg MGOPS [liczba osób/ 100 Mk]	Czy problem występuje? (ponad 150% średniej)
1	Babino	91	2,5	2,75	
2	Barszczewo	490	16,5	3,37	
3	Czaplino	155	5,5	3,55	
4	Dzikie	278	4	1,44	
5	Gajowniki	144	13	9,03	TAK
6	Izbiszczce	299	28	9,36	TAK
7	Jeroniki	100	0	0,00	
8	Klepacze	1749	33,5	1,92	
9	Krupniki	680	26	3,82	
10	Konowały	149	9,5	6,38	TAK
11	Kościuki	110	0	0,00	
12	Kruszewo	192	42	21,88	TAK
13	Łyski	410	1	0,24	
14	Mińce	123	1,5	1,22	
15	Ogrodniki	96	0	0,00	
16	Oliszki	268	2	0,75	
17	Pańki	335	5,5	1,64	
18	Porosły	916	15	1,64	
19	Rogówek	154	7	4,55	
20	Rogowo	277	17	6,14	TAK
21	Ruszczany	161	3	1,86	
22	Sienkewicze	178	0	0,00	
23	Śliwno	155	5	3,23	
24	Zaczerlany	150	6	4,00	
25	Złotoria	887	18	2,03	
26	Żółtki	441	15	3,40	
27	Choroszcz 1	1688	129	7,64	TAK
28	Choroszcz 2	1781	44,5	2,50	
29	Choroszcz 3	620	0	0,00	
30	Choroszcz 4	1514	25,5	1,68	
	Razem	14591	475,5	3,26	

Przyjęto założenie, że zjawisko niekorzystne występuje na terenie danej jednostki delimitacyjnej, jeśli wartość wskaźnika końcowego na tym obszarze, jest wyższa niż 150% średniej dla gminy.

Ze względu na rozkład wartości wskaźnika przyjęto iż największa koncentracja negatywnych zjawisk, skutkujących koniecznością pomocy społecznej, poza bezrobociem, ubóstwem, alkoholizmem i narkomanią, występuje w jednostkach: Gajowniki, Izbiszczce, Konowały, Kruszewo, Rogowo, Choroszcz 1.

4.1.5. Przestępczość

Do wyznaczenia poziomu przestępczości posłużono się:

- danymi z MGOPS i Policji o liczbie utworzonych niebieskich kart,
- danymi o liczbie zgłoszeń z tytułu: aktów wandalizmu, grupowania się młodzieży zagrożonej demoralizacją, kłusownictwa, nielegalnej wycinki drzew, niszczenia zieleni, nielegalnych rajdów samochodowych i poruszania się kładami, używania środków odurzających, wypalania traw; dane zgodnie z Krajową Mapą Zagrożeń Bezpieczeństwa prowadzoną przez Policję⁶.

Przestępczość

Lp.	Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba wydanych niebieskich kart	Liczba zgłoszeń	Suma	Czy problem występuje? (liczba wskazań 3 i powyżej)
1	Babino	91	0	1	1	
2	Barszczewo	490	2	0	2	
3	Czaplino	155	0	0	0	
4	Dzikie	278	2	0	2	
5	Gajowniki	144	0	0	0	
6	Izbiszczce	299	1	0	1	
7	Jeroniki	100	0	0	0	
8	Klepacze	1749	3	0	3	TAK
9	Krupniki	680	0	0	0	
10	Konowały	149	1	0	1	
11	Kościuki	110	0	2	2	
12	Kruszewo	192	0	0	0	
13	Łyski	410	2	0	2	
14	Mińce	123	0	0	0	
15	Ogrodniki	96	0	0	0	
16	Oliszki	268	0	0	0	
17	Pańki	335	1	7	8	TAK
18	Porosły	916	3	0	3	TAK
19	Rogówek	154	0	0	0	
20	Rogowo	277	0	0	0	
21	Ruszczany	161	0	4	4	TAK
22	Sienkewicze	178	0	0	0	
23	Śliwno	155	0	0	0	
24	Zaczerlany	150	0	0	0	

⁶ <https://mapy.geoportal.gov.pl/iMapLite/KMZBPublic.html> stan na 10.02.2018.

Lp.	Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba wydanych niebieskich kart	Liczba zgłoszeń	Suma	Czy problem występuje? (liczba wskazań 3 i powyżej)
25	Złotoria	887	0	4	4	TAK
26	Żółtki	441	1	1	2	
27	Choroszcz 1	1688	6	10	16	TAK
28	Choroszcz 2	1781	2	1	3	TAK
29	Choroszcz 3	620	1	0	1	
30	Choroszcz 4	1514	2	0	2	
Razem		14591	27	30	57	

Źródło: Opracowanie własne.

Sumaryczną wartość wskaźnika przestępczości wyrażono sumą liczby wydanych niebieskich kart oraz liczby zgłoszeń zgodnie z Krajową Mapą Zagrożeń Bezpieczeństwa.

Przyjęto założenie, że zjawisko niekorzystne występuje na terenie danej jednostki delimitacyjnej, jeśli wartość wskaźnika końcowego na tym obszarze jest równa lub wyższa od trzech.

Ze względu na wartości wskaźnika przyjęto, iż największa koncentracja przestępczości występuje w jednostkach: Klepacze, Pańki, Porosły, Ruszczany, Złotoria, Choroszcz 1 i Choroszcz 2.

4.1.6. Udział w życiu społecznym i kulturalnym

Wskaźnik udziału w życiu społecznym i kulturalnym obliczono na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Choroszczy oraz danych GUS dotyczących udziału mieszkańców gminy w organizowanych na jej terenie wydarzeniach o charakterze kulturalnym, rekreacyjnym i sportowym. Tabela poniżej zawiera informacje o liczbie uczestników imprez pochodzących z różnych jednostek, tych uczestników którzy są mieszkańcami gminy. Wskaźnik delimitacyjny pokazuje ile razy średniorocznie, każdy mieszkaniec danego sołectwa/ jednostki delimitacyjnej brał udział w imprezach/ wydarzeniach o charakterze kulturalnym, rekreacyjnym i sportowym.

W związku z tym, że ilość danych cząstkowych jest duża w przeliczeniu na każde z sołectw, przyjęto iż zjawisko kryzysowe – niski udział w życiu społecznym i kulturalnym istnieje jeśli wartość wskaźnika w poszczególnych sołectwach jest niższa od średniej dla gminy.

Ze względu na rozkład wartości wskaźnika przyjęto, iż największa koncentracja negatywnych zjawisk – niski udział w życiu społecznym i kulturalnym, występuje w jednostkach: Klepacze, Krupniki, Łyski, Porosły, Złotoria, Choroszcz 1, Choroszcz 2, Choroszcz 4.

Udział w życiu społecznym i kulturalnym

Lp.	Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba mieszkańców - uczestników zajęć kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych wg danych z gminy	Wskaźnik uczestnictwa [liczba uczestników/ liczba Mk] wg danych z gminy	Czy problem występuje? (wartość niższa od średniej dla gminy)
1	Babino	91	105	1,15	
2	Barszczewo	490	862	1,76	
3	Czaplino	155	172	1,11	
4	Dzikie	278	286	1,03	
5	Gajowniki	144	161	1,12	
6	Izbiszczce	299	547	1,83	
7	Jeroniki	100	115	1,15	
8	Klepacze	1749	1404	0,80	TAK
9	Krupniki	680	518	0,76	TAK
10	Konowaty	149	249	1,67	
11	Kościuki	110	126	1,14	
12	Kruszewo	192	209	1,09	
13	Łyski	410	386	0,94	TAK
14	Mińce	123	139	1,13	
15	Ogrodniki	96	110	1,15	
16	Oliszki	268	417	1,55	
17	Pańki	335	399	1,19	
18	Porosły	916	763	0,83	TAK
19	Rogówek	154	257	1,67	
20	Rogowo	277	428	1,55	
21	Ruszczany	161	178	1,11	
22	Sienkiewiczze	178	195	1,10	
23	Śliwno	155	172	1,11	
24	Zaczerlany	150	201	1,34	
25	Złotoria	887	750	0,85	TAK
26	Żółtki	441	731	1,66	
27	Choroszcz 1	1688	1369	0,81	TAK
28	Choroszcz 2	1781	1335	0,75	TAK
29	Choroszcz 3	620	787	1,27	
30	Choroszcz 4	1514	1402	0,93	TAK
Razem	Gmina	14591	14773	1,01	

Źródło: Opracowanie własne.

4.1.7. Kapitał społeczny

Na wskaźnik kapitału społecznego w poszczególnych jednostkach złożyły się zagregowane:

- liczba organizacji pozarządowych (stowarzyszeń i fundacji według danych Krajowego Rejestru Sądowego),
- wielkość frekwencji wyborczej w ostatnich wyborach parlamentarnych (2015 r.) w poszczególnych jednostkach.

Przyjęto, że istnieje problem w danej jednostce delimitacyjnej (stan kryzysowy), gdy przynajmniej zachodzi jedno z poniższych zjawisk:

- liczba organizacji pozarządowych (stowarzyszeń i fundacji według danych Krajowego Rejestru Sądowego) wynosi zero w danej jednostce,
- wielkość frekwencji wyborczej w ostatnich wyborach parlamentarnych (2015 r.) w danej jednostce jest poniżej 80% średniej dla gminy (średnia dla gminy wynosi 51,6%, zatem 80% średniej dla gminy wynosi 41,3%).

Ze względu na rozkład wartości wskaźnika przyjęto, iż największa koncentracja negatywnych zjawisk występuje w jednostkach: Babino, Czaplino, Gajowniki, Izbiszcz, Jeroniki, Krupniki, Konowały, Kruszewo, Mińce, Ogrodniki, Oliszki, Pańki, Rogówek, Rogowo, Ruszczany, Śliwno, Zaczerlany.

Kapitał społeczny i niski poziom edukacji

Lp.	Sołectwo	Liczba organizacji pozarządowych [szt.]	Czy występuje brak organizacji pozarządowych?	Frekwencja wyborcza [%]	Czy frekwencja wyborcza poniżej 80% średniej?	Czy występuje problem? (Przynajmniej jedna odpowiedź cząstkowa na tak)
1	Babino	0	TAK	51,3%		TAK
2	Barszczewo	3		55,0%		
3	Czaplino	0	TAK	55,0%		TAK
4	Dzikie	1		53,8%		
5	Gajowniki	0	TAK	55,0%		TAK
6	Izbiszczce	1		37,5%	TAK	TAK
7	Jeroniki	0	TAK	55,9%		TAK
8	Klepacze	1		63,1%		
9	Krupniki	0	TAK	55,0%		TAK
10	Konowały	0	TAK	37,5%	TAK	TAK
11	Kościuki	1		55,0%		
12	Kruszewo	4		37,5%	TAK	TAK
13	Łyski	1		55,9%		
14	Mińce	0	TAK	55,0%		TAK
15	Ogrodniki	0	TAK	55,0%		TAK
16	Oliszki	0	TAK	55,0%		TAK
17	Pańki	1		41,0%	TAK	TAK
18	Porosły	5		55,9%		
19	Rogówek	2		41,0%	TAK	TAK
20	Rogowo	1		41,0%	TAK	TAK
21	Ruszczany	0	TAK	41,0%	TAK	TAK
22	Sienkiewiczze	1		55,0%		
23	Śliwno	1		37,5%	TAK	TAK
24	Zaczerlany	0	TAK	55,0%		TAK
25	Złotoria	1		51,3%		
26	Żółtki	1		53,8%		
27	Choroszcz 1	10		53,8%		
28	Choroszcz 2	2		55,9%		
29	Choroszcz 3	2		56,3%		
30	Choroszcz 4	7		55,0%		
Razem	Gmina	46		51,6%	-	-

4.1.8. Zjawiska społeczne ogółem

Ocenę zjawisk społecznych ogółem opracowano wskazując liczbę zjawisk kryzysowych występujących w poszczególnych jednostkach delimitacyjnych.

Zjawiska społeczne

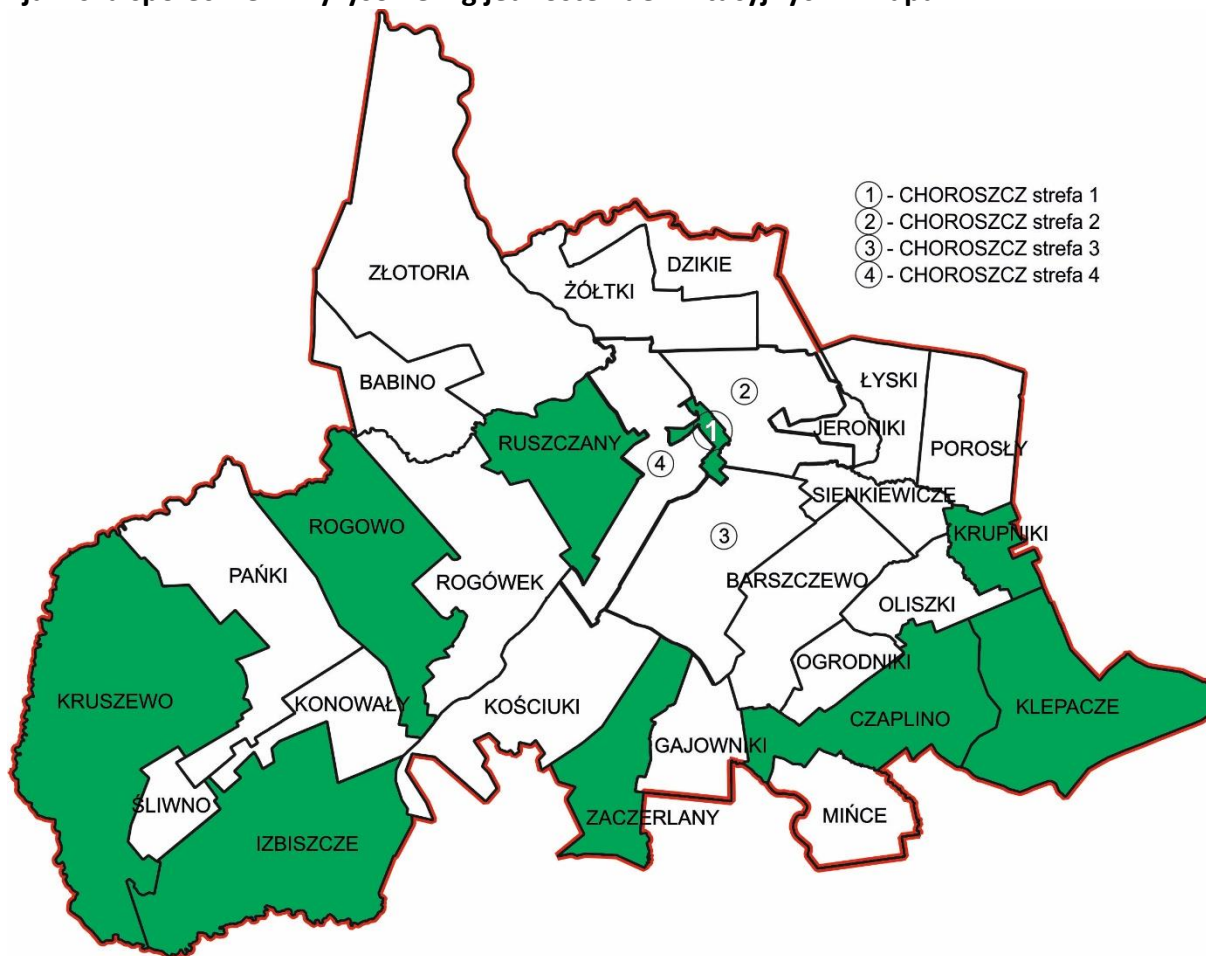
Lp.	Jednostka delimitacyjna	Czynniki społeczne (zjawisko kryzysowe występuje – TAK)							Liczba zjawisk kryzysowych
		Bezrobocie	Ubóstwo	Pomoc społeczna	Przestępczość	Alkoholizm	Udział w życiu społecznym i kulturalnym	Kapitał społeczny	
1	Babino	TAK						TAK	2
2	Barszczewo								0
3	Czaplino	TAK	TAK					TAK	3
4	Dzikie								0
5	Gajowniki			TAK				TAK	2
6	Izbiszczce	TAK	TAK	TAK				TAK	4
7	Jeroniki							TAK	1
8	Klepacze		TAK		TAK		TAK		3
9	Krupniki	TAK					TAK	TAK	3
10	Konowały			TAK				TAK	2
11	Kościuki								0
12	Kruszewo	TAK	TAK	TAK		TAK		TAK	5
13	Łyski						TAK		1
14	Mińce							TAK	1
15	Ogrodniki							TAK	1
16	Oliszki							TAK	1
17	Pańki				TAK			TAK	2
18	Porosły				TAK		TAK		2
19	Rogówek							TAK	1
20	Rogowo		TAK	TAK				TAK	3
21	Ruszczany				TAK	TAK		TAK	3
22	Sienkiewiczze								0
23	Śliwno							TAK	1
24	Zaczerlany	TAK	TAK					TAK	3
25	Złotoria				TAK		TAK		2
26	Żółtki								0
27	Choroszcz 1	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK		6
28	Choroszcz 2				TAK		TAK		2
29	Choroszcz 3								0
30	Choroszcz 4						TAK		1

Źródło: Opracowanie własne

W ocenie zagregowanej sfery zjawisk społecznych przyjęto, że największe nasilenie zjawisk negatywnych występuje na tych obszarach, na których występują **co najmniej 3 zdiagnozowane zjawiska cząstkowe**.

Uzyskane wyniki wskazują, że niekorzystne zjawiska społeczne z największą intensywnością koncentrują się w następujących jednostkach: Czaplino, Izbiszcze, Klepacze, Krupniki, Kruszewo, Rogowo, Ruszczany, Zaczerlany, Choroszcz 1.

Zjawiska społeczne – kryzysowe wg jednostek delimitacyjnych – mapa

Źródło: Opracowanie własne

4.2. Zjawiska gospodarcze

Ocenę występowania negatywnych zjawisk w zakresie czynników gospodarczych przeprowadzono na podstawie danych z Krajowego Rejestru Sądowego i Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej.

Zjawiska gospodarcze

Lp.	Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba przedsiębiorstw wg KRS	Liczba podmiotów gospodarczych wg CEIDG	Wskaźnik podmiotów gospodarczych łącznie na 100 mieszkańców [szt./100Mk]	Czy występuje problem? (Wartość poniżej 80% średniej dla gminy)?
1	Babino	91	3	1	4,40	TAK
2	Barszczewo	490	1	32	6,73	
3	Czaplino	155	1	8	5,81	
4	Dzikie	278	0	13	4,68	TAK
5	Gajowniki	144	0	8	5,56	TAK
6	Izbiszczce	299	0	2	0,67	TAK
7	Jeroniki	100	1	4	5,00	TAK
8	Klepacze	1749	10	141	8,63	
9	Krupniki	680	6	72	11,47	
10	Konowały	149	0	5	3,36	TAK
11	Kościuki	110	1	6	6,36	
12	Kruszewo	192	2	17	9,90	
13	Łyski	410	22	42	15,61	
14	Mińce	123	1	4	4,07	TAK
15	Ogrodniki	96	1	8	9,38	
16	Oliszki	268	1	21	8,21	
17	Pańki	335	1	12	3,88	TAK
18	Porosły	916	27	88	12,55	
19	Rogówek	154	0	2	1,30	TAK
20	Rogowo	277	0	9	3,25	TAK
21	Ruszczy	161	0	5	3,11	TAK
22	Sienkiewiczze	178	5	6	6,18	
23	Śliwno	155	0	8	5,16	TAK
24	Zaczerlany	150	0	6	4,00	TAK
25	Złotoria	887	4	29	3,72	TAK
26	Żółtki	441	1	32	7,48	
27	Choroszcz 1	1688	5	85	5,33	TAK
28	Choroszcz 2	1781	22	112	7,52	
29	Choroszcz 3	620	7	40	7,58	
30	Choroszcz 4	1514	6	78	5,55	TAK
	Razem	14591	128	896	7,02	

Źródło: Opracowanie własne.

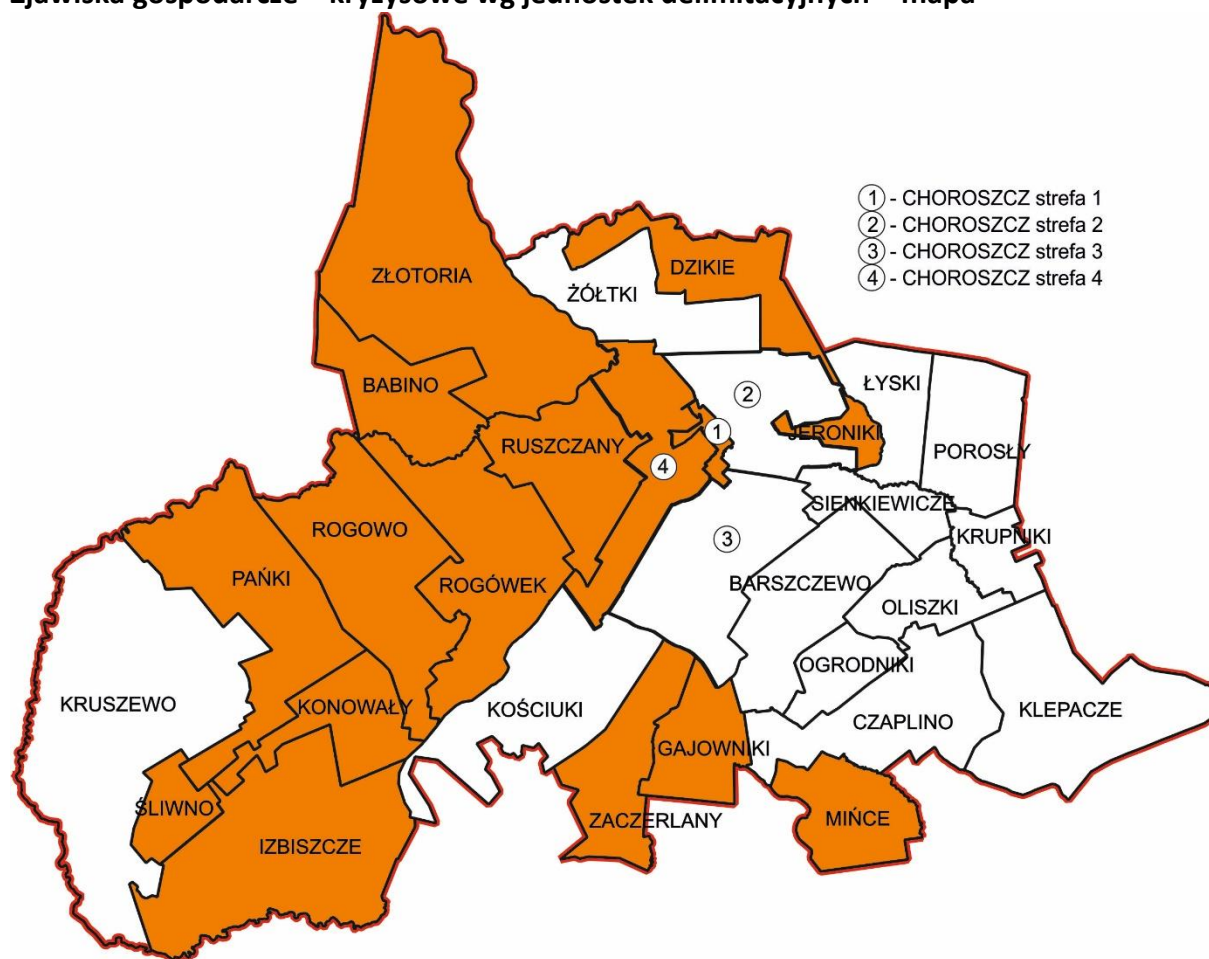
Dane o liczbie podmiotów gospodarczych uzyskane z KRS i CEIDG w poszczególnych sołectwach zsumowano i przeliczono na 100 mieszkańców danego sołectwa.⁷

⁷ Dane na 31.09.2017.

Przyjęto, że problem w zakresie liczby przedsiębiorstw występuje w tych jednostkach delimitacyjnych, w których poziom wskaźnika jest niższy niż 80% średniej dla gminy. Średnia dla gminy wynosi 7,02; problem zatem występuje w jednostkach o wartości wskaźnika poniżej 5,61.

Uzyskane wyniki wskazują, że niekorzystne zjawiska gospodarcze z największą intensywnością koncentrują się w większości jednostek delimitacyjnych.

Zjawiska gospodarcze – kryzysowe wg jednostek delimitacyjnych – mapa

Źródło: Opracowanie własne

4.3. Czynniki środowiskowe

Przy ocenie występowania negatywnych zjawisk w zakresie środowiska przyrodniczego posłużono się bazą danych o działkach i budynkach z pokryciem dachowym wykonanym z azbestu⁸.

Dane dotyczące rozmieszczenia azbestu w gminie przyjęto jako wskaźnik prezentujący liczbę działek z wyrobami azbestowymi do pilnego usunięcia w relacji do powierzchni danej jednostki delimitacyjnej na 100 ha.

W ocenie zjawiska przyjęto, że nasilenie zjawisk negatywnych występuje na tych obszarach, na których wartość wskaźnika jest wyższa niż 150% średniej dla gminy. Średnia dla gminy wynosi 2,20 liczby działek na 100 ha, problem występuje na obszarach powyżej wartości 3,29 liczby działek na 100 ha.

Uzyskane wyniki wskazują, że niekorzystne zjawiska gospodarcze z największą intensywnością koncentrują się w następujących jednostkach: Jeroniki, Konowały, Oliszki, Rogowo, Ruszczany, Złotoria, Żółtki, Choroszcz 1, Choroszcz 2.

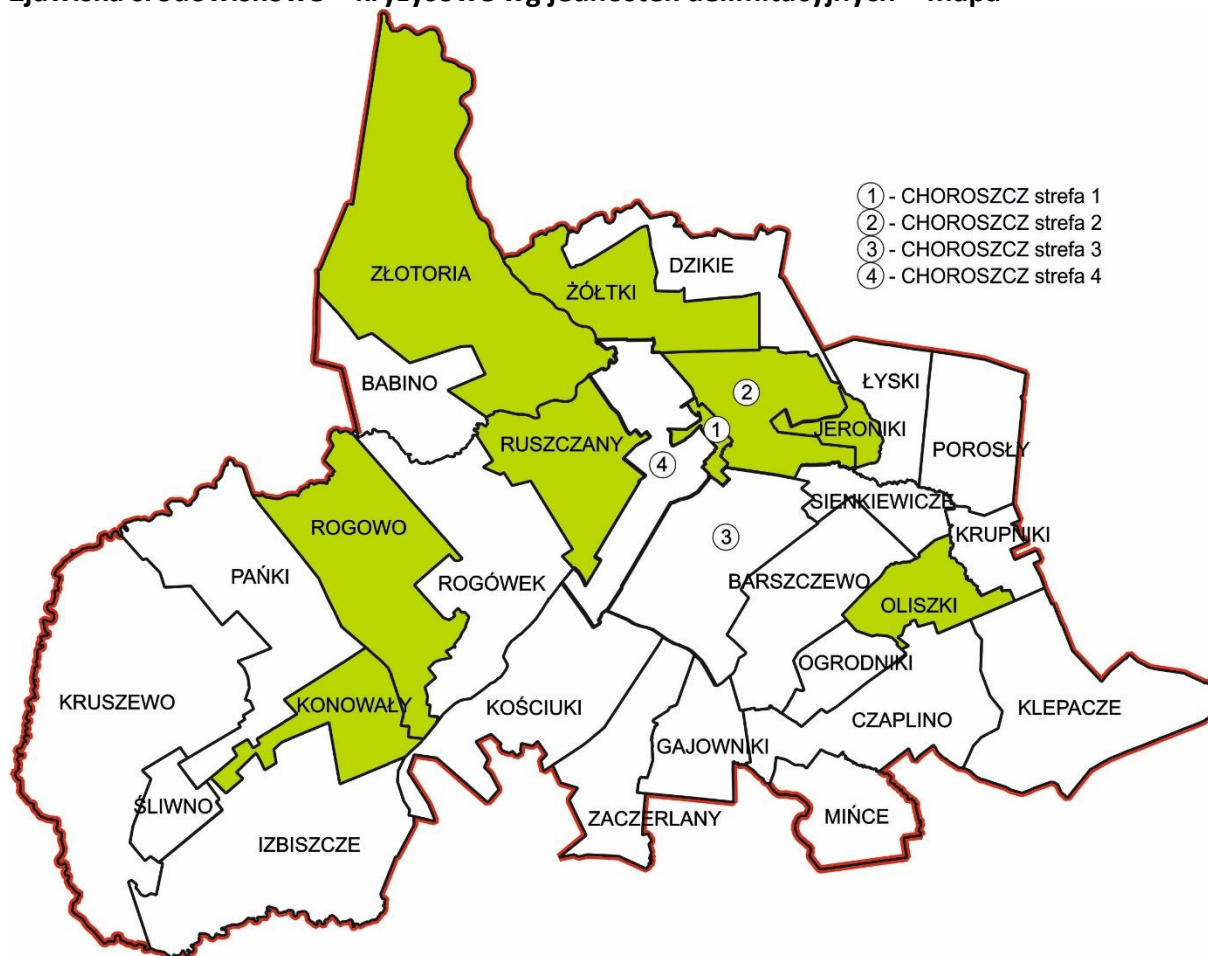
⁸ <http://www.bazaazbestowa.gov.pl> stan na 10.02.2018.

Zjawiska środowiskowe

Lp.	Jednostka	Powierzchnia [ha]	Liczba działek z wyrobami azbestowymi do pilnego usunięcia	Liczba działek z azbestem na 100 ha	Czy występuje problem? (Wartość powyżej 150% średniej dla gminy)?
1	Babino	430	2	0,47	
2	Barszczewo	565	4	0,71	
3	Czaplino	635	0	0,00	
4	Dzikie	430	1	0,23	
5	Gajowniki	306	0	0,00	
6	Izbiszczce	1100	2	0,18	
7	Jeroniki	100	9	9,00	TAK
8	Klepacze	830	19	2,29	
9	Krupniki	180	5	2,78	
10	Konowaty	355	13	3,66	TAK
11	Kościuki	720	9	1,25	
12	Kruszewo	1650	49	2,97	
13	Łyski	290	8	2,76	
14	Mińce	350	8	2,29	
15	Ogrodniki	196	6	3,06	
16	Oliszki	270	10	3,70	TAK
17	Pańki	845	11	1,30	
18	Porosły	410	13	3,17	
19	Rogówek	800	7	0,88	
20	Rogowo	810	31	3,83	TAK
21	Ruszczany	507	19	3,75	TAK
22	Sienkiewiczze	220	0	0,00	
23	Śliwno	180	3	1,67	
24	Zaczerlany	420	5	1,19	
25	Złotoria	880	39	4,43	TAK
26	Żótki	507	23	4,54	TAK
27	Choroszcz 1	53	12	22,81	TAK
28	Choroszcz 2	464	16	3,45	TAK
29	Choroszcz 3	672	5	0,74	
30	Choroszcz 4	492	15	3,05	
Razem		15667	344	2,20	

Źródło: Opracowanie własne.

Zjawiska środowiskowe – kryzysowe wg jednostek delimitacyjnych – mapa

Źródło: Opracowanie własne

4.4. Czynniki przestrzenno-funkcjonalne

Stan kryzysowy wywołany koncentracją negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych może przejawiać się w szczególności niewystarczającym wyposażeniem w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złym stanem technicznym lub niefunkcjonalnością, brakiem dostępu do usług, niedostosowaniem rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedoborem lub niską jakością terenów publicznych.

Przy ocenie występowania negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych posłużono się:

- danymi z Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa prowadzonej przez Policję⁹ dotyczących takich zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych jak: niewłaściwa infrastruktura drogowa, zła organizacja ruchu, dzikie wysypiska, dzikie kąpieliska, niestrzeżone przejazdy kolejowe i przejścia przez tory, nieprawidłowe parkowanie, przekraczanie prędkości.
- danymi o dostępności obiektów kultury w najbliższym otoczeniu,
- danymi o dostępności obiektów edukacji w najbliższym otoczeniu.

W przypadku danych o negatywnych zjawiskach przestrzenno-funkcjonalnych zastosowano wskaźnik liczby tych zjawisk w przeliczeniu na 100 ha powierzchni jednostki delimitacyjnej. Uzyskano w ten sposób informację o koncentracji zjawisk niepożądanych.

Do analizy obiektów kultury przyjęto świetlice wiejskie i/lub budynki OSP lub szkół, w których istnieją świetlice wykorzystywane na potrzeby działalności kultury: Pańki, Złotoria, Konowały, Rogowo, Klepacze, Izbiszczce, Rogówek, Żółtki, Oliszki, Łyski, Kościuki, Barszczewo, Kruszewo, Choroszcz 1.

Dane o dostępności obiektów kultury oznaczają liczbę obiektów kultury w najbliższym otoczeniu, tzn. z danego sołectwa (jednostki delimitacyjnej) i sołectw (jednostek delimitacyjnych) sąsiednich. Przy czym oddziaływanie ośrodka kultury w mieście Choroszcz zostało podwojone ze względu na szeroką ofertę usług. Dostępność jest mierzona liczbą obiektów na 100 mieszkańców danej jednostki.

Przykładowo dla sołectwa Złotoria: liczba obiektów w sołectwie Złotoria wynosi 1, w sąsiednich odpowiednio: Żółtki – 1, Choroszcz 4 – 0, Ruszczany – 0, Babino – 0. Razem Złotoria – 2 obiekty (Złotoria + sąsiedni w Żółtkach). Liczba mieszkańców sołectwa wynosi 887, w przeliczeniu na 100 mieszkańców wskaźnik wynosi: $2/887 \cdot 100 = 0,23$ szt./ 100 Mk. W ten sposób określoną liczbę obiektów przeliczono na 100 mieszkańców danego sołectwa.

⁹ <https://mapy.geoportal.gov.pl/iMapLite/KMZBPublic.html>, stan na 10.02.2018.

Do analizy obiektów edukacji przyjęto: Zespół Szkół w Choroszcy, Szkoła Podstawowa w Kruszewie, Szkoła Podstawowa w Złotorii, Przedszkole Samorządowe w Choroszcy wraz z oddziałami w Barszczewie, Łyskach, Złotorii, Kruszewie, Klepaczach.

Dane o dostępności obiektów edukacji oznaczają liczbę obiektów edukacji w najbliższym otoczeniu, tzn. z danego sołectwa (jednostki delimitacyjnej) i sołectw (jednostek delimitacyjnych) sąsiednich. Przy czym oddziaływanie ośrodków edukacji w mieście Choroszcz zostało podwojone ze względu na szeroką ofertę usług. Dostępność jest mierzona liczbą obiektów na 100 mieszkańców danej jednostki. Sposób wyliczenia analogiczny jak w przypadku dostępności do obiektów kultury.

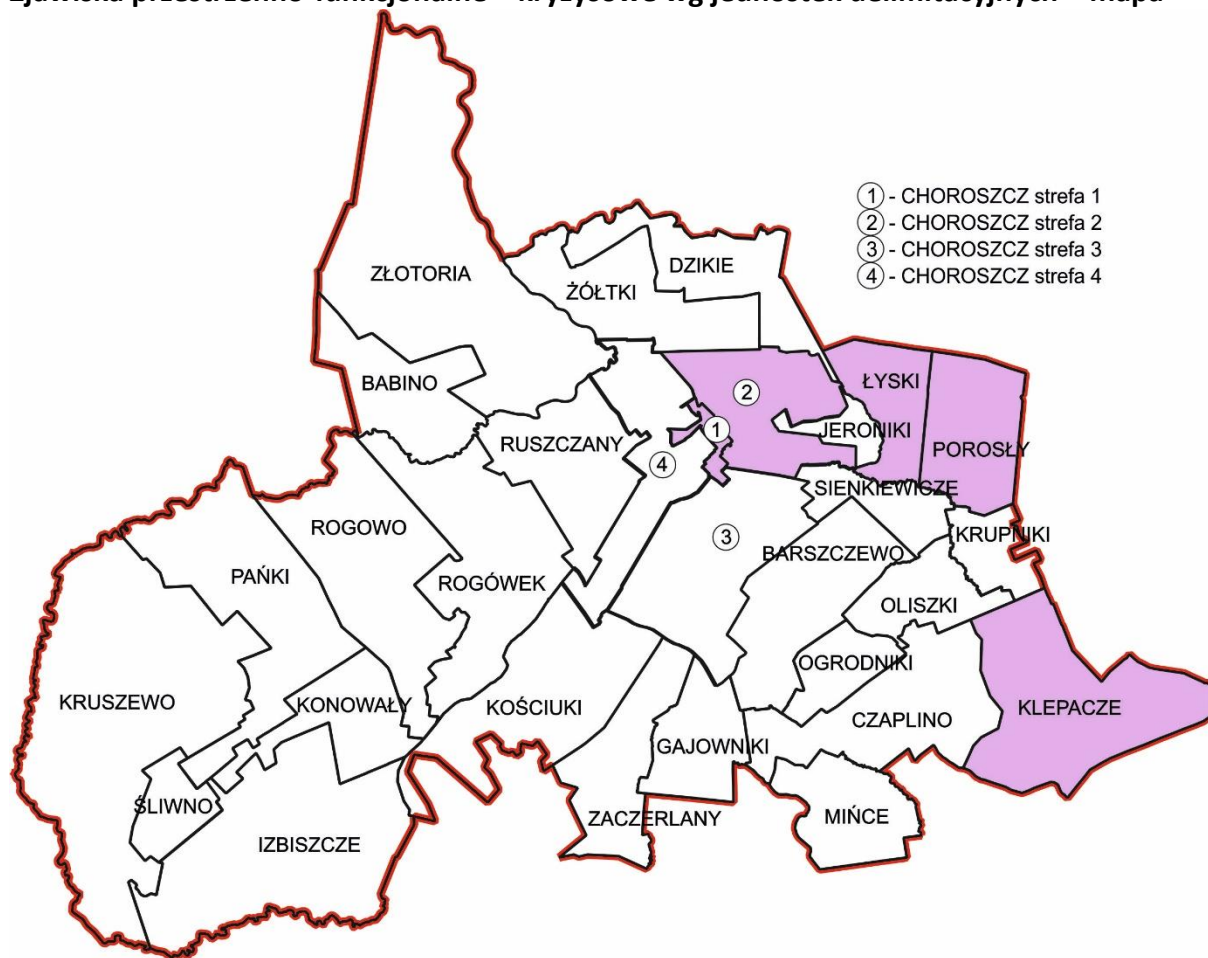
Przyjęto że istnieje problem cząstkowy jeśli:

- Wskaźnik - Zjawiska przestrzenno-funkcjonalne wg Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa [szt./100 ha] jest powyżej 150% średniej dla gminy,
- Wskaźnik – Dostępność do obiektów kultury w najbliższym otoczeniu [szt/ 100 Mk] jest poniżej 80% średniej dla gminy,
- Wskaźnik – Dostępność do obiektów edukacji w najbliższym otoczeniu [szt/ 100 Mk] jest poniżej 80% średniej dla gminy.

W ocenie zagregowanej zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych przyjęto, że największe nasilenie zjawisk negatywnych występuje na tych obszarach, na których istnieją problemy w trzech zjawiskach cząstkowych.

Uzyskane wyniki wskazują, że niekorzystne zjawiska z największą intensywnością koncentrują się w następujących jednostkach: Klepacze, Łyski, Porosły, Choroszcz 1 i Choroszcz 2.

Zjawiska przestrzenno-funkcjonalne – kryzysowe wg jednostek delimitacyjnych – mapa

Źródło: Opracowanie własne

Zjawiska przestrzenno-funkcjonalne

Lp.	Sołectwo	Liczba mieszkańców	Powierzchnia [ha]	Zjawiska przestrzenno-funkcjonalne wg Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa [szt.]	WSKAŹNIK - Liczba zjawisk [szt./ 100 ha]	Czy powyżej 150% średniej dla gminy?	Dostępność do obiektów kultury w najbliższym otoczeniu [szt]	WSKAŹNIK -Dostępność do obiektów kultury w najbliższym otoczeniu [szt/ 100 Mk]	Czy poniżej 80% średniej dla gminy?	Dostępność do obiektów edukacji w najbliższym otoczeniu [szt]	WSKAŹNIK -Dostępność do obiektów edukacji w najbliższym otoczeniu [szt/ 100 Mk]	Czy poniżej 80% średniej dla gminy?	Suma wskazań „TAK”	Czy istnieje problem zagregowany? (Trzy razy TAK)
1	Babino	91	430	4	0,93		2	2,20		2	2,20		0	
2	Barszczewo	490	565	2	0,35		2	0,41	TAK	1	0,20	TAK	2	
3	Czaplino	155	635	0	0,00		3	1,94		2	1,29		0	
4	Dzikie	278	430	1	0,23		2	0,72		1	0,36		0	
5	Gajowniki	144	306	0	0,00		1	0,69		1	0,69		0	
6	Izbiszczce	299	1100	0	0,00		6	2,01		2	0,67		0	
7	Jeroniki	100	100	0	0,00		1	1,00		1	1,00		0	
8	Klepacze	1749	830	178	21,45	TAK	2	0,11	TAK	1	0,06	TAK	3	TAK
9	Krupniki	680	180	5	2,78		2	0,29	TAK	1	0,15	TAK	2	
10	Konowaty	149	355	0	0,00		7	4,70		0	0,00	TAK	1	
11	Kościuki	110	720	0	0,00		7	6,36		0	0,00	TAK	1	
12	Kruszewo	192	1650	0	0,00		3	1,56		2	1,04		0	
13	Łyski	410	290	24	8,28	TAK	1	0,24	TAK	1	0,24	TAK	3	TAK
14	Mińce	123	350	0	0,00		0	0,00	TAK	0	0,00	TAK	2	
15	Ogrodniki	96	196	0	0,00		2	2,08		1	1,04		0	
16	Oliszki	268	270	0	0,00		3	1,12		2	0,75		0	

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY CHOROSZCZ

Lp.	Sołectwo	Liczba mieszkańców	Powierzchnia [ha]	Zjawiska przestrzenno-funkcjonalne wg Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa [szt.]	WSKAŹNIK - Liczba zjawisk [szt./ 100 ha]	Czy powyżej 150% średniej dla gminy?	Dostępność do obiektów kultury w najbliższym otoczeniu [szt]	WSKAŹNIK -Dostępność do obiektów kultury w najbliższym otoczeniu [szt/ 100 Mk]	Czy poniżej 80% średniej dla gminy?	Dostępność do obiektów edukacji w najbliższym otoczeniu [szt]	WSKAŹNIK -Dostępność do obiektów edukacji w najbliższym otoczeniu [szt/ 100 Mk]	Czy poniżej 80% średniej dla gminy?	Suma wskazań „TAK”	Czy istnieje problem zagregowany? (Trzy razy TAK)
17	Pańki	335	845	0	0,00		6	1,79		2	0,60		0	
18	Porosły	916	410	14	3,41	TAK	1	0,11	TAK	1	0,11	TAK	3	TAK
19	Rogówek	154	800	0	0,00		5	3,25		0	0,00	TAK	1	
20	Rogowo	277	810	4	0,49		7	2,53		0	0,00	TAK	1	
21	Ruszczany	161	507	0	0,00		2	1,24		2	1,24		0	
22	Sienkewicze	178	220	18	8,18	TAK	3	1,69		2	1,12		1	
23	Śliwno	155	180	0	0,00		3	1,94		2	1,29		0	
24	Zaczerlany	150	420	1	0,24		1	0,67		0	0,00	TAK	1	
25	Złotoria	887	880	0	0,00		2	0,23	TAK	2	0,23	TAK	2	
26	Żółtki	441	507	16	3,16		2	0,45	TAK	2	0,45		1	
27	Choroszcz 1	1688	53	29	55,13	TAK	2	0,12	TAK	4	0,24	TAK	3	TAK
28	Choroszcz 2	1781	464	25	5,39	TAK	3	0,17	TAK	4	0,22	TAK	3	TAK
29	Choroszcz 3	620	672	4	0,60		4	0,65		5	0,81		0	
30	Choroszcz 4	1514	492	1	0,20		6	0,40	TAK	6	0,40		1	
Razem		14591	15667	326	2,23		91	0,62		50	0,34			

Źródło: Opracowanie własne.

4.5. Czynniki techniczne

Ostatnią grupą rozpatrywanych zjawisk, są zjawiska techniczne. W ich obrębie pod uwagę brano degradację stanu technicznego obiektów komunalnych, dysfunkcje rozwiązań technicznych umożliwiającących efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, stan i liczbę zabytków.

Na potrzeby delimitacji obszaru gminy określono dwa podstawowe zjawiska o charakterze technicznym:

- liczba i stan obiektów gminnych,
- liczba obiektów zabytkowych.

Zrezygnowano z analizy poziomu zwodociągowania gminy ponieważ ten poziom jest wysoki, a dostępem do sieci wodociągowej nie są objęte głównie obszary kolonijne i peryferyjne.

Zrezygnowano z analizy poziomu skanalizowania gminy ponieważ ze względu na duże rozproszenie miejscowości w gminie, budowa sieci kanalizacyjnej w większości miejscowości nie jest uzasadniona ekonomicznie i nie będzie realizowana na szeroką skalę.

Liczba i stan obiektów gminnych

Zaprezentowano ocenę techniczną obiektów gminnych. Przytoczona ocena stanu obiektów technicznych pochodzi z przeglądów technicznych obiektów. Dokonano oceny stanu obiektów technicznych w 4 kategoriach: stan konstrukcji, stan zewnętrzny, stan wewnętrzny, stan instalacji. W każdej kategorii dokonano oceny w skali 1 – 5, gdzie: 1 – stan awaryjny, 2 – zły, 3 – średni, 4 – zadowalający, 5 – dobry. Wyliczono średnią ocenę dla tych obiektów. Tabela z listą obiektów znajduje się poniżej.

Przyjęto, że w zakresie stanu technicznego obiektów gminnych istnieje negatywne zjawisko cząstkowe (problem) jeśli przynajmniej jeden z obiektów w danej jednostce delimitacyjnej uzyskał średnią ocenę poniżej 4,0. Dotyczy to 5 budynków w gminie (patrz tabela danych delimitacyjnych poniżej) w jednostkach delimitacyjnych Choroszcz 1 i Choroszcz 4.

Liczba i stan obiektów zabytkowych

Zaprezentowano listę obiektów zabytkowych w gminie z krótkim opisem i oceną stanu technicznego. Przytoczona ocena stanu technicznego pochodzi z Gminnej Ewidencji Zabytków. Duża część zabytków jest wpisana do wojewódzkiego rejestru zabytków.

Jako podstawę delimitacji przyjęto liczbę budynków lub obiektów zabytkowych w stanie technicznym wymagającym interwencji. Tabela z listą obiektów zabytkowych znajduje się poniżej.

Przyjęto, że w zakresie obiektów zabytkowych gminnych istnieje negatywne zjawisko cząstkowe (problem) jeśli na terenie jednostki delimitacyjnej występuje przynajmniej jeden obiekt zabytkowy w stanie technicznym wymagającym interwencji.

Dotyczy to takich jednostek delimitacyjnych jak: Choroszcz 1, Choroszcz 2, Choroszcz 3, Choroszcz 4, Ruszczany, Rogowo, Śliwno.

W ocenie zagregowanej zjawisk technicznych przyjęto, że największe nasilenie zjawisk negatywnych występuje na tych obszarach, na których suma obiektów: liczba komunalnych technicznych/ gminnych ocenionych poniżej 4,0 i liczba obiektów zabytkowych wynosi co najmniej dwa.

Uzyskane wyniki wskazują, że niekorzystne zjawiska z największą intensywnością koncentrują się w następujących jednostkach: Choroszcz 1, Choroszcz 2, Choroszcz 3, Choroszcz 4.

Liczba i stan obiektów gminnych

Jednostka delimitacyjna	Charakter obiektu	Adres/ lokalizacja	Stan konstrukcji	1 - 5	Stan zewnętrzny	1 - 5	Stan wewnętrzny	1 - 5	Stan instalacji	1 - 5	Średnia ocena
Choroszcz 1	wielorodzinny	Branickiego 1	zadowolający	4,0	dobry	5,0	zadowolający	4,0	zadowolający	4,0	4,3
Choroszcz 1	wielorodzinny	Branickiego 1A	zadowolający	4,0	średni	3,0	zadowolający	4,0	zadowolający	4,0	3,8
Choroszcz 4	UM i OPS	Dominikańska 2	zadowolający	4,0	dobry	5,0	zadowolający	4,0	zadowolający	4,0	4,3
Choroszcz 4	OSP	Dominikańska 22	dobry	5,0	dobry/ zadowolający	4,5	dobry	5,0	dobry	5,0	4,9
Choroszcz 1	ośrodek zdrowia	Mickiewicza 21	dobry	5,0	dobry/ zadowolający	4,5	dobry/ zadowolający	4,5	dobry	5,0	4,8
Choroszcz 2	UM zaplecze techn.	Mickiewicza 28D	zadowolający	4,0	dobry/ zadowolający	4,5	średni	3,0	dobry/ zadowolający	4,5	4,0
Choroszcz 4	3-lokalowy	Rynek 11 Listopada 7	zadowolający	4	średni	3	zadowolający/ średni	3,5	zadowolający	4,0	3,6
Choroszcz 1	wielorodzinny	Rynek 11 Listopada 11	dobry/ zadowolający	4,5	średni	3	zadowolający/ średni	3,5	zadowolający	4	3,8
Choroszcz 1	wielorodzinny	Sienkiewicza 25	zadowolający	4	średni/zły	2,5	zadowolający	4	zadowolający	4	3,6
Choroszcz 1	MGCKiS	Sienkiewicza 29	zły	2	średni/ zadowolający	3,5	zadowolający	4	zadowolający	4	3,4
Choroszcz 1	świetlica klubu sportowego	Sienkiewicza 42	dobry/ zadowolający	4,5	zadowolający	4	średni	3	dobry/ zadowolający	4,5	4,0
Choroszcz 4	wielorodzinny	Szkolna 7	dobry	5	dobry/ zadowolający	4,5	dobry/ zadowolający	4,5	dobry/ zadowolający	4,5	4,6
Pańki	OSP i świetlica wiejska	Pańki	dobry	5	dobry/ zadowolający	4,5	dobry	5	dobry	5	4,9
Złotoria	Ośrodek Zdrowia	Złotoria	dobry	5	średni	3	dobry	5	zadowolający	4	4,3
Konowały	Ośrodek Zdrowia/ mieszkalny	Konowały	dobry	5	dobry	5	dobry/ zadowolający	4,5	zadowolający	4	4,6
Rogowo	była szkoła	Rogowo	dobry/ zadowolający	4,5	zadowolający	4	zadowolający	4	zadowolający	4	4,1

Jednostka delimitacyjna	Charakter obiektu	Adres/ lokalizacja	Stan konstrukcji	1 - 5	Stan zewnętrzny	1 - 5	Stan wewnętrzny	1 - 5	Stan instalacji	1 - 5	Średnia ocena
Konowały	świetlica	Konowały	dobry	5	dobry	5	dobry	5	dobry	5	5,0
Klepacze	OSP i świetlica wiejska	Klepacze	dobry	5	dobry/ zadowolający	4,5	zadowolający	4	dobry	5	4,6
Rogowo	OSP i świetlica wiejska, sklep	Rogowo	dobry	5	dobry	5	dobry	5	dobry	5	5,0
Izbiszczce	świetlica	Izbiszczce	dobry	5	zadowolający/ średni	3,5	dobry/ zadowolający	4,5	zadowolający	4	4,3
Rogówek	świetlica	Rogówek	dobry	5	dobry/ zadowolający	4,5	dobry/ zadowolający	4,5	dobry	5	4,8
Żółtki	świetlica	Żółtki	dobry/ zadowolający	4,5	zadowolający	4	zadowolający	4	zadowolający	4	4,1
Oliszki	świetlica	Oliszki	dobry	5	dobry	5	dobry/ zadowolający	4,5	dobry	5	4,9
Łyski	świetlica	Łyski	dobry	5	dobry	5	dobry/ zadowolający	4,5	dobry	5	4,9

Źródło: Opracowanie własne.

Liczba i stan obiektów zabytkowych

Jednostka delimitacyjna	Krótki opis, uwagi	Nr rejestru	Stan fizyczny	Liczba obiektów
Choroszcz 1	Historyczna część miasta (Rynek 11 Listopada i przestrzeń okoliczna.	385 z 05.01.1977	Zdegradowany, wymaga interwencji	1
Choroszcz 1	kościół parafialny p.w. św. św. Jana Chrzciciela i Szczepana w zespole klasztorным dominikanów	39 (45) z dn. 22.03.1956 r.	bardzo dobry	1
Choroszcz 1	cmentarz przykościelny w zespole klasztorным dominikanów	-	prawie całkowicie zatarty, wymaga interwencji	1
Choroszcz 1	dawny klasztor w zespole klasztorным dominikanów	40 (46) z dn. 22.03.1956 r.	dobry	1
Choroszcz 1	kostnica, obecnie kaplica w zespole klasztorным dominikanów	209 z dn. 20.10.1966 r.	bardzo dobry	1
Choroszcz 1	cerkiew parafialna p.w. Matki Boskiej Opiekuńczej	667 z dn. 12.11.1987 r.	dobry	1
Choroszcz 1	cmentarz przycerkiewny w zespole cerkwi p.w. Matki Boskiej Opiekuńczej	-	zachowany szczątkowo, wymaga interwencji	1
Choroszcz 1	zespół Fabryki Sukna i Kortów Moesa, budynek nr 15		bardzo dobry	1
Choroszcz 1	zespół Fabryki Sukna i Kortów Moesa, budynek nr 4, 7, 9, 16, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 30, 37, 45, 46, 47, brama, ogrodzenie	A-521 z dn. 20.07.1984 r.(14 obiektów)	dobry	20
Choroszcz 1	zespół Fabryki Sukna i Kortów Moesa, budynek nr 13, 28, 43		Średni, wymaga interwencji	3
Choroszcz 1	cmentarz położony w centrum miasta u zbiegu ulic Lipowej i Mickiewicza, około 30 metrów na wschód od cerkwi	-	zachowany szczątkowo, wymaga interwencji	1

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY CHOROSZCZ

Jednostka delimitacyjna	Krótki opis, uwagi	Nr rejestru	Stan fizyczny	Liczba obiektów
Choroszcz 2	cmentarz żydowski; ul. Kościuszki, położony poza granicami Choroszczy, na wschód, na polach, przy polnej drodze wiodącej z Choroszczy do głównej szosy do Białegostoku po jej północnej stronie	A-86 z dn. 28.12.1988 r. czy 714	Średni, wymaga interwencji	1
Choroszcz 2	Nowosiółki, wieża ciśnień w zespole dworskim	A-688 z dn. 16.05. 1988 r.	dobry	1
Choroszcz 2	Nowosiółki, pozostałości parku dworskiego	-	zachowany szczątkowo, wymaga interwencji	1
Choroszcz 2	Nowosiółki, cmentarz wojenny	-	dobry	1
Choroszcz 3	kaplica cmentarna p.w. Zmartwychwstania Pana Jezusa na cmentarzu katolicko-prawosławnym	694 z dn. 28.03.1988 r.	dobry	1
Choroszcz 3	cmentarz katolicko-prawosławny	-	dobry	1
Choroszcz 3	cmentarz powstańców z 1863 roku, położony po wschodniej stronie drogi łączącej Choroszcz z Zastawiem, na południowym brzegu małego cieką rzeczno w południowo-zachodniej części Choroszczy z dala od zabudowań	-	Średni, wymaga interwencji	1
Choroszcz 3	mogiła powstańcza z 1863 roku tzw. „Szubienica” położona na wzniesieniu w lesie sosnowo-brzozowym, po południowej stronie drogi Starosielce-Kruszewo	-	Średni, wymaga interwencji	1
Choroszcz 4	pałac Branickich	41(47) z dn. 22.03.1956 r.	bardzo dobry	1
Choroszcz 4	park w zespole pałacowym	42 (48) z dn. 22.03.1956 i A-30 z dn. 24.09.2002 r.	dobry	1
Choroszcz 4	cmentarz przyszpitalny jeńców wojennych położony na północnym krańcu miejscowości, po zachodniej stronie polnej drogi prowadzącej z Choroszczy do Żótek	-	Średni, wymaga interwencji	1
Choroszcz 4	cmentarz wojenny z 1915 roku położony po południowej stronie drogi Białystok-Rogowo i po zachodniej stronie drogi Choroszcz - Kościuki, około 4,5 kilometra od Choroszczy	-	Średni, wymaga interwencji	1

Jednostka delimitacyjna	Krótki opis, uwagi	Nr rejestru	Stan fizyczny	Liczba obiektów
Ruszczyany	cmentarz ewangelicki położony na niewielkim wzgórzu za miastem, w połowie drogi między Choroszczą a Ruszczanami, ok. 700 m. na południowo-zachód od budynków szpitala choroskiego, po południowo-wschodniej stronie drogi	-	Zły, wymaga interwencji	1
Ruszczyany	cmentarz wojenny z 1915 roku (nieistniejący)	-	prawie całkowicie zatarty, nie wymaga interwencji	1
Izbiszczce	cmentarz rzymskokatolicki, cmentarz zlokalizowany na zachód od zabudowań wsi, po południowej stronie drogi Izbiszczce-Śliwne	-	dobry	1
Konowały	cmentarz rzymskokatolicki parafii p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa	-	bardzo dobry	1
Kruszewo	dwór, obecnie szkoła	A-6 z dn. 08.12.1999 r.	bardzo dobry	1
Rogowo	pozostałości parku dworskiego	-	Budynki gospodarcze zachowane w średnim stanie, wymaga interwencji	1
Śliwno	pozostałości parku dworskiego	-	prawie całkowicie zatarty, nie wymaga interwencji	1
Złotoria	kościół parafialny p.w. św. Józefa	A-578 z dn. 27.12.1984 r.	bardzo dobry	1
Złotoria	cmentarz rzymskokatolicki	-	dobry	1
Żółtki	dawny budynek asesorii straży granicznej	597 z dn. 14.01.1985 r.	dobry	1
Żółtki	mogiła wojenna z 1941 roku	-	dobry	1

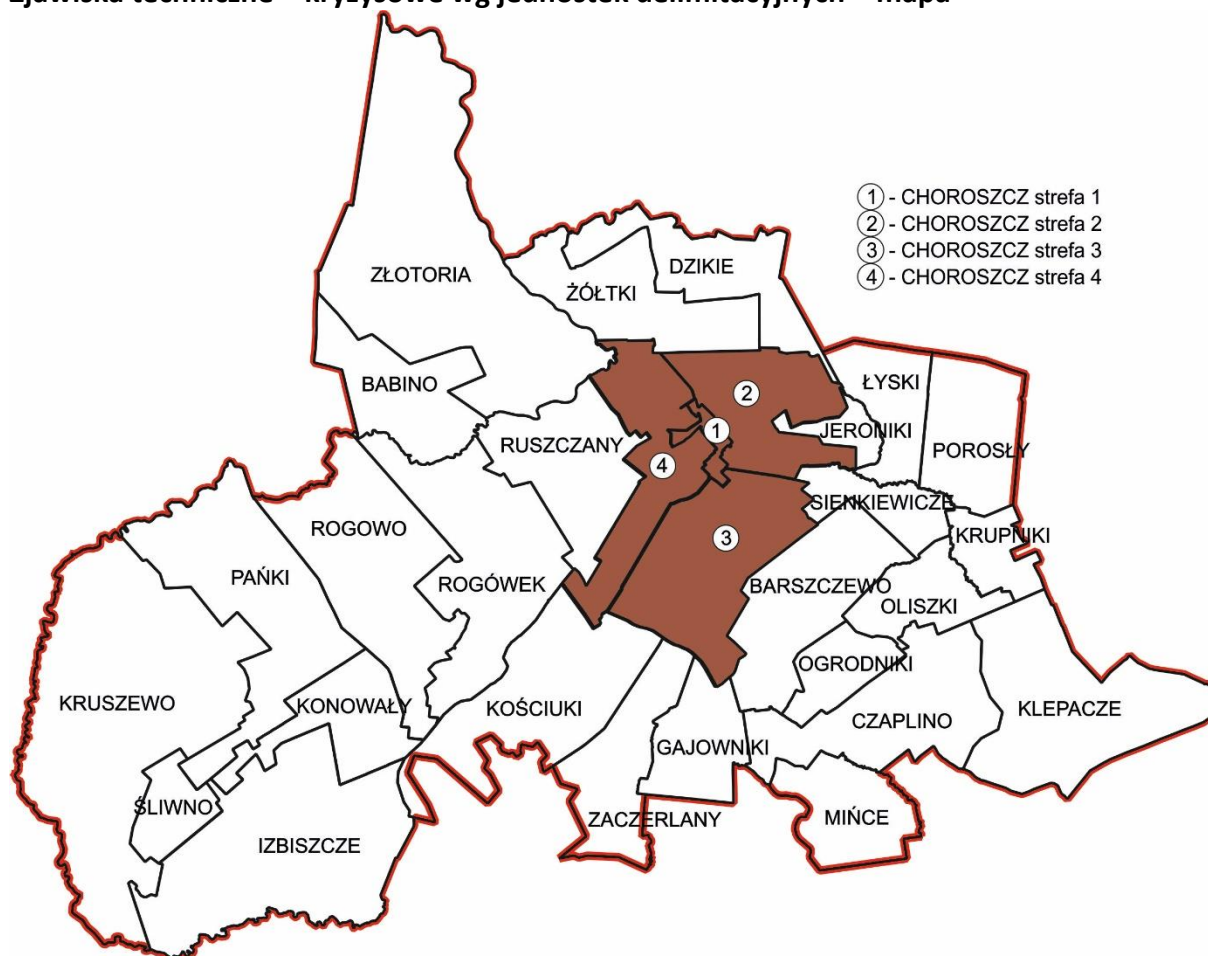
Źródło: Opracowanie własne.

Delimitacyjna sfery technicznej

Lp.	Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba budynków z oceną techniczną poniżej 4,0 [szt.]	Liczba obiektów zabytkowych wymagających interwencji [szt.]	Suma liczby obiektów [szt.]	Czy istnieje problem? (Co najmniej dwa obiekty na terenie jednostki delimitacyjnej)
1	Babino	91			0	
2	Barszczewo	490			0	
3	Czaplino	155			0	
4	Dzikie	278			0	
5	Gajowniki	144			0	
6	Izbiszczce	299			0	
7	Jeroniki	100			0	
8	Klepacze	1749			0	
9	Krupniki	680			0	
10	Konowały	149			0	
11	Kościuki	110			0	
12	Kruszewo	192			0	
13	Łyski	410			0	
14	Mińce	123			0	
15	Ogrodniki	96			0	
16	Oliszki	268			0	
17	Pańki	335			0	
18	Porosły	916			0	
19	Rogówek	154			0	
20	Rogowo	277		1	1	
21	Ruszczany	161		1	1	
22	Sienkewicze	178			0	
23	Śliwno	155		1	1	
24	Zaczerlany	150			0	
25	Złotoria	887			0	
26	Żółtki	441			0	
27	Choroszcz 1	1688	4	5	9	TAK
28	Choroszcz 2	1781		2	2	TAK
29	Choroszcz 3	620		2	2	TAK
30	Choroszcz 4	1514	1	2	3	TAK
	Razem	14591				

Źródło: Opracowanie własne.

Zjawiska techniczne – kryzysowe wg jednostek delimitacyjnych – mapa

Źródło: Opracowanie własne

5. Wyznaczenie obszarów zdegradowanych i rewitalizacji oraz zasięgi przestrzenne

Zgodnie z Wytycznymi Ministra Rozwoju **stan kryzysowy** to stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z innych sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej. Natomiast **obszar zdegradowany** to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy.

Koncentracja negatywnych zjawisk społecznych oraz istotnych negatywnych zjawisk w co najmniej jednej sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej występuje w jednostkach delimitacyjnych:

- Izbiszczce,
- Klepacze,
- Rogowo,
- Ruszczany,
- Zaczerlany,
- Choroszcz 1.

Wyżej wymienione jednostki stanowią obszar zdegradowany (OZ).

Jako obszar rewitalizacji przyjęto obszar o szczególnym nasileniu zjawisk negatywnych, gdzie występują negatywne zjawiska we wszystkich **pięciu** sferach. Jest to obszar określony jako **Choroszcz 1 (OR)**.

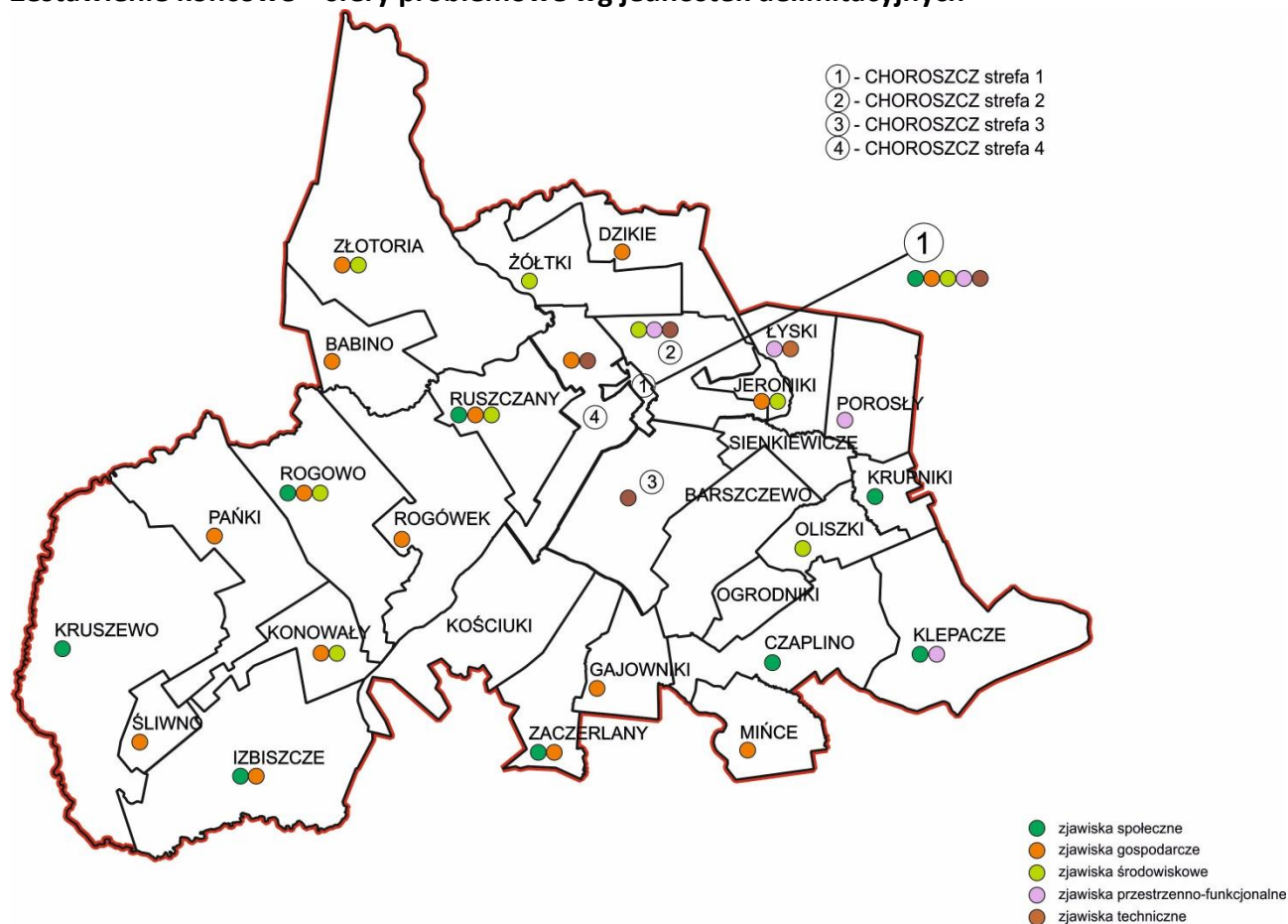
Zestawienie końcowe dla poszczególnych sfer

Lp.	Sołectwo	OZ	OR	Czy występują istotne problemy w poszczególnych sferach?					Liczba sfer objętych zjawiskami kryzysowymi
				Społeczne	Gospodarcze	Przestrzenno-funkcjonalne	Techniczne	Środowiskowe	
1	Babino				TAK				1
2	Barszczewo								0
3	Czaplino			TAK					1
4	Dziki				TAK				1
5	Gajowniki				TAK				1
6	Izbiszcz	OZ		TAK	TAK				2
7	Jeroniki				TAK			TAK	2
8	Klepacze	OZ		TAK		TAK			2
9	Krupniki			TAK					1
10	Konowały				TAK			TAK	2
11	Kościuki								0
12	Kruszewo			TAK					1
13	Łyski					TAK			1
14	Mińce				TAK				1
15	Ogrodniki								0
16	Oliszki							TAK	1
17	Pańki				TAK				1
18	Porosły					TAK			1
19	Rogówek				TAK				1
20	Rogowo	OZ		TAK	TAK			TAK	3
21	Ruszczany	OZ		TAK	TAK			TAK	3
22	Sienkiewiczze								0
23	Śliwno				TAK				1
24	Zaczerlany	OZ		TAK	TAK				2
25	Złotoria				TAK			TAK	2
26	Żółtki							TAK	1
27	Choroszcz 1	OZ	OR	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	5
28	Choroszcz 2					TAK	TAK	TAK	3
29	Choroszcz 3						TAK		1
30	Choroszcz 4				TAK		TAK		2

Źródło: Opracowanie własne.

Poniżej zaprezentowano w postaci graficznej jednostki delimitacyjne wraz z liczbą sfer w których zidentyfikowano zjawiska kryzysowe.

Zestawienie końcowe – sfery problemowe wg jednostek delimitacyjnych

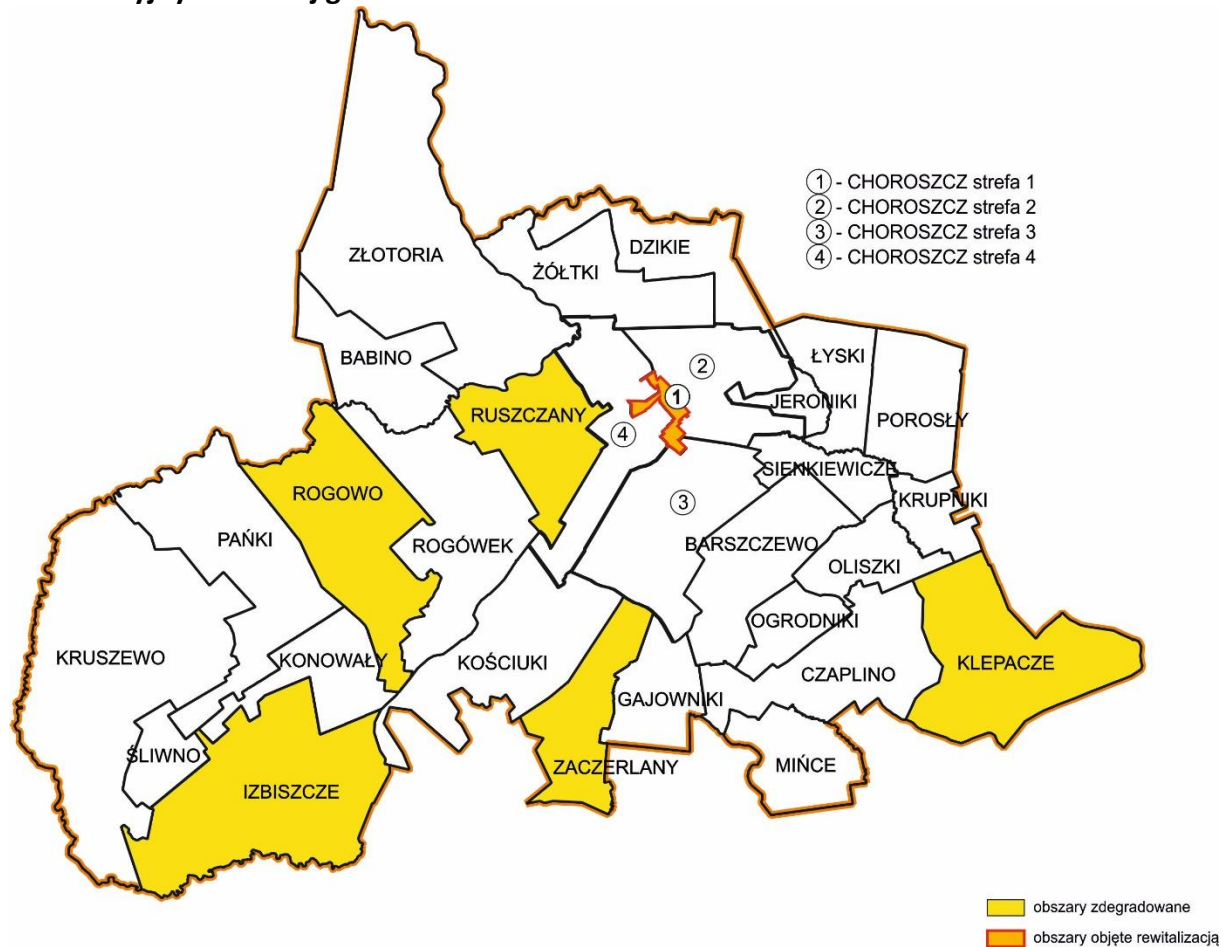

Źródło: Opracowanie własne.

Jednostka delimitacyjna objęta obszarem rewitalizacji - obszar Choroszcz 1, zajmuje 53 ha, co stanowi ok. 0,34% powierzchni gminy oraz jest zamieszkały przez 1 688 osoby, co stanowi 11,57% mieszkańców gminy.

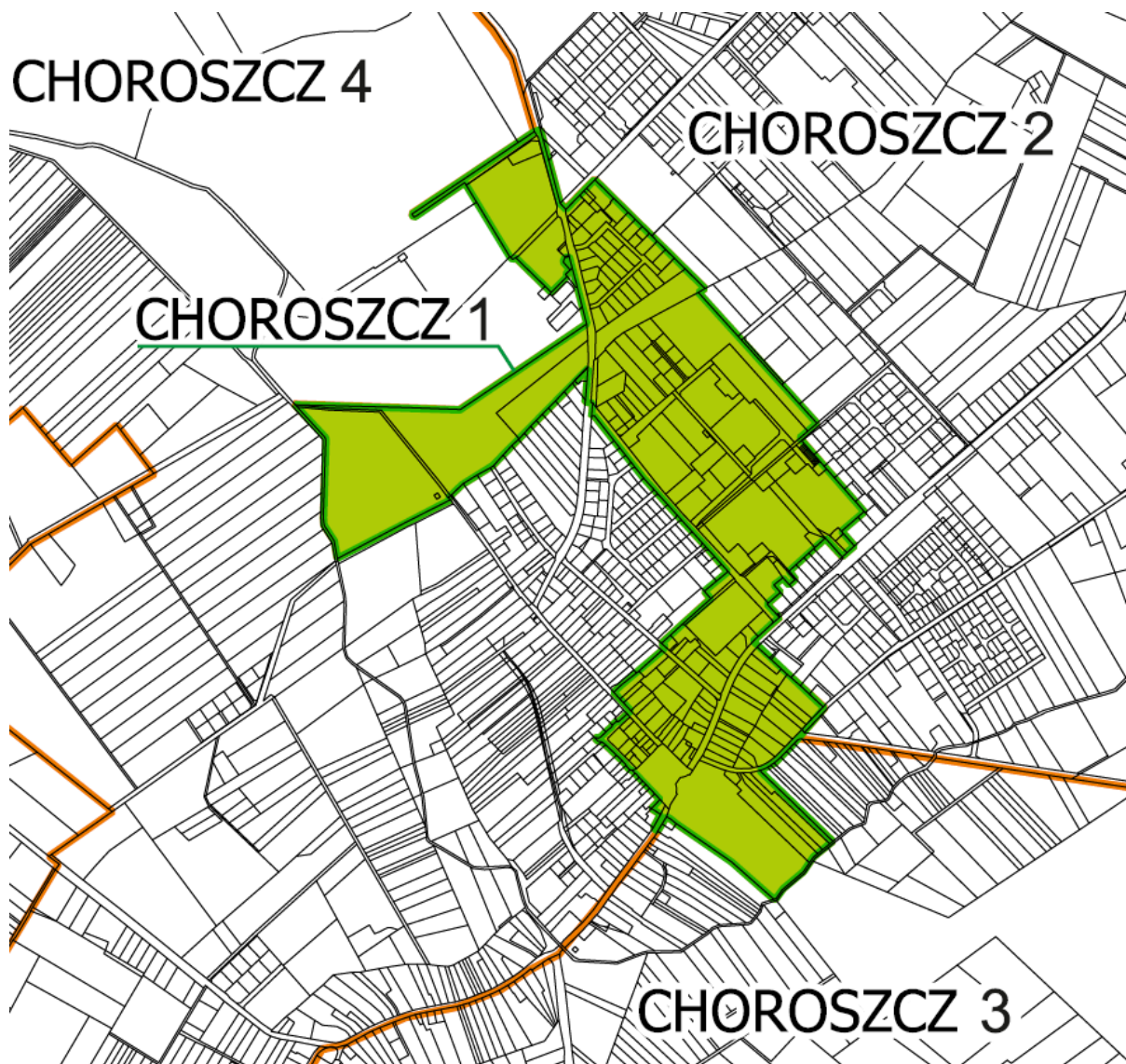
Obszar rewitalizacji wyznaczono uwzględniając potencjał obszaru do wychodzenia ze stanu zdegradowanego i likwidacji lub ograniczenia zjawisk negatywnych oraz liczbę i skalę problemów społecznych, środowiskowych, technicznych, przestrzenno-funkcjonalnych i gospodarczych, które skupiają się na tym obszarze. Pogłębiona analiza OR znajduje się w rozdz. 7.1

Zestawienie końcowe – obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji na tle jednostek delimitacyjnych w całej gminie

Źródło: Opracowanie własne.

Zakres przestrzenny – obszar rewitalizacji Choroszcz

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz

- granica gminy
- jednostka delimitacyjna
- granice działek geodezyjnych
- obszar rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne.

6. Wizja obszaru

W wyniku rewitalizacji, na obszarze rewitalizacji powinny zajść określone zmiany, które powinny doprowadzić do wyprowadzenia obszaru ze stanów kryzysowych. Ważne jest zatem ustalenie stanu po realizacji wszystkich przedsięwzięć rewitalizacyjnych, stanu docelowego, pożądanego przez wielu interesariuszy. Ten planowany stan docelowy po przeprowadzeniu wsparcia określany jest jako wizja obszaru rewitalizacji.

Program Rewitalizacji określa główne kierunki, którymi gmina jako wspólnota mieszkańców powinna podążać w perspektywie najbliższych lat, aby wyeliminować lub ograniczyć niekorzystne zjawiska zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji.

Określono wizję, czyli pożądaną stan obszaru rewitalizacji na koniec okresu realizacji programu (2023 rok).

Formułując wizję przyjęto zasadę, że powinna być ona łatwa do zapamiętania, tak aby każdy uczestnik życia społecznego w gminie, wiedział dokąd zmierza rozwój społeczno-gospodarczy obszaru.

Wizja stanowi opis stanu obszaru oczekiwanego w przyszłości. Jest to obraz, wyobrażenie tego obszaru za kilka lat przy optymistycznym założeniu wystąpienia korzystnych uwarunkowań zewnętrznych. Wizja rozwoju jest wynikiem wykorzystania endogenicznych zasobów obszaru rewitalizacji.

WIZJA

OBSZAR REWITALIZACJI TO MIEJSCE

ZAPEWNIAJĄCE WYSOKĄ JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCOM,

ATRAKCYJNE DLA TURYSTÓW I PRZEDSIĘBIORCÓW,

Z AKTYWNYMI MIESZKAŃCAMI

OTWARTYMI NA WSPÓŁPRACĘ I NOWE INICJATYWY SPOŁECZNE

7. Pogłębiona diagnoza OR, cele rewitalizacji i przedsięwzięcia rewitalizacyjne

7.1 Pogłębiona analiza obszaru rewitalizacji

7.1.1. Sposób analizy

W analizie delimitacyjnej określono szereg wskaźników delimitacyjnych, które posłużyły do oceny wielu zjawisk, w pięciu sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej. Zjawiska te i wskaźniki stanowiły podstawę wyodrębnienia obszaru rewitalizacji (OR). W niniejszym podrozdziale:

- powtórzono wybrane oceny tych zjawisk i uszczegółowiono je,
- wskazano na przyczyny występowania tych zjawisk,
- określono sposoby ograniczenia występowania tych zjawisk w postaci projektów rewitalizacyjnych ze wskazaniem uzasadnienia i powiązań zjawisko-projekt.

W celu pogłębienia diagnozy problemów oraz w celu ustalenia przyczyn występowania zjawisk wykorzystano badania liderów społecznych i mieszkańców, wnioski ze spotkań konsultacyjnych oraz dodatkowe dane, które zebrano w trakcie prac nad dokumentem, które ze względu na małą ilość danych dla wszystkich jednostek delimitacyjnych lub swój jakościowy charakter, nie zostały wykorzystane na etapie delimitacji.

Warto w tym miejscu przypomnieć, że ankietowani oceniali negatywne zjawiska i przyczyny w skali od 0 do 3, gdzie 0 oznacza, że zjawisko nie występuje, 1 – zjawisko występuje z małą intensywnością (mały problem), 2 – zjawisko występuje ze średnią intensywnością, 3 – zjawisko występuje z dużą intensywnością - (duży problem). Wskazywano w badaniach także przyczyny zjawisk – w analizie pogłębionej podano procent wskazań wszystkich badanych.

7.1.2. Zjawiska społeczne i gospodarcze

Na podstawie wskaźników delimitacyjnych, które posłużyły do wyodrębnienia obszaru rewitalizacji (OR), określono zjawiska społeczne jako zjawiska kryzysowe wg tabeli poniżej.

Zjawiska społeczne na OR – podsumowanie sfery społecznej

Czynniki społeczne (zjawisko kryzysowe występuje - TAK)							Liczba zjawisk kryzysowych
bezrobocie	ubóstwo	pomoc społeczna	przestępczość	alkoholizm	udział w życiu społecznym i kulturalnym	kapitał społeczny	
TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK		6

Spośród zdiagnozowanych zjawisk niekorzystnych na obszarze rewitalizacji najszerzej występującymi problemami są: bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, wysoki poziom korzystania z pomocy społecznej, alkoholizm, niski poziom uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym.

Bezrobocie i ubóstwo, pomoc społeczna

Jednym z kluczowych zjawisk negatywnych na OR jest bezrobocie. Średnia wartość wskaźnika bezrobocia wynosi w całej gminie 1,57 [liczba osób/100 Mk], a na OR aż 3,79.

Problem bezrobocia został potwierdzony w badaniu ankietowym na OR. Osoby biorące w nim udział wskazały bezrobocie jako istotny problem odczuwalny na OR – średnia ocena 2,76 (w skali 0-3). Jako przyczyny bezrobocia wskazano głównie: niską aktywność społeczną (45% badanych), małą ilość firm (45% wskazań), niskie płace demotywujące pracowników (40% wskazań), niski poziom wykorzystania lokalnych potencjałów (40% wskazań) i niedostosowanie edukacji do potrzeb rynku pracy (35% wskazań).

Z problemem bezrobocia powiązane jest zjawisko ubóstwa, które występuje na całym OR.

Średnia wartość wskaźnika ubóstwa wynosi w całej gminie 1,15 [korzystający z pomocy MGOPS z tytułu ubóstwa/100 Mk], a na OR aż 2,81.

Podstawowe przyczyny ubóstwa i bezrobocia należy wiązać z ilością i kondycją firm na OR i terenie całej gminy. W sferze gospodarczej podstawowym zjawiskiem kryzysowym na obszarze rewitalizacji określono niską liczbę podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców. Średnia dla gminy wynosi 7,02, a na obszarze rewitalizacji tylko 5,33.

Dane z badań ankietowych potwierdzają sytuację kryzysową. W odczuciu ankietowanych problemem wysokiego bezrobocia i ubóstwa jest niewielka ilość przedsiębiorstw. W czasie konsultacji oraz w ankietach badani wskazywali, iż problem nie leży tylko w ilości firm, ale w wysokości płacy (często najniższa krajowa) oraz w małej liczbie osób zatrudnionych w firmach (dużo firm jednoosobowych), a także w niedostosowaniu kompetencji mieszkańców do potrzeb rynku pracy.

Problem ubóstwa związany jest także ze starzejącym się społeczeństwem – osoby starsze, zwłaszcza samotne, nie posiadają odpowiednich środków na życie, bardzo często jest to powiązane z niepełnosprawnością lub chorobami starszych mieszkańców OR.

Problem ubóstwa i bezrobocia widoczny jest także we wskaźniku pomocy społecznej, który jest wysoki na OR – wynosi 7,64 [liczba osób korzystających / 100 Mk] przy średniej dla gminy tylko – 3,26.

Rozwiązaniem problemu, zarówno w sferze zjawisk społecznych (ubóstwo i bezrobocie), jak i w zakresie słabej kondycji firm, niskich płac oraz niskiego poziomu zatrudnienia w małych firmach jest promocja firm z OR, wsparcie dotacyjne dla istniejących oraz nowych podmiotów (dla bezrobotnych), a także wykorzystanie potencjału lokalnego obszaru OR. Na analizowanym terenie notowany jest stały trend rosnący liczby turystów oraz liczby udzielonych noclegów. Gmina i OR jest atrakcyjna pod względem turystycznym (Narwiański Park Narodowy, bogata historia, liczne zabytki, potencjał do rozwoju produktów lokalnych). Potencjalny wzrost zatrudnienia w firmach dot. obsługi turystycznej, agroturystyki, usług okołoturystycznych ograniczy zjawisko bezrobocia i słabą kondycję przedsiębiorstw. Wskazywano także, iż problem ubóstwa nie wynika tylko z braku pracy lub niskich płac, ale także z powodu wieloletnich zaniedbań w rozwoju osobistym ludzi, utraty poczucia wartości, zniechęcenia, w tym powiązanych z różnymi zjawiskami o charakterze patologicznym, np. alkoholizm.

Alkoholizm i przestępczość

Problem alkoholizmu na OR jest dość znaczący. Na placach miejskich, w okolicach Rynku 11-Listopada oraz Pl. Brodowicza gromadzą się grupy mieszkańców spożywających alkohol. Nierzadko jest to powiązane z drobną przestępczością. Na OR dostrzega się takie zjawiska jak: akty wandalizmu, grupowanie się młodzieży zagrożonej demoralizacją przy miejskich placach.

Centrum miasta skupia tego typu problemy, nie zawsze dotyczą one mieszkańców OR, ponieważ centrum miasta jest odwiedzane przez przyjezdnych, turystów, gości.

Badania ankietowe wśród mieszkańców i liderów pozwoliły określić przyczyny, wśród których wymienia się głównie: niski kapitał społeczny, niskie płace i bezrobocie, zjawiska które kumulują się wzajemnie i napędzają. Mieszkańcy w czasie konsultacji wskazywali na potrzebę wprowadzenia z jednej strony działań aktywizujących młodzież, a z drugiej na lepszy monitoring miejsc publicznych: skwerków, placów.

W związku z tym zaproponowano projekt rewitalizacyjny - **Projekt nr 1 - Rewitalizacja Rynku 11 Listopada**, który obejmuje rewitalizację historycznego układu urbanistycznego miasta Choroszcz. W wyniku realizacji projektu, teren który został zdegradowany i pełni jedynie rolę ronda komunikacyjnego, zostanie przywrócony, zgodnie z pierwotną historyczną funkcją, jako główny plac miejski. Inwestycja poprawi estetykę przestrzeni, umożliwi ochronę historycznego układu miasta, poprawi bezpieczeństwo (rynek będzie monitorowany). Rynek ma pełnić rolę centrum życia kulturalnego, rekreacyjnego, ale także być centrum usługowo-handlowym: handel, gastronomia, turystyka. Projekt wykorzystuje potencjał turystyczny i historyczny OR, podniesie atrakcyjność OR, umożliwi wzrost liczby turystów, co przyczyni się do wzrostu dochodów firm lokalnych, w dłuższej perspektywie stworzy możliwość wzrostu zatrudnienia i/lub wyższych płac). Projekt wpłynie także istotnie na wzrost jakości przestrzeni miejskiej, poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego (wpływ na aspekty przestrzenno-funkcjonalne) oraz techniczne (Rynek 11 Listopada i jego otoczenie są objęte ochroną konserwatorską).

Dzięki temu, że sam rynek będzie stanowił atrakcję turystyczną planuje się wykorzystać ten potencjał na potrzeby ograniczenia takich zjawisk jak bezrobocie, ubóstwo poprzez wsparcie rozwoju przedsiębiorczości i aktywizację społeczności. Zakłada się bowiem, że ożywienie rynku doprowadzi do wzrostu liczby turystów i liczby mieszkańców korzystających z tego terenu w celach rekreacyjnych, kulturalnych, integracyjnych. Dlatego też aby wesprzeć wykorzystanie potencjału wprowadzono projekt **nr 4 - Promocja przedsiębiorczości**, w ramach którego zaplanowano promocję rozwoju bazy gastronomicznej, noclegowej, wypożyczalni sprzętu i innych usług okołoturystycznych, prezentacje i szkolenia dotyczące wykorzystania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego w rozwoju przedsiębiorczości, wsparcie rozwoju turystyki jednodniowej i weekendowej, promocję turystyczną, a także realizację projektów dotacyjnych (z EFS) związanych z pozyskaniem środków na założenie własnej działalności gospodarczej.

W celu wsparcia rozwoju przedsiębiorczości wprowadzono także projekt **nr 6 - Kreatywni potencjałem gminy**, który obejmuje warsztaty i szkolenia aktywizujące dla grup defaworyzowanych: prezentacje i szkolenia dotyczące wykorzystania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego w rozwoju przedsiębiorczości, kreowanie choroszczańskich produktów regionalnych i lokalnych (produktów kulinarnych, rzemieślniczych, innych), kreowanie koncepcji produktów turystycznych. Dzięki temu projekt wpływa zarówno na sferę społeczną, jak i gospodarczą, dodatkowo z wykorzystaniem lokalnych potencjałów.

Dodatkowo, ze względu na duży potencjał gminy w zakresie produktów ekologicznych, agroturystyki, wprowadzono projekt **nr 5 - Promocja rozwoju rolnictwa ekologicznego i agroturystyki**, w celu dodatkowego wsparcia sektora gospodarczego.

Zakłada się, że dzięki projektom nr 4, 5 i 6 w ramach kierunku 1.2. Rozwój przedsiębiorczości i kreatywności, powstaną nowe miejsca pracy, część mieszkańców rozpocznie prowadzenie działalności gospodarczej, spadnie bezrobocie. Rezultatem rozwoju drobnej przedsiębiorczości będzie także efekt wzrostu integracji społecznej, przywrócony mieszkańcom rynek sprzyja bowiem spotkaniom, spacerom, rekreacji.

W procesie rekrutacji na zajęcia/ szkolenia i wsparcie dla nowotworzonych firm w ramach projektów nr 4, 5 i 6, pierwszeństwo będą miały osoby bezrobotne, ubogie, niepełnosprawne, w wieku 50+, po lub w trakcie resocjalizacji, zagrożone alkoholizmem.

Udział w życiu społecznym i kulturalnym oraz kapitał społeczny

Udział w życiu społecznym i kulturalnym na OR jest zdecydowanie za niski w porównaniu ze średnimi dla gminy. Podstawowym wskaźnikiem opisującym zjawisko jest wskaźnik uczestnictwa [liczba uczestników/ liczba Mk], przy czym 1 mieszkaniec mógł wielokrotnie brać udział w różnych imprezach. Wskaźnik ten na OR wynosi 0,81, przy średniej dla gminy 1,01. To dość niski wynik, uwzględniając fakt, iż mieszkańcy OR (miasta Choroszcz) mają teoretycznie łatwiejszy dostęp do różnych wydarzeń kulturalnych niż mieszkańcy odległych wsi.

Kapitał społeczny na OR badano za pomocą:

- liczby organizacji pozarządowych (stowarzyszeń i fundacji według danych Krajowego Rejestru Sądowego),
- wielkości frekwencji wyborczej w ostatnich wyborach parlamentarnych (2015 r.).

Na OR nie stwierdzono problemu w tym zakresie: liczba organizacji pozarządowych jest stosunkowo duża – 10 organizacji, a frekwencja wyborcza powyżej średniej. W czasie konsultacji jednak zwracano uwagę, że mimo to nie jest to powód do entuzjazmu, ponieważ organizacje pozarządowe bardzo często mają charakter poza gminny – są zakładane przez różne grupy ludzi nie zawsze związanych z gminą, a jedynie tutaj pracujących. Może to zawyżać wynik i dawać fałszywy obraz. Wydaje się że badania ankietowe i pytania o przyczyny niskiej aktywności mieszkańców potwierdzają takie obawy.

W celu określenia przyczyn niskiego poziomu uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym oraz kapitału społecznego posłużono się wynikami badań ankietowych przeprowadzonych na OR. W badaniach respondenci oceniali w ankietach intensywność negatywnych zjawisk w zakresie udziału mieszkańców w życiu społecznym, w obrębie następujących czynników:

- niski poziom współpracy międzyludzkiej,
- słaby przepływ informacji w sprawach dotyczących najbliższego otoczenia zamieszkania,
- niski poziom zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne,
- nieufność międzyludzka,
- zły stan zdrowia mieszkańców,
- niski poziom wykształcenia większości mieszkańców,
- niski poziom kreatywności, pomysłowości, przedsiębiorczości,
- słaba współpraca między mieszkańcami a władzami publicznymi.

Ankietowani oceniali negatywne zjawiska w skali od 0 do 3, gdzie 0 oznacza, że zjawisko nie występuje, 1 – zjawisko występuje z małą intensywnością (mały problem), 2 – zjawisko występuje ze średnią intensywnością, 3 – zjawisko występuje z dużą intensywnością - (duży problem).

Przyczyna	Średnia ocena
niski poziom współpracy międzyludzkiej	2,4
słaby przepływ informacji w sprawach dotyczących najbliższego otoczenia zamieszkania	2,2
niski poziom zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne	2,8
nieufność międzyludzka	2,7
zły stan zdrowia mieszkańców	1,8
niski poziom wykształcenia większości mieszkańców	2,0
niski poziom kreatywności, pomysłowości, przedsiębiorczości	2,8
słaba współpraca między mieszkańcami a władzami publicznymi	2,7

Wśród głównych przyczyn niskiego poziomu uczestnictwa w życiu społecznym wskazywano niski poziom zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne, nieufność międzyludzką oraz niski poziom kreatywności, pomysłowości, przedsiębiorczości i słabą współpracę między mieszkańcami a władzami publicznymi

W odpowiedzi na w/w zjawiska zaproponowano następujące projekty rewitalizacyjne.

Projekt nr 8 - Rozwój oferty zajęć sportowo-rekreacyjnych. Projekt obejmuje:

- organizację imprez i zawodów w nowych dyscyplinach sportowych (np.: nordic walking, fitness, unihokej, piłka ręczna, szachy, koszykówka, turnieje tańca, paintball, triathlon, rajdy rowerowe, biegi na orientację),
- rozwój oferty zajęć sportowo-rekreacyjnych oraz programów edukacyjno-profilaktycznych, stanowiących alternatywę dla zachowań ryzykownych.

Projekt nr 9 - Integracja przez kulturę. Projekt obejmuje:

- rozwój oferty zajęć kulturalnych w celu integracji międzypokoleniowej (spotkania, warsztaty, konkursy wspierające udział osób w różnym wieku we wspólnych projektach),
- organizację wielotematycznych pikników dotyczących przemocy, dyskryminacji,
- aktywizację dzieci i młodzieży oraz dorosłych, w tym osób starszych za pomocą realizacji działań aktywizujących opartych o lokalne dziedzictwo kulturowe: warsztaty rękodzieła ludowego, lokalne kulinaria, warsztaty literackie, aktorskie, blogerskie, fotograficzne i inne o tematyce lokalnej,
- szkolenia/warsztaty integracyjne, w oparciu o kulturę lokalną i budowanie lokalnej tożsamości oraz więzi społecznych, które zapewnią reprezentantom grup defaworyzowanych wyższe poczucie wartości i poprawę kondycji psychicznej, motywację do działania i chęć poprawy własnej sytuacji ekonomicznej.

Należy zwrócić uwagę, iż zaplanowane projekty wpływają pozytywnie nie tylko na zjawisko uczestnictwa w życiu społecznym, kulturalnym i kapitał społeczny, ale także wspomagają ograniczenie innych zjawisk przeanalizowanych wcześniej, ustalono bowiem że w procesie rekrutacji/ zapisów na zajęcia ustala się, że preferowane będą osoby bezrobotne, ubogie, niepełnosprawne, w wieku 50+, po lub w trakcie resocjalizacji, zagrożone alkoholizmem lub narkomanią. W ten sposób projekty rewitalizacyjne dedykowane określonym zjawiskom (tutaj - uczestnictwu w życiu społecznym, kulturalnym i kapitał społeczny) mogą osiągać pozytywne skutki także przy ograniczaniu innych zjawisk. Wskazuje to na holistyczne podejście do procesu rewitalizacji.

W ramach projektu nr 9 następuje także wykorzystanie potencjałów OR w zakresie atrakcyjności przyrodniczej (planowane niektóre aktywności opierają się w części o potencjał przyrodniczy) oraz kulturowy (warsztaty rękodzieła ludowego, lokalne kulinaria).

Należy podkreślić że występuje ścisłe powiązanie pomiędzy projektami miękkimi (8,9) i twardymi np. (1, 2, 7) ponieważ duża część zajęć i oferta sportowo-rekreacyjna i kulturalna będzie realizowana w oparciu o potencjał wytworzonej infrastruktury w ramach projektów twardych.

W ramach działań integracyjnych zaplanowano także projekt **11 - Instytucjonalizacja współpracy i integracji w gminie**, celem zwiększenia kapitału społecznego i udziału społeczeństwa we współdecydowaniu o działaniach samorządu. Program polega na kontynuacji działań instytucjonalizacji współpracy i integracji w gminie. W roku 2017 powołano Radę Seniorów Gminy Choroszcz i Młodzieżową Radę Gminy Choroszcz. Projekt zakłada powołanie Rady Współpracy i Rozwoju (rady o charakterze konsultacyjnym w zakresie rozwoju gospodarczego gminy).

W celu wsparcia działań integracyjnych, uwzględniając skalę migracji z Polski przez ostatnie dziesięciolecie, w tym z Choroszczy, zaproponowano wdrożenie projektu **nr 10 – Programu „Korzenie dziedzictwa”**, który polega na zbudowaniu relacji pomiędzy ludźmi pochodzącymi z OR, a mieszkającymi aktualnie poza granicami gminy lub za granicą. Celem jest integracja społeczna i pobudzenie aktywności mieszkańców OR.

7.1.3. Czynniki środowiskowe

Negatywne zjawiska w zakresie środowiska przyrodniczego oceniano w oparciu o występowanie azbestu na budynkach. Jako wskaźnik przyjęto liczbę działek z wyrobami azbestowymi do pilnego usunięcia w relacji do powierzchni danej jednostki delimitacyjnej na 100 ha. Średnia dla gminy wynosi 2,20 liczby działek na 100 ha, na OR wskaźnik ten wyniósł aż 22,81. Oznacza to wysoką koncentrację zjawiska. Podstawową przyczyną zjawiska są niskie dochody mieszkańców (nie stać ich na wymianę pokryć dachowych).

W celu wyeliminowania problemu zaproponowano **projekt nr 3 - Program wsparcia wymiany pokryć azbestowych**. Program dotyczy wsparcia wymiany pokryć azbestowych w budynkach prywatnych i publicznych na obszarze OR.

Projekt przyczynia się także do poniesienia jakości sfery technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej oraz dodatkowo wspiera pośrednio także cele gospodarcze na OR – wyższa jakość infrastruktury sprzyja otwieraniu nowych firm i podnosi ogólną atrakcyjność gospodarczą obszaru.

7.1.4. Czynniki przestrzenno-funkcjonalne i techniczne

Zjawiska przestrzenno-funkcjonalne

Do analizy delimitacyjnej jako podstawowe dane do oceny zjawisk w sferze przestrzenno-funkcjonalnej zostały uwzględnione:

- dane z Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa prowadzonej przez Policję¹⁰ dotyczących takich zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych jak: niewłaściwa infrastruktura drogowa, zła organizacja ruchu, dzikie wysypiska, dzikie kąpieliska, niestrzeżone przejazdy kolejowe i przejścia przez tory, nieprawidłowe parkowanie, przekraczanie prędkości.
- dane o dostępności obiektów kultury w najbliższym otoczeniu,
- dane o dostępności obiektów edukacji w najbliższym otoczeniu.

We wszystkich tych trzech cząstkowych zjawiskach w ramach sfery przestrzenno-funkcjonalnej OR miał wyraźnie gorsze wskaźniki niż średnie dla gminy. Na OR bardzo licznie występują takie zjawiska jak niewłaściwa infrastruktura drogowa, zła organizacja ruchu, dzikie wysypiska, dzikie kąpieliska, nieprawidłowe parkowanie, przekraczanie prędkości. Wskaźnik dla OR wynosi 55,13 [szt./100 ha] przy średniej dla gminy – 2,23 [szt./100 ha].

Dostępność do obiektów kultury w najbliższym otoczeniu wynosi 0,12 [szt/ 100 Mk], przy średniej dla gminy 0,62 [szt/ 100 Mk].

Dostępność do obiektów edukacji w najbliższym otoczeniu wynosi 0,24 [szt/ 100 Mk], przy średniej dla gminy 0,34 [szt/ 100 Mk].

Sposób wyliczenia w/w wskaźników jest opisany w części delimitacyjnej.

Przy pogłębionej ocenie występowania negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych posłużono się danymi ankietowymi.

¹⁰ <https://mapy.geoportal.gov.pl/iMapLite/KMZBPublic.html>

W badaniach ankietowych ocenie intensywności negatywnych zjawisk poddano 8 czynników:

- niski poziom dostępu do sklepów i usług,
- brak lub zbyt mała ilość połączeń komunikacyjnych z innymi ośrodkami,
- niska jakość terenów publicznych (na rekreację, sport, kulturę),
- niska jakość usług kultury,
- niska jakość usług sportu i rekreacji,
- niska jakość usług oświaty,
- zły stan estetyczny otoczenia,
- słaba aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych i sportowych w pobliżu miejsca zamieszkania.

Ankietowani oceniali negatywne zjawiska w skali od 0 do 3, gdzie 0 oznacza, że zjawisko nie występuje, 1 – zjawisko występuje z małą intensywnością (mały problem), 2 – zjawisko występuje ze średnią intensywnością, 3 – zjawisko występuje z dużą intensywnością - (duży problem).

Przyczyna	Średnia ocena
niski poziom dostępu do sklepów i usług	2,4
brak lub zbyt mała ilość połączeń komunikacyjnych z innymi ośrodkami	2,2
niska jakość terenów publicznych (na rekreację, sport, kulturę)	2,7
niska jakość usług kultury	2,4
niska jakość usług sportu i rekreacji	2,6
niska jakość usług oświaty	2,0
zły stan estetyczny otoczenia	2,8
słaba aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych i sportowych w pobliżu miejsca zamieszkania	2,7

Wśród głównych problemów wskazywano: niska jakość terenów publicznych (na rekreację, sport, kulturę), zły stan estetyczny otoczenia, słaba aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych i sportowych w pobliżu miejsca zamieszkania, niska jakość usług sportu i rekreacji.

Zjawiska techniczne

Na potrzeby delimitacji obszaru gminy określono dwa podstawowe zjawiska o charakterze technicznym:

- liczba i stan obiektów gminnych,
- liczba obiektów zabytkowych.

Na OR występuje bardzo duża liczba obiektów zabytkowych, w tym 5 obiektów wymagających interwencji, w tym zabytki skupione przy Rynku 11 Listopada są objęte ochroną konserwatorską jako układ urbanistyczny. Zabytek jest w stanie zdegradowanym, mógłby pełnić rolę wizytówki miasta a aktualnie stanowi zaniedbane rondo miejskie.

Na OR zlokalizowane są także budynki gminne w stanie technicznym poniżej zadowalającego, w tym budynek Miejskiego Centrum Kultury i Sportu przy ul. Sienkiewicza przy Pl. Brodowicza.

Główne przyczyny takiego stanu rzeczy to brak środków publicznych na remonty i odnowę zabytków.

W związku z ograniczaniem niekorzystnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych oraz technicznych zaproponowano realizację projektów.

Projekt nr 1 - Rewitalizacja Rynku 11 Listopada (omówiono wcześniej).

Projekt nr 2 - Rewitalizacja pl. Brodowicza w Choroszczy. Projekt obejmuje dwa zadania. Zadanie 1 - rewitalizację przestrzeni na pl. Brodowicza w Choroszczy (działka nr 101/12) oraz zadanie 2 – modernizację budynku MGCKiS (działka nr 101/12). Zadanie 1 obejmuje wykonanie ciągów pieszo-jezdnych, przeniesienie pomnika, budowa fontanny, montaż elementów małej architektury, oświetlenie placu. Zadanie 2 obejmuje wykonanie robót budowlanych polegających na remoncie elewacji oraz wymianie pokrycia dachowego wraz z robotami towarzyszącymi budynku przy ul. Sienkiewicza 29 (MGCKiS). Plac jest zlokalizowany w bezpośrednim pobliżu budynku Miejsko-Gminnego Centrum Kultury i Sportu i będzie stanowił ważny element życia kulturalnego i rekreacyjnego na obszarze rewitalizacji. Będzie miejscem lokalizacji części wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych organizowanych przez MGCKiS. Projekt wpływa bezpośrednio na zjawiska społeczne dotyczące przestępczości i alkoholizmu (na Pl. Brodowicza notuje się akty wandalizmu, spożywanie alkoholu w miejscach publicznych, gromadzenie się młodzieży zagrożonej demoralizacją). Po realizacji projektu i przebudowie placu będzie on miejscem różnych wydarzeń kulturalnych organizowanych przez znajdujące się obok Miejsko-Gminne Centrum Kultury i Sportu, dzięki temu zostanie efektywnie wykorzystany czas młodzieży, spadnie koncentracja negatywnych zjawisk, także bezpośrednio wzrośnie udział w życiu społecznym i kulturalnym ponieważ przebudowa placu umożliwi organizację imprez na świeżym powietrzu, dzięki temu wzrośnie zainteresowanie uczestnictwem w takich wydarzeniach. Wpłynie to pozytywnie na kapitał społeczny. Rewitalizacja placu Brodowicza wpływa także na sferę przestrzenno-funkcjonalną, poprzez przebudowę placu znikną problemy funkcjonalne takie jak: niewłaściwa infrastruktura drogowa, zła organizacja ruchu, nieprawidłowe parkowanie, które mają aktualnie miejsce na placu. Zrewitalizowany plac będzie można uznać, dzięki realizacji wydarzeń kulturalnych w plenerze, jako nowy obiekt kultury w gminie.

Inwestycja poprawi estetykę przestrzeni, plac ma pełnić rolę centrum życia kulturalnego. Dzięki organizowanym tam imprezom znacznie wzrośnie ruch pieszy i turystyczny w bezpośrednim otoczeniu projektu. Projekt indukuje w dłuższym okresie rozwój przedsiębiorczości związanej z usługami i handlem: sklepy, gastronomia, obsługa turystów i mieszkańców. Projekt podniesie atrakcyjność OR, umożliwi wzrost liczby turystów (dzięki organizowanym otwartym wydarzeniom kulturalnym), co przyczyni się do wzrostu dochodów firm lokalnych, w dłuższej perspektywie stworzy możliwość wzrostu zatrudnienia i/lub wyższych płac).

Projekt nr 7- Budowa, modernizacja i wyposażenie szkolnych i publicznych obiektów rekreacyjno-sportowych. Projekt obejmuje:

- modernizację i wyposażenie w sprzęt sportowo-rekreacyjny szkolnych i publicznych obiektów sportowych: SP im. Henryka Sienkiewicza (dz. 918/2), Zespół Szkół w Choroszczy (dz. 640/25, 640/24, 640/26, 640/31), boiska i ich otoczenie przy Pl. Brodowicza/ ul.Pałacowa (dz. 101/18, 101/17, 233),
- budowę zewnętrznych siłowni i miejsc rekreacji na osiedlach bloków (dz. 634/25, 634/27, 656/15, 656/23) oraz budowę bulwarów choroszczańskich – dz. nr 291 (zagospodarowanie terenu – ciągi piesze, chodniki, wiaty, siłownie zewnętrzne, place zabaw, fontanna, mała architektura, rekreacyjny skatepark, inne wraz z oświetleniem terenu).

Projekt wprowadzono z myślą o integracji społecznej przez sport i rekreację. Projekt dotyczy wszystkich mieszkańców OR, jednak będzie realizowany we współpracy M-GOPS i M-GCKiS, dzięki temu będzie nakierowany na osoby z grup wykluczonych i defaworyzowanych: osoby starsze, zagrożone ubóstwem, bezrobociem, młodzież zagrożoną alkoholizmem i narkomanią

Trzy projekty (nr 1 i nr 2 i nr 7) są ściśle powiązane z projektami: **nr 8 - Rozwój oferty zajęć sportowo-rekreacyjnych** i **nr 9 - Integracja przez kulturę**. Duża część całej oferty w ramach projektów 8 i 9 ma być realizowana właśnie na Rynku 11 Listopada oraz na Pl. Brodowicza. W plenerze będą realizowane zajęcia i imprezy zarówno o charakterze typowo rekreacyjnym, jak i integracyjnym dotyczącym grup problemowych. Planuje się także część warsztatów, prezentacji i szkoleń realizowanych w ramach projektów **nr 4 - Promocja przedsiębiorczości**, **nr 5 - Promocja rozwoju rolnictwa ekologicznego i agroturystyki** i **nr 6 - Kreatywni potencjałem gminy**, wdrażać w oparciu o potencjał placów: Rynek 11 Listopada oraz Pl. Brodowicza.

Dzięki takiemu powiązaniu projektów, Rynek w Choroszczy stanie się faktycznie miejscem wielopłaszczyznowej aktywności na obszarze rewitalizacji.

Idea rewitalizacji miasta zawiera także wykorzystanie potencjału turystycznego na cele rozwoju drobnej przedsiębiorczości na całym obszarze rewitalizacji. Gmina Choroszcz jest dość atrakcyjną gminą pod względem turystycznym. Na terenie gminy znajduje się Narwiański Park Narodowy, przecinają ją liczne szlaki turystyczne, rowerowe. Przywrócenie pierwotnej funkcji Rynku 11 Listopada oraz zaplanowana realizacja w/w projektów (4, 5, 6, 8, 9) umożliwi otwarcie się terenu na drobną przedsiębiorczość, rozwój gastronomii, sprzedaż regionalnych produktów, itp.

7.1.5. Idea rewitalizacji i powiązania pomiędzy projektami

Powiązania przedsięwzięć rewitalizacyjnych ze zjawiskami kryzysowymi na obszarze rewitalizacji prezentuje tabela poniżej. W tabeli umieszczono wyniki diagnozy dla obszaru rewitalizacji wg zjawisk kryzysowych.

Tabela pokazuje w jaki sposób poszczególne projekty rewitalizacyjne (w tabeli wg numerów) wpływają na zjawiska kryzysowe. Oznaczenie „B” w tabeli oznacza, że dany projekt wpływa na zjawisko kryzysowe bezpośrednio, oznaczenie „P” oznacza pośredni wpływ projektu.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zostały określone w taki sposób, że duża część z nich wpływa bezpośrednio lub pośrednio na kilka zjawisk kryzysowych. W ten sposób spełniono m.in. zasadę kompleksowości i komplementarności problemowej.

Rewitalizacja wybranego obszaru Choroszczy ma zapewnić zgodnie z określoną wizją wysoką jakość życia, atrakcyjność tego miejsca dla turystów i przedsiębiorców oraz aktywność i integrację społeczną.

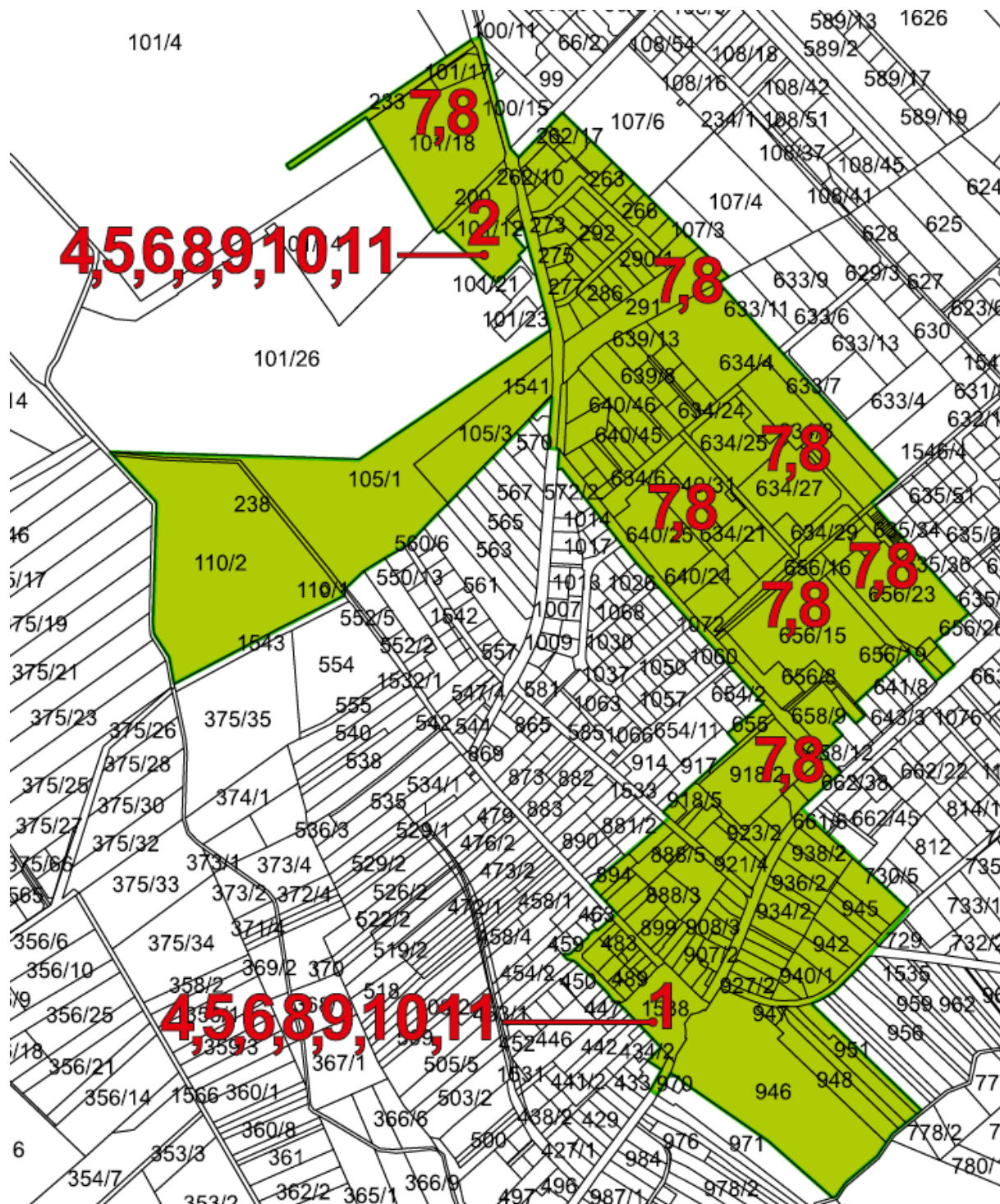
Idea rewitalizacji miasta oparta jest o znajdujące się na tym obszarze potencjały historyczne i turystyczne oraz lokalizację ważnych dla rozwoju obiektów: rynku i placów miejskich, szkół, terenów rekreacyjnych, budynku urzędu miasta, Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Miejsko-Gminnego Centrum Kultury i Sportu.

Szczegółowo powiązania projektów ze zjawiskami kryzysowymi oraz powiązania projektów pomiędzy sobą opisano w rozdz. 7.1.2-7.1.4.

Rodzaj projektu*	Nr projektu	Czynniki społeczne							Zjawiska gospodarcze - mała liczba firm	Zjawiska środowiskowe - występowanie azbestu	Czynniki przestrzenno-funkcjonalne			Czynniki techniczne	
		bezrobocie	ubóstwo	pomoc społeczna	przestępczość	alkoholizm	udział w życiu społecznym i kulturalnym	kapitał społeczny i niski poziom edukacji			Zjawiska przestrzenno-funkcjonalne wg Mapy Zagrożeń	Dostępność do obiektów kultury w najbliższym otoczeniu	Dostępność do obiektów edukacji w najbliższym otoczeniu	Zły stan obiektów gminnych	Stan i liczba zabytków
P	1	P	P		B	P	B	P	B		B			B	B
P	2				B	P	B	P	B	P	P	B		B	P
P	3								P	B				B	
P	4	B	B	P	P	P	B	B	B						
U	5	B	B	B			B	B	B		P				
P	6	B	P	P	B	B	B	B	P						
P	7				P	P	B	B			P	B		B	
P	8			P	P	P	B	B							
P	9	P	P	B	B	B	B	B	P						
U	10	P	P				B	B	P						
P	11						B	B	P	P	P	P		P	P

*U – projekt uzupełniający, *P – podstawowy.

Mapa realizacji projektów rewitalizacyjnych

7.2. Cele i kierunki działań

Odpowiedzią na zidentyfikowane problemy i zjawiska kryzysowe oraz koniecznymi do osiągnięcia pożądanego stanu obszaru (wizji) są kompleksowe i zróżnicowane działania ujęte w planowane do realizacji cele. Mają one służyć eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk, o których mowa w poprzednich rozdziałach. Wyznaczone cele odpowiadają wcześniej sformułowanej wizji.

Cele i kierunki działań

Cel 1. Wzrost atrakcyjności gospodarczej

Kierunki działań:

Kierunek 1.1. Podniesienie atrakcyjności przestrzeni miejskiej

Kierunek 1.2. Rozwój przedsiębiorczości i kreatywności

Cel 2. Włączenie i aktywizacja społeczna

Kierunki działań:

Kierunek 2.1. Poprawa dostępności do usług kultury i rekreacji

Kierunek 2.2. Wzrost integracji społecznej

Scharakteryzowane w rozdz. 7.1 zjawiska na obszarze rewitalizacji zostaną ograniczone lub wyeliminowane w przyszłości poprzez realizację szeregu projektów rewitalizacyjnych. W rozdziale 7.1 wskazano związki pomiędzy zjawiskami kryzysowymi, ich przyczynami i projektami rewitalizacyjnymi. Zjawiska kryzysowe i problemy przewidziane do ograniczenia zostały ujęte w cele i kierunki działań. W ramach celów przewidziano też realizację zaplanowanych projektów rewitalizacyjnych.

Nie przewidziano projektów poza obszarem rewitalizacji (OR). Wszystkie projekty są skierowane do mieszkańców OR.

Na 11 projektów rewitalizacyjnych: 9 to projekty podstawowe i 2 uzupełniające (nr 5 - Promocja rozwoju rolnictwa ekologicznego i agroturystyki i nr 10 - Realizacja programu „Korzenie dziedzictwa”).

7.3. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne i logika rewitalizacji, efekty synergiczne

Lp.	Cel/ nazwa projektu	Opis	P/ U*	Podmiot realizujący	Miejsce realizacji	Okres realizacji
Cel 1. Wzrost atrakcyjności gospodarczej						
Kierunek 1.1. Podniesienie atrakcyjności przestrzeni miejskiej						
1	Rewitalizacja Rynku 11 Listopada	Projekt obejmuje przebudowę historycznego układu urbanistycznego miasta Choroszcz (dz. 1538). Zadanie obejmie rewitalizację głównego placu miejskiego przy ul. Rynek 11 Listopada. W tym celu podjęto decyzję o przywróceniu pierwotnej funkcji Rynku, aby mógł pełnić rolę centrum życia kulturalnego, rekreacyjnego, usługowo-handlowego, kultowego. Zaplanowane działania zniwelują postępującą przez szereg lat degradację placu i sprowadzenie go do formy węzła komunikacyjnego i parkingowego.	P	Gmina Choroszcz	OR	2017-2019
2	Rewitalizacja pl. Brodowicza w Choroszczy	Projekt obejmuje dwa zadania. Zadanie 1 -rewitalizację przestrzeni na pl. Brodowicza w Choroszczy (działka nr 101/12) oraz zadanie 2 – modernizację budynku MGCKiS (działka nr 101/12). Zadanie 1 obejmuje wykonanie ciągów pieszo-jezdnych, przeniesienie pomnika, budowa fontanny, montaż elementów małej architektury, oświetlenie placu. Zadanie 2 obejmuje wykonanie robót budowlanych polegających na remoncie elewacji oraz wymianie pokrycia dachowego wraz z robotami towarzyszącymi budynku przy ul. Sienkiewicza 29 (MGCKiS). Plac jest zlokalizowany w bezpośrednim pobliżu budynku Miejsko-Gminnego Centrum Kultury i Sportu i będzie stanowił ważny element życia kulturalnego i rekreacyjnego na obszarze rewitalizacji. Będzie miejscem lokalizacji części wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych organizowanych przez MGCKiS.	P	Gmina Choroszcz	OR	2018-2019

3	Program wsparcia wymiany pokryć azbestowych	Program dotyczy wsparcia wymiany pokryć azbestowych w budynkach prywatnych i publicznych. Projekt realizowany na OR. W ramach projektu zaplanowano akcję promocyjną oraz realizację wsparcia finansowego ze źródeł zewnętrznych dla budynków prywatnych.	P	Gmina Choroszcz	OR	2017-2022
Kierunek 1.2. Rozwój przedsiębiorczości i kreatywności						
4	Promocja przedsiębiorczości	<p>Projekt obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - projekt promocji rozwoju bazy gastronomicznej, noclegowej, wypożyczalni sprzętu i innych usług okołoturystycznych, - szkolenia dla mieszkańców OR dotyczące: wykorzystania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego w rozwoju przedsiębiorczości, - szkolenia dla mieszkańców dotyczące rozwoju stałej bazy gastronomicznej oraz mobilnych punktów gastronomicznych i usług cateringowych, - wsparcie dotacyjne dla rozwoju turystyki jednodniowej i weekendowej w gminie Choroszcz (dotacje z EFS na poszerzenie oferty turystycznej), - opracowanie portalu turystycznego gminy obejmującego ofertę turystyczną skierowaną do konkretnych grup docelowych, bazę noclegową i gastronomiczną, informację o aktualnych wydarzeniach kulturalnych, - realizacja projektów dotacyjnych (z EFS) związanych z przekazaniem środków na założenie własnej działalności gospodarczej. <p>W procesie rekrutacji na szkolenia i projekty wsparcia dla nowotworzonych firm pierwszeństwo będą miały osoby bezrobotne, ubogie, niepełnosprawne, w wieku 50+, po lub w trakcie resocjalizacji, zagrożone alkoholizmem.</p>	P	Gmina Choroszcz, M-GOPS, M-GCKiS	OR	2017-2022

5	Promocja rozwoju rolnictwa ekologicznego i agroturystyki	<p>Projekt obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - promocja rozwoju agroturystyki i rolnictwa oraz przetwórstwa ekologicznego, - organizację szkoleń dotyczących rolnictwa ekologicznego, tworzenia grup producenckich i gospodarstw agroturystycznych, budowania marek rolniczych i ekologicznych, - realizacja projektów dotacyjnych (z EFS) związanych przekazanie środków na założenie lub wsparcie działalności gospodarczej w obszarze rolnictwa ekologicznego lub agroturystyki. <p>W procesie rekrutacji na szkolenia i projekty wsparcia dla nowotworzonych firm pierwszeństwo będą miały osoby bezrobotne, ubogie, niepełnosprawne, w wieku 50+, po lub w trakcie resocjalizacji, zagrożone alkoholizmem.</p>	U	Gmina Choroszcz	OR	2017-2022
6	Kreatywni potencjałem gminy	<p>Projekt obejmuje warsztaty i szkolenia aktywizujące dla grup defaworyzowanych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prezentacje i szkolenia dotyczące wykorzystania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego w rozwoju przedsiębiorczości, - kreowanie choroszczańskich produktów regionalnych i lokalnych (produktów kulinarnych, rzemieślniczych, innych), - kreowanie koncepcji produktów turystycznych, w tym wydłużających sezon turystyczny. <p>W procesie rekrutacji na zajęcia/ szkolenia pierwszeństwo będą miały osoby bezrobotne, ubogie, niepełnosprawne, w wieku 50+, po lub w trakcie resocjalizacji, zagrożone alkoholizmem.</p>	P	Gmina Choroszcz, M-GOPS, M-GCKiS	OR	2017-2022
Cel 2. Włączenie i aktywizacja społeczna						
Kierunek 2.1. Poprawa dostępności do usług kultury i rekreacji						

7	Budowa, modernizacja i wyposażenie szkolnych i publicznych obiektów rekreacyjno-sportowych	<p>Projekt obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zadanie 1: modernizację i wyposażenie w sprzęt sportowo-rekreacyjny szkolnych i publicznych obiektów sportowych: SP im. Henryka Sienkiewicza (dz. 918/2), Zespół Szkół w Choroszczu (dz. 640/25, 640/24, 640/26, 640/31), boiska i ich otoczenie przy Pl. Brodowicza/ ul.Pałacowa (dz. 101/18, 101/17, 233), - zadanie 2: budowę zewnętrznych siłowni i miejsc rekreacji na osiedlach bloków (dz. 634/25, 634/27, 656/15, 656/23), - zadanie 3: budowę bulwarów choroszczańskich – dz. nr 291 (zagospodarowanie terenu – ciągi piesze, chodniki, wiaty, siłownie zewnętrzne, place zabaw, fontanna, mała architektura, rekreacyjny skatepark, inne wraz z oświetleniem terenu). 	P	Gmina Choroszcz, M-GCKiS	OR	2018-2020
8	Rozwój oferty zajęć sportowo-rekreacyjnych	<p>Projekt obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizację imprez i zawodów w nowych dyscyplinach sportowych (np.: nordic walking, fitness, unihokej, piłka ręczna, szachy, koszykówka, turnieje tańca, paintball, triathlon, rajdy rowerowe, biegi na orientację). - rozwój oferty zajęć sportowo-rekreacyjnych oraz programów edukacyjno-profilaktycznych, stanowiących alternatywę dla zachowań ryzykownych. 	P	Gmina Choroszcz, M-GOPS, M-GCKiS, NGO	OR	2018-2022
Kierunek 2.2. Wzrost integracji społecznej						

9	Integracja przez kulturę	<p>Projekt obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwój oferty zajęć kulturalnych w celu integracji międzypokoleniowej (spotkania, warsztaty, konkursy wspierające udział osób w różnym wieku we wspólnych projektach), - organizację wielotematycznych pikników dotyczących przemocy, dyskryminacji, - aktywizację dzieci i młodzieży oraz dorosłych, w tym osób starszych za pomocą realizacji działań aktywizujących opartych o lokalne dziedzictwo kulturowe: warsztaty rękodzieła ludowego, lokalne kulinaria, warsztaty literackie, aktorskie, blogerskie, fotograficzne i inne o tematyce lokalnej, - szkolenia/warsztaty integracyjne, w oparciu o kulturę lokalną i budowanie lokalnej tożsamości oraz więzi społecznych, które zapewnią reprezentantom grup defaworyzowanych wyższe poczucie wartości i poprawę kondycji psychicznej, motywację do działania i chęci poprawy własnej sytuacji ekonomicznej. <p>W procesie rekrutacji na zajęcia pierwszeństwo będą miały osoby bezrobotne, ubogie, niepełnosprawne, w wieku 50+, po lub w trakcie resocjalizacji, zagrożone alkoholizmem.</p>	P	Gmina Choroszcz, M-GOPS, M-GCKiS	OR	2017-2022
10	Realizacja programu „Korzenie dziedzictwa”	<p>Program polega na zbudowaniu relacji pomiędzy ludźmi pochodzącymi z OR, a mieszkającymi aktualnie poza granicami gminy lub za granicą. Celem jest integracja społeczna i pobudzenie aktywności mieszkańców OR.</p>	U	Gmina Choroszcz, M-GOPS, M-GCKiS	OR	2017-2022

11	Instytucjonalizacja współpracy i integracji w gminie	Program polega na kontynuacji działań instytucjonalizacji współpracy i integracji w gminie. W roku 2017 powołano Radę Seniorów Gminy Choroszcz i Młodzieżową Radę Gminy Choroszcz. Projekt zakłada powołanie Rady Współpracy i Rozwoju (rady o charakterze konsultacyjnym w zakresie rozwoju gospodarczego gminy).	P	Gmina Choroszcz	OR	2017-2022
----	--	--	---	-----------------	----	-----------

7.4. Synchronizacja efektów oddziaływania projektów rewitalizacyjnych na sytuacje kryzysowe

Poniżej zaprezentowano wzajemne powiązanie projektów rewitalizacyjnych. Tabela wskazuje na liczne powiązania pomiędzy projektami rewitalizacyjnymi. Projekty które oznaczono w macierzy polem zaciemnionym są projektami bezpośrednio lub pośrednio powiązanymi i wpływają na siebie wzajemnie wzmacniając efekty poprawy sytuacji kryzysowej. W szczególności oznaczono tutaj projekty o charakterze infrastrukturalnym – tzw. projekty „twarde” (T), które będą finansowane głównie z EFRR oraz projekty nieinfrastrukturalne – tzw. „miękkie” (M), które będą finansowane głównie z EFS.

Synergia i wzajemne powiązanie projektów

T	T	T	M	M	M	T	M	M	M	M			Charakter projektu
P	P	P	P	U	P	P	P	P	U	P		rodzaj projektu	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	nr projektu		
X											1	P	T
	X										2	P	T
		X									3	P	T
			X								4	P	M
				X							5	U	M
					X						6	P	M
						X					7	P	T
							X				8	P	M
								X			9	P	M
									X		10	U	M
										X	11	P	M

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne P - podstawowe, U – uzupełniające, T – projekty twarde (infrastrukturalne), M – projekty miękkie (nieinfrastrukturalne).

Poniżej zaprezentowano rekomendowane okresy realizacji poszczególnych projektów rewitalizacyjnych i ich wpływ na sytuacje kryzysowe w każdej z pięciu sfer: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. Projekty co do zasady będą realizowane w latach 2017-2022. Moment przygotowania programu rewitalizacji i okres planowania funduszy europejskich sprawia, że realnie pozostają 3 lata na wykonanie poszczególnych projektów infrastrukturalnych („twardych”), tak aby uzyskać stosowne efekty „miękkie” (2018 – 2020). Sytuacje kryzysowe w sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej zostaną ograniczone w pierwszych latach realizacji programu dzięki projektom twardym. Wpływ na zjawiska społeczne i gospodarcze projektów twardych możliwy będzie dopiero po ich realizacji – najczęściej od 2018 i 2019 roku. Większość projektów miękkich jest możliwa do realizacji od 2017 roku, przy czym są to możliwości ograniczone ponieważ część projektów miękkich będzie w pełni możliwa dopiero po realizacji projektów twardych, ponieważ projekty miękkie będą wykorzystywać powstałą infrastrukturę.

Synchronizacja efektów oddziaływania projektów rewitalizacyjnych na sytuacje kryzysowe w poszczególnych sferach

Charakter projektu	Nr projektu	Zjawiska społeczne	Zjawiska gospodarcze	Zjawiska środowiskowe	Czynniki przestrzenno-funkcjonalne	Czynniki techniczne
T	1	2019-2022	2019-2022	2019-2022	2019-2022	2017-2019
T	2	2018-2022	2018-2022	2018-2022	2018-2022	2018-2019
T	3			2017-2022		
M	4	2017-2022	2017-2022			
M	5	2017-2022	2017-2022			
M	6	2017-2022	2017-2022		2017-2022	
T	7	2020-2022			2018-2022	2018-2020
M	8	2017-2022			2017-2022	
M	9	2017-2022	2017-2022		2017-2022	
M	10	2017-2022		2017-2019	2017-2019	2017-2019
M	11	2017-2022	2017-2022	2017-2022	2017-2022	2017-2022

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne: T – projekty twarde (infrastrukturalne), M – projekty miękkie (nieinfrastrukturalne).

8. Indykatywne ramy finansowe

Źródłem finansowania działań zaplanowanych w Programie będą przede wszystkim środki publiczne pochodzące od instytucji różnych szczebli: rządowego, wojewódzkiego i lokalnego. Osiągnięcie zaplanowanych zamierzeń będzie wymagać także środków prywatnych poprzez wkład do projektów współfinansowanych ze środków publicznych.

Do potencjalnych źródeł finansowania działań zawartych w Programie należą:

- środki własne gminy,
- środki prywatne mieszkańców gminy,
- środki prywatne inwestorów,
- środki pozyskane od sponsorów,
- środki budżetu państwa,
- środki budżetu województwa na realizację programów sektorowych,
- środki funduszy celowych,
- środki z budżetu UE: EFRR, EFS, programów operacyjnych: RPO WP, EWT, PROW, PO IŚ, PO WER, PO IR,
- środki z NFOŚiGW, WFOŚiGW,
- środki z Lokalnej Grupy Działania,
- europejskie programy wspólnotowe,
- inne środki zagraniczne,
- i inne.

Plan finansowy obejmuje propozycję źródeł finansowania wybraną na podstawie oceny dostępności i możliwości wykorzystania tych źródeł oraz charakteru projektów składających się na Program. Na kolejność realizacji wskazanych przedsięwzięć będą mieć wpływ terminy aplikowania i rozstrzygnięć konkursów w ramach programów operacyjnych i innych konkursów, czy też możliwości pozyskania inwestorów prywatnych.

Szczegółowy plan finansowy w zakresie zadań inwestycyjnych przedstawione zostało w poniższym zestawieniu.

Całkowity koszt realizacji Programu w latach 2017 – 2022 wynosi 16 700 tys. zł, z czego: 44,91% ma pochodzić z EFRR (7 500 tys. zł), 27,57% z EFS (4605 tys. zł), 3,29% środki prywatne i inne krajowe (550 tys. zł) oraz 24,44% z budżetu gminy (4 045 tys. zł).

Szczegółowy plan finansowy

Lp.	Cel/ nazwa projektu	Podmiot realizujący	Miejsce realizacji	Okres realizacji	Szacunkowy koszt	EFRR %	EFRR tys. zł	EFS %	EFS tys. zł	Inne (krajowe, prywatne, NGO) %	Inne (krajowe, prywatne, NGO) [tys. zł]	Gmina [%]	Gmina [tys. zł]	Sposób finansowania
					[tys. zł]									
Cel 1. Wzrost atrakcyjności gospodarczej														
Kierunek 1.1. Podniesienie atrakcyjności przestrzeni miejskiej														
1	Rewitalizacja Rynku 11 Listopada	Gmina Choroszcz	OR	2017-2019	5000	50,00%	2500	0,00%	0	0,00%	0	50,00%	2500	RPO WP, LGD
2	Rewitalizacja pl. Brodowicza w Choroszczy	Gmina Choroszcz	OR	2018-2019	2500	80,00%	2000	0,00%	0	0,00%	0	20,00%	500	RPO WP
3	Program wsparcia wymiany pokryć azbestowych	Gmina Choroszcz	OR	2017-2022	500	80,00%	400	0,00%	0	20,00%	100	0,00%	0	WFOŚ, NFOŚ, prywatne

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY CHOROSZCZ

Lp.	Cel/ nazwa projektu	Podmiot realizujący	Miejsce realizacji	Okres realizacji	Szacunkowy koszt	EFRR %	EFRR tys. zł	EFS %	EFS tys. zł	Inne (krajowe, prywatne, NGO) %	Inne (krajowe, prywatne, NGO) [tys. zł]	Gmina [%]	Gmina [tys. zł]	Sposób finansowania
					[tys. zł]									
Kierunek 1.2. Rozwój przedsiębiorczości i kreatywności														
4	Promocja przedsiębiorczości	Gmina Choroszcz, M-GOPS, M-GCKiS	OR	2017-2022	2000	10,00%	200	70,00%	1400	15,00%	300	5,00%	100	EWT, POWER, PO PW, prywatne/ NGO
5	Promocja rozwoju rolnictwa ekologicznego i agroturystyki	Gmina Choroszcz	OR	2017-2022	500	0,00%	0	70,00%	350	30,00%	150	0,00%	0	EWT, PROW, POWER, PO PW, prywatne/ NGO
6	Kreatywni potencjałem gminy	Gmina Choroszcz, M-GOPS, M-GCKiS	OR	2017-2022	500	0,00%	0	90,00%	450	0,00%	0	10,00%	50	EWT, POWER, PO PW, prywatne/ NGO
Cel 2. Włączenie i aktywizacja społeczna														
Kierunek 2.1. Poprawa dostępności do usług kultury i rekreacji														
7	Modernizacja i wyposażenie szkolnych i publicznych obiektów sportowych	Gmina Choroszcz, M-GCKiS	OR	2018-2020	3000	80,00%	2400	15,00%	450	0,00%	0	5,00%	150	EWT, POWER, TS, LGD
8	Rozwój oferty zajęć sportowo-rekreacyjnych	Gmina Choroszcz, M-GOPS, M-GCKiS, NGO	OR	2018-2022	500	0,00%	0	95,00%	475	0,00%	0	5,00%	25	EWT, POWER, LGD, NGO, prywatne

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY CHOROSZCZ

Lp.	Cel/ nazwa projektu	Podmiot realizujący	Miejsce realizacji	Okres realizacji	Szacunkowy koszt	EFRR %	EFRR tys. zł	EFS %	EFS tys. zł	Inne (krajowe, prywatne, NGO) %	Inne (krajowe, prywatne, NGO) [tys. zł]	Gmina [%]	Gmina [tys. zł]	Sposób finansowania
					[tys. zł]									
Kierunek 2.2. Wzrost integracji społecznej														
9	Integracja przez kulturę	Gmina Choroszcz, M-GOPS, M-GCKiS	OR	2017-2022	2000	0,00%	0	70,00%	1400	0,00%	0	30,00%	600	RPO WP, EWT, LGD, POWER, NGO
10	Realizacja programu „Korzenie dziedzictwa”	Gmina Choroszcz, M-GOPS, M-GCKiS	OR	2017-2022	100	0,00%	0	80,00%	80	0,00%	0	20,00%	20	RPO WP, POWER, LGD, EWT/ NGO
11	Instytucjonalizacja współpracy i integracji w gminie	Gmina Choroszcz	OR	2017-2022	100	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	100,00%	100	-
-	RAZEM	-	-	2017-2022	16700	44,91%	7500	27,57%	4605	3,29%	550	24,22%	4045	-

9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności

9.1. Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenna oznacza konieczność wzięcia pod uwagę podczas tworzenia i realizacji programu rewitalizacji wzajemnych powiązań pomiędzy projektami i przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi zarówno realizowanymi na obszarze rewitalizacji, jak i znajdujących się poza nim, ale oddziałujących na obszar rewitalizacji.

W analizowanym Programie ujęto projekty realizowane na obszarze rewitalizacji, jak i znajdujących się poza nim, ale oddziałujących na obszar rewitalizacji. Projekty dopełniają się przestrzennie, zaproponowano bowiem zarówno projekty horyzontalne, jak i punktowe, ale oddziałujące na cały obszar rewitalizacji, jak i projekty punktowe ale rozproszone po całym obszarze rewitalizacji i poza nim. Zapewnia to, iż projekty dopełniają się przestrzennie i nie dojdzie do przenoszenia problemów na inne obszary, a dodatkowo osiągnięty zostanie efekt synergii.

Szczegółowo opisano powyższe zagadnienia w rozdz. 7.

9.2. Komplementarność problemowa

Komplementarność problemowa oznacza konieczność realizacji projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie dopełniały tematycznie, sprawiając, że program rewitalizacji będzie oddziałował na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym, środowiskowym).

Analiza wyników delimitacji i zjawisk niepożądanych zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji oraz skala i rodzaj kierunków działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w rozdz. 7 wskazują na to, że zaplanowane projekty zostały zaplanowane we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym, środowiskowym). W rozdziale zaprezentowano wpływ poszczególnych przedsięwzięć na zjawiska kryzysowe we wszystkich sferach.

W rozdziale 6 określono pożądany stan (wizję) do którego doprowadzić obszar ma realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Urzeczywistnieniem wizji są cele, określono dwa cele programu i dobrano adekwatne do nich wskaźniki realizacji programu. Szczegółowo opisano zagadnienie w rozdz. 12.3

9.3. Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna oznacza konieczność takiego zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność

procedur. W tym celu niezbędne jest osadzenie systemu zarządzania programem rewitalizacji w przyjętym przez daną gminę systemie zarządzania w ogóle.

W rozdziale 11 opisano system wdrażania programu, wskazano osadzenie procesu rewitalizacji w systemie zarządzania gminą, w rozdziale 12 scharakteryzowano system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu oraz system monitorowania i oceny skuteczności działań.

9.4. Komplementarność międzyokresowa

W poprzedniej perspektywie finansowej, w RPOWP 2007-2013 oraz w ramach innych programów brak było działań skierowanych bezpośrednio na działania rewitalizacyjne. Mimo to projekty rewitalizacyjne były realizowane przez gminę, ponieważ definicja projektów rewitalizacyjnych pozwala uznać za takie szereg inwestycji o charakterze infrastrukturalnym i „miękkim” realizowane w oparciu o dokumenty strategiczne gminy, które zapewniają iż mamy do czynienia z procesem wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki.

Poniżej zaprezentowano wybrane przykłady projektów o charakterze rewitalizacyjnym zrealizowane przez Gminę Choroszcz.

Nr	Tytuł projektu	Tytuł programu oraz numer działania	Kwota dofinansowania	Wydatki ogółem	Rok rozpoczęcia realizacji projektu	Rok zakończenia realizacji projektu
1	Indywidualizacja procesu nauczania w Gminie Choroszcz	Działanie 9.1.2 Program Operacyjny Kapitał Ludzki	151 130,30	151 130,30	2013	2016
2	Narwiański Internet Równych Szans	Działanie 8.3 program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka	480 000,00	507 552,00	2012	2014
3	Poznaję, Rozumiem, Wiem	Działanie 9.1.2 Program Operacyjny Kapitał Ludzki	349 556,40	388 396,00	2014	2014
4.	Jutro może być inaczej	Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet VII Promocja integracji społecznej, Poddziałanie 7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej.	407 680,20	460 961,65	2009	2014
5.	Lepiej w grupie niż w chałupie	Program Operacyjny Kapitał Ludzki	1 443 608,32	1 520 108,32	2010	2014
6	Modernizacja Przedszkola Samorządowego w Choroszczy	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego, Oś VI, Działanie 6.1	150 595,95	193307,54	2008	2010

9.5. Komplementarność źródeł finansowania

Komplementarność źródeł finansowania, w kontekście polityki spójności 2014-2020, oznacza, że projekty rewitalizacyjne, wynikające z programu rewitalizacji opierają się na konieczności umiejętnego uzupełniania i łączenia wsparcia ze środków Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania.

W rozdziale 8. Indykatywne ramy finansowe wskazano liczne źródła finansowania projektów rewitalizacyjnych (środki programów operacyjnych, środki polityk i instrumentów krajowych, prywatne i publiczne źródła finansowania) w celu realizacji zasady dodatkowości środków UE.

Jednocześnie wskazuje się, że zgodnie z prawem nie jest możliwe podwójne finansowanie projektów i gmina nie zamierza planować takich działań. Nie istnieje ryzyko podwójnego dofinansowania.

W rozdziale 7 zaprezentowano synergii i powiązania wzajemne pomiędzy projektami ze wskazaniem relacji pomiędzy projektami infrastrukturalnymi („twardymi”) finansowanymi głównie z EFRR oraz projektami nieinfrastrukturalnymi („miękkimi”) finansowanymi głównie z EFS.

9.6. Kompleksowość programu rewitalizacji

Kompleksowość programu rewitalizacji dotyczy kilku zagadnień:

- uwzględnienia projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych ze środków EFRR, EFS, FS oraz innych publicznych lub prywatnych,
- uwzględnienia aspektu gospodarczego lub przestrzenno-funkcjonalnego lub technicznego lub środowiskowego związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem,
- powiązania i synergii projektów rewitalizacyjnych oraz synchronizacji efektów ich oddziaływania na sytuację kryzysową.

Uwzględniono projekty rewitalizacyjne współfinansowane ze środków EFRR, EFS, FS oraz innych publicznych lub prywatnych, zaprezentowano je dosyć szczegółowo w rozdziale 8, ze wskazaniem nawet stosownych programów operacyjnych.

W rozdziale 7 zaprezentowano synergię i powiązania wzajemne pomiędzy projektami ze wskazaniem relacji pomiędzy projektami infrastrukturalnymi („twardymi”) finansowanymi głównie z EFRR oraz projektami nieinfrastrukturalnymi („miękkimi”) finansowanymi głównie z EFS.

W programie uwzględniono wszystkie sfery i aspekty, opisano w rozdziale 7 powiązania projektów rewitalizacyjnych i ich wpływ na poszczególne zjawiska kryzysowe we wszystkich sferach. Wskazano także wpływ projektów na zjawiska kryzysowe w różnych okresach realizacji programu, zapewniając w ten sposób synchronizację działań.

9.7. Koncentracja działań rewitalizacyjnych

Jednostka delimitacyjna objęta obszarem rewitalizacji - obszar Choroszcz 1, zajmuje 53 ha, co stanowi ok. 0,34% powierzchni gminy oraz jest zamieszkały przez 1 688 osoby, co stanowi 11,57% mieszkańców gminy.

Program rewitalizacji wskazuje zasięgi przestrzenne obszarów rewitalizacji tj. określa w oparciu o diagnozę i identyfikację potrzeb rewitalizacyjnych, terytoria najbardziej wymagających wsparcia. Zasięgi przestrzenne obszarów rewitalizacji (OR) i obszarów zdegradowanych (OZ) zostały zaprezentowane na mapach, umożliwiających identyfikację terenów na poziomie podziału geodezyjnego.

Program rewitalizacji dotyczy terenów o istotnym znaczeniu dla rozwoju gminy, obejmujących część zdiagnozowanego obszaru zdegradowanego i dotkniętych szczególną koncentracją problemów i negatywnych zjawisk kryzysowych. Logika procesu rewitalizacji wykorzystuje potencjały zdiagnozowane na terenie OR.

10. Mechanizmy włączenia interesariuszy

W trakcie procesu włączania (współdecydowania) mieszkańców i innych interesariuszy w prace nad opracowywaniem Programu Rewitalizacji wykorzystano różnorodne formy partycypacji społecznej, których zastosowanie spełniło wymóg skuteczności i adekwatności w kontekście aktywnego uczestnictwa jak najszerszej liczby odbiorców. Z grona licznych narzędzi i technik partycypacyjnych wykorzystano: badania ankietowe, składanie wniosków (fiszki projektowe), formularze, otwarte spotkania, konsultacje, inne. Proces włączania posiada trzy etapy.

ETAP I

Kampania informacyjna dotycząca rewitalizacji, zaproszenie do udziału w konsultacjach, badaniach i spotkaniach. Informacje umieszczono i dystrybuowano następującymi kanałami informacyjnymi:

- strona internetowa gminy,
- strona internetowa Biuletynu Informacji Publicznej,
- tablica ogłoszeń zlokalizowana w Urzędzie Miejskim (sposób zwyczajowo przyjęty).

Pierwszy etap obejmował:

- badania ankietowe mieszkańców gminy, w tym liderów społecznych, dotyczące diagnozy zjawisk kryzysowych (razem 120 ankiet): osoby prywatne, przedsiębiorcy, liderzy społeczni,
- badania ankietowe mieszkańców i liderów społecznych dotyczące składania propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych (fiszki były elementem ankiety),
- zbieranie wypełnionych formularzy ankiet i fiszek drogą korespondencyjną,
- organizacja spotkania otwartego z interesariuszami,
- spotkania zespołu roboczego ds. rewitalizacji.

Ankietowani oceniali negatywne zjawiska w obrębie czynników, w skali od 0 do 3, gdzie 0 oznacza, że zjawisko nie występuje, 1 – zjawisko występuje z małą intensywnością (mały problem), 2 – zjawisko występuje ze średnią intensywnością, 3 – zjawisko występuje z dużą intensywnością - (duży problem). Ankiety zostały przeprowadzone we wszystkich jednostkach delimitacyjnych. Przy czym na potrzeby delimitacji obszarów nie wykorzystano wyników badań ankietowych. Wykorzystano je tylko na potrzeby pogłębionej analizy obszaru rewitalizacji. Wykorzystano zatem tylko tę część ankiet, która dotyczyła wyznaczonego obszaru rewitalizacji.

W ramach prac nad dokumentem powołano Zespół Roboczy ds. Rewitalizacji. W skład Zespołu weszli reprezentanci Urzędu Miejskiego, M-GOPS, M-GCKiS, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców.

ETAP II

Po opracowaniu projektu Program został udostępniony na stronach gminy i BIP. Interesariusze mieli możliwość zgłaszania uwag, korekt i opinii. Zostały zaprezentowane formy konsultacji oraz wzory formularzy zgłaszania uwag.

Grupy interesariuszy zostały powiadomione o możliwości zgłaszania uwag do projektu dokumentu. Informacja wraz z formularzem zgłaszania uwag była udostępniona na stronie internetowej gminy oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Niezwłocznie po zakończeniu konsultacji społecznych sporządzono Raport podsumowujący z konsultacji społecznych. Szczegóły dotyczące tego etapu znajdują się w odrębnym dokumencie – Raporcie z konsultacji.

Etap zakończył się podjęciem Uchwały Rady Miejskiej w sprawie przyjęcia Programu Rewitalizacji.

ETAP III

Najważniejszym etapem jest wdrażanie Programu. Udział interesariuszy w procesie tworzenia Programu nie kończy się wraz z przyjęciem dokumentu uchwałą Rady Miejskiej. Ważne jest, aby na etapie realizacji Programu zapewnić interesariuszom aktywny udział w konsultacjach projektów i ocenę stopnia wdrażania Programu .

W związku z tym, uwzględniając sposób monitorowania i ewaluacji Programu rewitalizacji, po upływie 2 lat od przyjęcia Programu zaleca się ogłoszenie konsultacji społecznych w formie zbierania wypełnionych formularzy dotyczących realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w Programie. Informacja o tym będzie umieszczona i dystrybuowana następującymi kanałami informacyjnymi:

- strona internetowa gminy,
- strona internetowa Biuletynu Informacji Publicznej,
- tablica ogłoszeń zlokalizowana w Urzędzie Miejskim (sposób zwyczajowo przyjęty).

Formularze będą udostępnione w postaci elektronicznej i w formie drukowanej.

Stała współpraca z interesariuszami pozwoli systematycznie monitorować sytuację społeczno-gospodarczą, tak aby w razie potrzeby możliwa była aktualizacja zapisów Programu.

Na etapie ewaluacji Programu zaleca się przeprowadzenie co najmniej badań ankietowych w formie zbliżonej do badań wykonanych na etapie przygotowania Programu:

- badania ankietowe mieszkańców gminy i liderów społecznych dotyczące diagnozy zjawisk kryzysowych,

- badania ankietowe mieszkańców i liderów społecznych dotyczące satysfakcji ze zrealizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- zbieranie wypełnionych formularzy drogą korespondencyjną,
- organizacja spotkania otwartego z interesariuszami.

Badania przeprowadzone na etapie ewaluacji metodami analogicznymi do etapu diagnostycznego pozwolą osiągnąć porównywalność wyników i faktyczną ocenę realizacji Programu.

11. System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji

System wdrażania Programu Rewitalizacji jest kluczowym elementem procesu rewitalizacji, powinien być oparty na zasadzie partycypacji oraz partnerstwa interesariuszy całego procesu.

Proces wdrażania ma na celu wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszaru wskazanego do rewitalizacji, za pomocą odpowiedniego sterowania różnymi działaniami.

Dla powodzenia wdrożenia programu rewitalizacji należy przyjąć tzw. zasadę partnerstwa, czyli współpracę poszczególnych aktorów rozwoju (instytucji samorządowych, organizacji społecznych, przedstawicieli mieszkańców, przedsiębiorców) oraz zasadę partycypacji społecznej, czyli prowadzenie dialogu społecznego pomiędzy różnymi podmiotami na terenie gminy, w zakresie wdrażania programu rewitalizacji.

Operatorem rewitalizacji, głównym inicjatorem całego procesu i koordynatorem działań jest Gmina Choroszcz. Podmiotem odpowiedzialnym za proces realizacji zapisów dokumentu jest Urząd Miejski w Choroszczy. Nadzór z ramienia samorządu prowadzi będzie Burmistrz Choroszczy.

Burmistrz Miasta

Burmistrz ma za zadanie bieżący nadzór nad realizacją Programu Rewitalizacji oraz inicjowanie ewentualnych korekt Programu. Ponadto istotnym zadaniem Burmistrza będzie zapewnienie środków na realizację poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (środki finansowe wewnętrzne, zewnętrzne). W razie konieczności Burmistrz będzie podejmował decyzje o inicjowaniu naniesienia zmian/aktualizacji Programu Rewitalizacji.

Urząd Miejski

Organem przyjmującym Program Rewitalizacji w formie uchwały, nadzorującym jego realizację oraz osiągnięte efekty jest Rada Miejska. Realizacja założeń programu leży w gestii władz samorządowych.

Urząd Miejski koordynuje przygotowanie i opiniowanie projektów uchwał Rady Miejskiej i zarządzeń. Realizacja projektów zostanie powierzona poszczególnym jednostkom organizacyjnym samorządu według ich kompetencji. W szczególności w realizację Programu zostaną zaangażowane Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Miejsko-Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszczy. Istotne znaczenie będzie miał także udział odpowiednich komórek w Urzędzie Miejskim.

Urząd Miejski dysponuje odpowiednim personelem do wykonania swoich zadań oraz jest w stanie dotrzeć do partnerów procesu rewitalizacji i posiada realne możliwości wpływu na sytuację na obszarach zdegradowanych. Wszystkie koszty zarządzania, które pojawią się w trakcie wdrażania Programu Rewitalizacji pokryte zostaną z budżetu Gminy Choroszcz.

Zespół Roboczy ds. Rewitalizacji

W ramach prac nad dokumentem oraz w celu monitorowania i ewaluacji Programu został powołany Zespół Roboczy ds. Rewitalizacji.

Zespół projektowy odpowiedzialny będzie za przygotowanie i wdrażanie oraz monitoring i ewaluację Programu Rewitalizacji.

W skład Zespołu weszli reprezentanci Urzędu Miejskiego, M-GOPS, M-GCKiS, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców.

12. System monitoringu i oceny skuteczności działań

12.1. Monitoring

Proces realizacji Programu będzie monitorowany i oceniany przez Zespół Roboczy ds. Rewitalizacji oraz wszystkich interesariuszy.

Monitorowanie ma na celu:

- stworzenie systemu aktualizowania wiedzy o sytuacji gminy,
- ocenę stopnia realizacji działań założonych w Programie,
- weryfikację zgodności osiągniętych celów z założeniami,
- systematyczne monitorowanie zewnętrznych źródeł wsparcia dla realizacji programów i projektów,
- korygowanie działań, w sytuacji gdy nie przynoszą one zamierzonych efektów lub w sytuacji wystąpienia zmian uniemożliwiających lub utrudniających ich realizację,
- wcześniejszą diagnozę trudności mogących mieć wpływ na realizację inwestycji, zwłaszcza terminowości ich zakończenia.

Podstawowy monitoring realizacji Programu będzie odbywał się na poziomie operacyjnym, każdego roku, poprzez opis stanu realizacji zaplanowanych przedsięwzięć dla każdego z kierunków działań i celów, z podaniem informacji: co wykonano, w jaki sposób uwzględniono przy realizacji każdego z zadań opinię interesariuszy, jakie są/były problemy realizacyjne.

Roczny raport monitoringowy powinien powstać do końca marca każdego roku.

W każdym roku Burmistrz w postaci zarządzenia powoła Zespół Monitoringowy w skład którego wejdzie Zespół Roboczy ds. Rewitalizacji lub inni reprezentanci interesariuszy: organizacji pozarządowych, biznesu, lokalni liderzy społeczni.

Po upływie 2 lat od przyjęcia Programu zaleca się ogłoszenie konsultacji społecznych w formie zbierania wypełnionych formularzy dotyczących realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w Programie. Informacja o tym będzie umieszczona i dystrybuowana następującymi kanałami informacyjnymi:

- strona internetowa gminy,
- strona internetowa Biuletynu Informacji Publicznej,
- tablica ogłoszeń zlokalizowana w Urzędzie Miejskim (sposób zwyczajowo przyjęty).

Formularze będą udostępnione w postaci elektronicznej i w formie drukowanej.

Stała współpraca z interesariuszami pozwoli systematycznie monitorować sytuację społeczno-gospodarczą, tak aby w razie potrzeby możliwa była aktualizacja zapisów Programu.

12.2. System wprowadzania modyfikacji

Jeśli na etapie monitoringu zostaną ujawnione potrzeby modyfikacji Programu, zostaną na wniosek Burmistrza, interesariuszy, radnych, wprowadzane pod obrady Rady Miejskiej. Dotyczy to niedużych zmian, np. zmiany pojedynczych przedsięwzięć, ich zakresu, itp. Ocena tego czy zmiany są istotne czy też nie, pozostaje w gestii Burmistrza.

W przypadku istotnych zmian, np. modyfikacji kilku projektów jednocześnie, zmiany celów lub kierunków działań, Burmistrz zarządzi przystąpienie do zmian w Programie rewitalizacji, co zostanie opublikowane na stronie internetowej gminy oraz w Biuletynie Informacji Publicznej. Wówczas konieczne będą szerokie konsultacje, takie jak przy opracowywaniu Programu.

12.3. Ewaluacja

Ewaluacja dotyczy realizacji programu rewitalizacji oraz jego wpływu na wszelkie dziedziny życia społeczno-gospodarczego. Ewaluację należy zrealizować w roku 2020 oraz 2023. Ewaluacja w roku 2020 ma za zadanie stwierdzić czy Program spełnia oczekiwania i realizuje założone wskaźniki. Jeśli nie Wójt Gminy podejmie zadanie modyfikacji Programu.

Ewaluacja główna będzie wykonana do końca czerwca 2023 roku. Burmistrz w postaci zarządzenia powoła Zespół Ewaluacyjny w skład którego wejdzie Zespół Roboczy ds. Rewitalizacji oraz reprezentanci interesariuszy: organizacji pozarządowych, biznesu, lokalni liderzy społeczni.

Na etapie ewaluacji Programu zaleca się przeprowadzenie analiz i badań w formie zbliżonej do badań wykonanych na etapie przygotowania Programu:

- badania ankietowe mieszkańców gminy dotyczące diagnozy zjawisk kryzysowych,
- badania ankietowe mieszkańców dotyczące satysfakcji ze zrealizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- zbieranie wypełnionych formularzy drogą korespondencyjną,
- organizacja spotkania otwartego z interesariuszami,
- zastosowanie takich samych metod i wskaźników jak przy delimitacji i określaniu wskaźników Programu.

Badania przeprowadzone na etapie ewaluacji metodami analogicznymi do etapu diagnostycznego pozwolą osiągnąć porównywalność wyników i faktyczną ocenę realizacji Programu.

Porównanie i ocena realizacji celów głównych Programu wg wybranych wskaźników rezultatu wskazuje na kilka podstawowych wskaźników, których źródłami jest statystyka publiczna lub dane z gminy i innych organów, i które stanowią dobre mierniki realizacji Programu. Wybrane poniżej mierniki (wskaźniki) są **tymi samymi wskaźnikami**, których użyto do **delimitacji gminy**.

Wskaźniki realizacji Programu

Nazwa wskaźnika i jednostka	Definicja wskaźnika	Wartość aktualna	Wartość docelowa w roku 2022
SFERA SPOŁECZNA			
Poziom bezrobocia [os/100 Mk]	Liczba osób, którym udzielono wsparcia z MGOPS z tytułu bezrobocia na 100 mieszkańców OR. Źródło danych – dane z MGOPS.	3,79	3,03
Poziom ubóstwa [szt./100 Mk]	Liczba osób korzystających z pomocy z MGOPS ze względu na problem ubóstwa, w przeliczeniu na 100 mieszkańców OR. Źródło danych – dane z MGOPS.	2,81	2,53
Wskaźnik uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym [liczba uczestników/ liczba Mk]	Liczba uczestników imprez kulturalnych z OR Źródło danych – dane z Urzędu Miejskiego.	0,81	1,00
Liczba korzystających z MGOPS (pomoc społeczna) [osoby/100Mk]	Liczba osób korzystających ze wsparcia MGOPS na OR ze względu na problemy inne niż bezrobocie, ubóstwo, alkoholizm, czy narkomania. Źródło danych – dane z MGOPS.	7,64	6,88
Frekwencja wyborcza [%]	Frekwencja wyborcza w ostatnich wyborach parlamentarnych na OR Źródło danych – dane z CKW.	53,8%	59,0%
Liczba organizacji pozarządowych [szt.]	Liczba organizacji pozarządowych na OR Źródło danych – dane z KRS.	10	11
SFERA GOSPODARCZA			
Liczba firm [szt./100 Mk]	Liczba firm wg CEIDG oraz KRS na 100 mieszkańców na OR. Źródło danych – dane z CEIDG oraz KRS.	5,33	5,86
SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA			
Dostępność obiektów kultury w najbliższym otoczeniu [szt./100 mieszkańców]	Liczba obiektów kultury w najbliższym otoczeniu (sołectwo i sołectwa sąsiednie) na 100 mieszkańców OR Źródło danych – dane z Urzędu Miejskiego.	0,12	0,24
Dostępność obiektów edukacji w najbliższym otoczeniu [szt./100 mieszkańców]	Liczba obiektów edukacji w najbliższym otoczeniu (sołectwo i sołectwa sąsiednie) na 100 mieszkańców OR Źródło danych – dane z Urzędu Miejskiego.	0,24	0,24

Zjawiska przestrzenno-funkcjonalne wg Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa [szt./100 ha]	Liczba zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych wg Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa: niewłaściwa infrastruktura drogowa, zła organizacja ruchu, dzikie wysypiska, dzikie kąpieliska, niestrzeżone przejazdy kolejowe i przejścia przez tory, nieprawidłowe parkowanie, przekraczanie prędkości na 100 ha powierzchni. Źródło danych – dane z Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa.	55,13	44,10
SFERA ŚRODOWISKOWA			
Liczba działek z azbestem na 100 ha [szt/ 100 ha]	Liczba działek z azbestem na 100 ha [szt/ 100 ha] Źródło danych – dane z Urzędu Miejskiego + baza azbestowa..	22,81	11,41
SFERA TECHNICZNA			
Liczba budynków z oceną techniczną poniżej 4,0 [szt.]	Liczba budynków z oceną techniczną poniżej 4,0 [szt.] – poniżej poziomu zadowalającego wg najnowszych przeglądów technicznych dokonywanych w gminie. Źródło danych – dane z Urzędu Miejskiego	4	3
Liczba obiektów zabytkowych [szt.]	Liczba obiektów zabytkowych wymagających interwencji [szt.] na OR Źródło danych – dane z Urzędu Miejskiego	5	4

Cel 1. Wzrost atrakcyjności gospodarczej

- Poziom bezrobocia [os/ 100 Mk],
- Liczba firm [szt./ 100 Mk],
- Liczba budynków z oceną techniczną poniżej 4,0 [szt.],
- Liczba obiektów zabytkowych wymagających interwencji [szt.],
- Liczba działek z azbestem na 100 ha [szt/ 100 ha]
- Zjawiska przestrzenno-funkcjonalne wg Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa [szt./100 ha]

Cel 2. Włączenie i aktywizacja społeczna

- Dostępność obiektów kultury w najbliższym otoczeniu [szt./100 mieszkańców],
- Dostępność obiektów edukacji w najbliższym otoczeniu [szt./100 mieszkańców],
- Poziom ubóstwa [szt./ 100 Mk],
- Frekwencja wyborcza [%],
- Liczba organizacji pozarządowych [szt.],
- Liczba korzystających z MGOPS (pomoc społeczna) [osoby/ 100Mk],
- Wskaźnik uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym [liczba uczestników/ liczba Mk].

Obok porównania realizacji wskaźników z założeniami, zaleca się przeprowadzenie analizy danych z badań oraz z innych źródeł wg takiego samego modelu analizy jak na etapie przygotowania Programu przy wyznaczaniu zjawisk kryzysowych na potrzeby delimitacji obszarów.

Ocena zjawisk na etapie wyznaczania obszaru rewitalizacji pozwoliła na określenie wskaźników w różnych sferach, wg jednostek delimitacyjnych. W celu oceny realizacji Programu nie wystarczy bowiem ocenić tylko zjawiska na obszarze rewitalizacji, ale konieczne jest także odniesienie do wszystkich jednostek delimitacyjnych. Wynika to z tego, że istnieje konieczność sprawdzenia czy ogólna sytuacja w gminie nie ulega pogorszeniu/ poprawie, ma to bowiem kluczowe znaczenie dla oceny działań na obszarze rewitalizacji. Takie podejście umożliwi także ocenę tego, czy nie doszło do przenoszenia problemów i zjawisk niepożądanych na inne obszary.

Zatem po realizacji projektu, poza określeniem wartości wskaźników i porównaniem z założonymi wartościami, należy dokonać charakterystyki zjawisk w całej gminie wg w/w wskaźników. Tylko wówczas możliwa będzie wiarygodna ocena Programu, może bowiem dojść do sytuacji w której np. bezrobocie spadnie o 10% w całej gminie, wówczas jeśli spadnie na OR o 5% to nie będzie to sukces, tylko porażka Programu. Jeśli jednak bezrobocie w całej gminie wzrośnie np. o 10%, wówczas spadek na OR o 5% będzie sukcesem Programu.

13. Zgodność z dokumentami strategicznymi

Program Rewitalizacji odnosząc się w swych założeniach do określonych problemów społecznych mieszkańców na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, realizuje założenia innych dokumentów strategicznych i planistycznych na szczeblu lokalnym (stanowiące istotny element całościowej wizji rozwoju gminy), a także założenia dokumentów realizujących działania w przedmiotowym obszarze na szczeblu europejskim, krajowym, regionalnym.

Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Strategia Europa 2020 zakłada fundamentalny cel reform, jakim jest przyspieszenie wzrostu gospodarczego i zwiększenie zatrudnienia w Unii Europejskiej. Program Rewitalizacji wpisuje się w Priorytet III. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Ponadto Program Rewitalizacji wpływa na osiągnięcie 3 z 5 celów głównych:

- Cel 1 Osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75% wśród kobiet i mężczyzn w wieku 20–64 lata.
- Cel 4 Podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza poprzez dążenie do zmniejszenia odsetka osób zbyt wcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz poprzez zwiększenie do co najmniej 40% osób w wieku 30–34 lat mających wykształcenie wyższe lub równoważne.
- Cel 5 Wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza przez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego co najmniej 20 mln obywateli.

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”- jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusz rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, a także kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju. Celem głównym przedstawionym w dokumencie jest poprawa jakości życia Polaków. Program Rewitalizacji wpisuje się w następujące cele strategii:

- Obszar Konkurencyjności i innowacyjności gospodarki: Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna: Cel 3 Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki.
- Kapitał Ludzki: Cel 6 Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”.
- Obszar Równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski: Rozwój regionalny: Cel 8 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 jest elementem zarządzania rozwojem kraju. Wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe. Program Rewitalizacji Gminy zgodny jest z zapisami Strategii Rozwoju Kraju 2020 w następujących obszarach strategicznych:

- 1) **Obszar strategiczny: Sprawne i efektywne państwo:**
 - ✓ Cel 3 Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywateli, kierunek interwencji: rozwój kapitału społecznego. Obszar strategiczny: Konkurencyjna gospodarka,
 - ✓ Cel 4 Rozwój kapitału ludzkiego, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności zawodowej oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego.
- 2) **Obszar strategiczny: Spójność społeczna i terytorialna:**
 1. Cel 1 Integracja społeczna, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030), przyjęta przez rząd w grudniu 2011 r., jest najważniejszym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. Program Rewitalizacji wpisuje się w następujące cele:

Cel strategiczny: Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.

Kierunek działań polityki przestrzennej: Wspomaganie spójności w specyficznych obszarach problemowych. Działanie: Restrukturyzacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych i miast.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, przyjęta przez Radę Ministrów 13 lipca 2010 roku, jest dokumentem określającym cele i sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw, w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego, w tym wobec obszarów wiejskich

i miejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu.

Dokument Programu Rewitalizacji wpisuje się w następujące cele Krajowej Strategii:

Cel główny: Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.

Cel 2 Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”).

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 określa zasady, obszary i kierunki interwencji polityki rozwoju regionu w horyzoncie czasowym. Planowanie strategiczne jest niezbędnym narzędziem w zarządzaniu rozwojem każdego regionu. Działania wpisane w Programie Rewitalizacji są zgodne z następującymi kierunkami i celami zapisanymi w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego:

- I. Wzrost przedsiębiorczości i konkurencyjności gospodarki
 - Cel operacyjny 1.1: Rozwój przedsiębiorczości;
 - Cel operacyjny 1.3. Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców regionu;
- II. Wzrost jakości życia mieszkańców
 - Cel operacyjny 3.1. Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych;
 - Cel operacyjny 3.3. Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 jest jednym z narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020.

Stanowi jednocześnie instrument realizacji Umowy Partnerstwa, która określa strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych, tj. polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa w Polsce w latach 2014-2020. Tym samym Program przyczynia się do realizacji celów Strategii Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz krajowych dokumentów strategicznych.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 jest programem dwufunduszowym, współfinansowanym z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Obejmuje 32 priorytety inwestycyjne w ramach 9 celów tematycznych, które zostały ujęte w 10 osiach priorytetowych.

Niniejszy dokument wpisuje się w następujące osie priorytetowe i działania:

Os priorytetowa I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu

- Działanie 1.4 Promocja przedsiębiorczości oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa

Oś priorytetowa II: Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa

- Działanie 2.1 Zwiększenie zdolności zatrudnieniowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób poszukujących pracy przy wykorzystaniu aktywnej polityki rynku pracy oraz wspieranie mobilności zasobów pracy.
- Działanie 2.3 Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych.
- Działanie 2.4 Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian.

Oś priorytetowa III: Kompetencje i kwalifikacje

- Działanie 3.2 Kształtowanie i rozwój kompetencji kadr regionu.

Oś priorytetowa VII: Poprawa spójności społecznej

- Działanie 7.1 Rozwój działań aktywnej integracji.
- Działanie 7.2 Rozwój usług społecznych.

Oś priorytetowa VIII: Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej

- Działanie 8.2 Uzupelnienie deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.
- Działanie 8.3 Ochrona dziedzictwa kulturowego.
- Działanie 8.4 Infrastruktura społeczna.
- Działanie 8.5 Rewitalizacja
- Działanie 8.6 Inwestycje na rzecz rozwoju lokalnego.

Oś priorytetowa IX: Rozwój lokalny

- Działanie 9.1 Rewitalizacja społeczna i kształtowanie kapitału społecznego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa jest instrumentem kreacji polityki przestrzennej samorządu województwa odnoszącym odpowiednie ustalenia dokumentów strategicznych, koncepcyjnych, programowych rządowych i samorządowych do przestrzeni województwa. System celów polityki przestrzennej zagospodarowania województwa obejmuje cel strategiczny i 5 celów cząstkowych stanowiących jego rozwinięcie, odniesionych do kluczowych elementów zagospodarowania województwa, w tym jego obszarów funkcjonalnych.

Cel strategiczny: „Zrównoważone zagospodarowanie przestrzeni województwa podlaskiego, sprzyjające rozwojowi społeczno-gospodarczemu, spójności społecznej i terytorialnej, konkurencyjności oraz wykorzystaniu potencjału przyrodniczego, kulturowego i położenia przygranicznego”.

Zapewnienie realizacji celu strategicznego wymaga skupienia działań podmiotów publicznych na wybranych elementach zagospodarowania i wyodrębnionych terytoriach poprzez cele cząstkowe, do których należą:

- 1) Cel 1. Zwiększenie konkurencyjności miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków – wojewódzkiego Białegostoku, subregionalnych Łomży i Suwałk oraz powiatowych w zakresie jakości: infrastruktury funkcji ponadlokalnych publicznych, potencjału gospodarczego, powiązań funkcjonalnych zewnętrznych i struktur przestrzennych zagospodarowania.
- 2) Cel 2. Wzmocnienie spójności województwa w procesie zrównoważonego terytorialnie rozwoju i modernizacji zagospodarowania przestrzennego obszarów wiejskich z wykorzystaniem ich potencjału wewnętrznego, specjalizacji regionalnej i położenia przygranicznego.
- 3) Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej zewnętrznej i wewnętrznej województwa podlaskiego, poprzez rozwój infrastruktury transportowej, ze zmniejszeniem kosztów środowiskowych, oraz telekomunikacyjnej i teleinformatycznej.
- 4) Cel 4. Osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego województwa, w tym sieci ekologicznej, walorów dziedzictwa kulturowego i krajobrazowych oraz racjonalne użytkowanie ich zasobów.
- 5) Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia naturalne i bezpieczeństwa energetycznego oraz zdolności obronnych i ochronnych.

Niniejszy Program Rewitalizacji jest zgodny z celem nr 4 Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego.

Zintegrowana Strategia Rozwoju Gminy Choroszcz na lata 2016-2025

Poniżej zaprezentowano cele główne w/w dokumencie oraz cele niniejszego dokumentu.

Program rewitalizacji wykazuje bardzo dużą zgodność z celami w/w dokumentów.

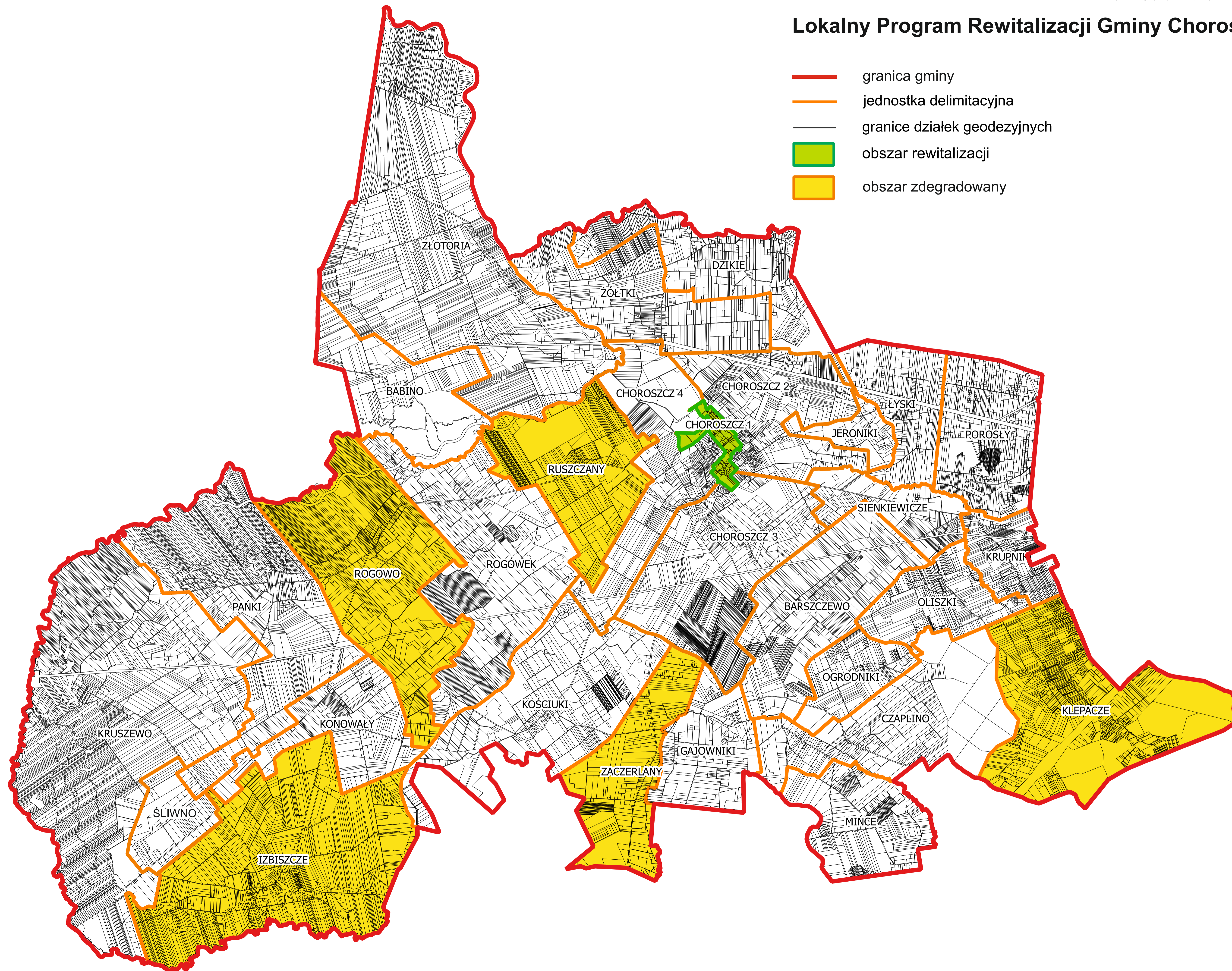
Cele Strategii Rozwoju Gminy Choroszcz na lata 2016-2025	Cele i kierunki działań Programu Rewitalizacji
Wzrost atrakcyjności gospodarczej gminy Choroszcz	Cel 1. Wzrost atrakcyjności gospodarczej Kierunek 1.1. Podniesienie atrakcyjności przestrzeni miejskiej Kierunek 1.2. Rozwój przedsiębiorczości i kreatywności
Wzrost jakości życia lokalnej społeczności gminy Choroszcz	Cel 2. Włączenie i aktywizacja społeczna Kierunek 2.1. Poprawa dostępności do usług kultury i rekreacji
Rozwój infrastruktury technicznej i ochrona środowiska w gminie Choroszcz	Cel 1. Wzrost atrakcyjności gospodarczej Kierunek 1.1. Podniesienie atrakcyjności przestrzeni miejskiej Cel 2. Włączenie i aktywizacja społeczna Kierunek 2.1. Poprawa dostępności do usług kultury i rekreacji

14. Załącznik – mapy

1. Mapa gminy – obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji
2. Mapa obszaru rewitalizacji

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Choroszcz

- granica gminy
- jednostka delimitacyjna
- granice działek geodezyjnych
- obszar rewitalizacji
- obszar zdegradowany

CHOROSZCZ 4

CHOROSZCZ 2

CHOROSZCZ 1

CHOROSZCZ 3